

Επιστημονική Επιτροπή για τη
Στήριξη των Παιδιών των Προσφύγων
Το Έργο της Εκπαίδευσης των Προσφύγων

**Α. Έκθεση Αποτίμησης του Έργου για την Ένταξη των
Παιδιών των Προσφύγων στην Εκπαίδευση**

(Μάρτιος 2016-Απρίλιος 2017)

**Β. Προτάσεις για την Εκπαίδευση των Παιδιών των
Προσφύγων κατά το σχολικό έτος 2017-2018**

Αθήνα
Απρίλιος 2017

Φωτό εξωφύλλου:

*Εκδήλωση για τα παιδιά στο Κέντρο Φιλοξενίας Προσφύγων Σκαραμαγκά από τον Δήμο
Χαϊδαρίου*

Το Έργο της Εκπαίδευσης των Προσφύγων

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή	5
Α. Έκθεση αποτίμησης του έργου για την ένταξη των παιδιών των προσφύγων στην εκπαίδευση (Μάρτιος 2016-Απρίλιος 2017)	13
I. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	13
1. Προσφυγικές εισροές (Αύγουστος 2015-Μάρτιος 2017)	13
2. Υποδοχή και εγκατάσταση των προσφύγων	14
3. Η κατάσταση στα νησιά	18
4. Ποσοτικά δεδομένα και στατιστικά στοιχεία για τον προσφυγικό πληθυσμό (Μάρτιος 2016-Μάρτιος 2017)	19
5. Ποσοτικά δεδομένα και στατιστικά στοιχεία για τα παιδιά των προσφύγων (Μάρτιος 2016-Μάρτιος 2017)	25
II. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	33
1. Η πρόταση για την εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων το 2016-2017. Διοικητικά και θεσμικά ζητήματα.	33
2. Η λειτουργία των Δομών Υποδοχής Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΔΥΕΠ)	37
2.1. Προβλήματα λειτουργίας των ΔΥΕΠ	40
2.2. Σχολική διαρροή	43
2.3. Ο ρόλος των ΣΕΠ: προβλήματα και καλές πρακτικές	57
2.4. Αναλυτικό Πρόγραμμα ΔΥΕΠ, εκπαιδευτικό υλικό και επιμόρφωση εκπαιδευτικών	60
2.5. Το ζήτημα των νηπιαγωγείων	63
3. Συνεργασία με άλλους φορείς (Υπουργεία, Δήμοι, Συνήγορος του Παιδιού, Διεθνείς Οργανισμοί, ΜΚΟ)	65
3.1. Η συνεργασία με τα συναρμόδια υπουργεία	65
3.2. Τοπική Αυτοδιοίκηση	66
3.3. Συνήγορος του Παιδιού	66
3.4. Διεθνείς Οργανισμοί	66
3.5. Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ)	70
4. Οι τοπικές κοινωνίες και το πρόγραμμα εκπαίδευσης των παιδιών προσφύγων	71
Συμπεράσματα	73

B. Προτάσεις για την εκπαίδευση των παιδιών των προσφύγων κατά το σχολικό έτος 2017-2018	79
Εισαγωγή	79
1. Γενικοί στόχοι και αρχές	85
2. Σχεδιασμοί για τους καλοκαιρινούς μήνες (Ιούνιος-Αύγουστος 2017)	85
3. Σενάρια για το σχολικό έτος 2017-2018	87
3.1. Σενάρια για την εκπαίδευση παιδιών 5-6 ετών (προσχολική εκπαίδευση)	87
3.2. Σενάρια για την εκπαίδευση παιδιών 7-15 ετών (υποχρεωτική εκπαίδευση)	88
3.3. Σενάρια για παιδιά 15 ετών και άνω (μη υποχρεωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση: λύκειο-τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση, κ.ά.)	90
3.4. Σενάρια για νέους 18 ετών και άνω	92
4. Αθλητικές, καλλιτεχνικές δραστηριότητες και δραστηριότητες με χρήση τεχνολογίας για όλες τις φάσεις και όλες τις ηλικίες	93
5. Επιμορφώσεις εκπαιδευτικών, στελεχών εκπαίδευσης, ενημέρωση γονέων κ.ά.	94
6. Ειδικό θέμα: πρόσφυγες εκπαιδευτικοί	96
7. Δράσεις για γονείς προσφυγόπουλων	96
8. Ζητήματα πιστοποίησης	97
9. Διοικητικά ζητήματα	97
10. Ειδικά θέματα	98
 Κατάλογος Πηγών	 101
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I. Νομοθετικές και διοικητικές πράξεις	 103
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II. Κατάλογος λειτουργουσών ΔΥΕΠ (Απρίλιος 2017)	111
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III. Καταγραφή της εξυπηρέτησης από τις τοπικές συγκοινωνίες της μετάβασης από ΚΦΠ σε κοντινά σχολεία	116

Εισαγωγή

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση είναι βασικό ανθρώπινο δικαίωμα, το οποίο σέβεται, προστατεύει και προωθεί το ελληνικό κράτος. Κάθε παιδί έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση και, πολύ περισσότερο, κάθε προσφυγόπουλο, σύμφωνα με το ευρωπαϊκό και το εθνικό δίκαιο. Η διασφάλιση του δικαιώματος των νεοεισερχόμενων στη χώρα ανήλικων προσφύγων στην εκπαίδευση υπήρξε από τις αρχές του 2016 βασικό μέλημα του Υπουργείου Παιδείας.

Το εξόχως απαιτητικό αυτό έργο σχεδιάστηκε υπό συνθήκες χρονικής πίεσης και υλοποιείται μέσα σε ένα ιδιαίτερα ρευστό περιβάλλον με έναν –και ετερογενή ως προς τα χαρακτηριστικά του και ασταθή ως προς τον αριθμό, τον τόπο και τις συνθήκες διαμονής εντός της χώρας– πληθυσμό προσφύγων. Οι πρόσφυγες, προερχόμενοι από ποικίλες εμπόλεμες χώρες, είχαν στην πλειονότητά τους πολύ σκληρά βιώματα, ταυτόχρονα όμως δεν αποτελούν μία ομοιογενή ομάδα: ανάμεσά τους υπάρχουν άνθρωποι με διαφορετικές εθνικότητες, με διαφορετικά κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά, με διαφορετικό οικονομικό και μορφωτικό κεφάλαιο. Επιπλέον, μετά το κλείσιμο των συνόρων και τη συμφωνία Ευρωπαϊκής Ένωσης-Τουρκίας, τόσο το νομικό καθεστώς όσο και οι προοπτικές μετεγκατάστασης σε άλλη χώρα των διαφόρων ομάδων προσφύγων στην ενδοχώρα και τα νησιά άρχισαν να διαφοροποιούνται. Τέλος, οι συνθήκες ζωής των προσφύγων εμφανίζουν κι' αυτές μεγάλες διαφοροποιήσεις ανάλογα με το Κέντρο Φιλοξενίας και την περιφέρεια στην οποία βρέθηκαν. Επιπλέον, μεταβάλλονται μέσα στον χρόνο με τις διαρκείς μετακινήσεις από τόπο σε τόπο και από τα Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων (ΚΦΠ) σε άλλους χώρους διαμονής σε διαμερίσματα, ξενοδοχεία κ.λπ.

Μέσα σ' αυτό το διαρκώς μετασχηματιζόμενο περιβάλλον, το ΥΠΠΕΘ ανέλαβε έγκαιρα, τον Μάρτιο 2016, την πρωτοβουλία να προετοιμάσει ένα σχέδιο για την ένταξη των παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση προκειμένου να συνεισφέρει στην ευρύτερη κοινωνική τους ένταξη. Το ΥΠΠΕΘ, με εντολή του Υπουργού Παιδείας Νίκου Φίλη (ΥΑ ΓΓ1/47079/ΥΠΠΕΘ/18.03.16), συγκρότησε στις 18 Μαρτίου 2016 τρεις επιτροπές για τη στήριξη των παιδιών των προσφύγων:

- Την Επιτροπή για τη Στήριξη των Παιδιών των Προσφύγων (ΕΣ) με επικεφαλής τον Γενικό Γραμματέα ΥΠΠΕΘ και 14 επιτελικά στελέχη του ΥΠΠΕΘ.
- Την Επιστημονική Επιτροπή (ΕΕ) που αποτελείται από 26 καθηγητές και καθηγήτριες και επιστημονικούς συνεργάτες ελληνικών ΑΕΙ, που συνεργάζονται στενά με τον Γενικό Γραμματέα του ΥΠΠΕΘ.
- Την Καλλιτεχνική Επιτροπή (ΚΕ) η οποία αποτελείται από 9 μέλη, καλλιτέχνες και καθηγητές και καθηγήτριες συναφών με την τέχνη Τμημάτων ελληνικών ΑΕΙ.

Τα μέλη και των τριών επιτροπών εργάστηκαν εθελοντικά αμμισθί.

Η Επιστημονική Επιτροπή (ΕΕ) ανέλαβε να διαμορφώσει και να υποβάλει προτάσεις για τον αποτελεσματικότερο και πλέον ρεαλιστικό τρόπο ένταξης των παιδιών των προσφύγων στο εκπαιδευτικό σύστημα. Η ΕΕ ξεκίνησε αμέσως την καταγραφή των δεδομένων, τη διατύπωση προτάσεων για την εκπαίδευση των παιδιών των προσφύγων, τις επαφές με τους διεθνείς οργανισμούς (Υπατη Αρμοστεία ΟΗΕ, Unicef, ΔΟΜ) και τις συνέργειες με τα συναρμόδια Υπουργεία. Οι προτάσεις της ΕΕ διαμορφώθηκαν από το σύνολο των μελών της και έλαβαν την έγκρισή τους. Η τελική έκθεση της ΕΕ, λαμβάνοντας υπόψη τη μεγάλη κινητικότητα και ρευστότητα του προσφυγικού πληθυσμού, την άγνοια της ελληνικής γλώσσας καθώς και τη μακρόχρονη απομάκρυνση των περισσότερων προσφυγόπουλων από τη σχολική εκπαίδευση, πρότεινε τη σταδιακή ένταξη των προσφυγόπουλων στα σχολεία μετά από ένα μεταβατικό διάστημα. Οι κύριες προτάσεις της Επιστημονικής Επιτροπής για το 2016-2017 συνοψίζονται στα εξής:

- Για τους καλοκαιρινούς μήνες του 2016, ενόψει της έναρξης του σχολικού έτους, προτάθηκαν δράσεις προετοιμασίας και δημιουργικής απασχόλησης εντός και εντός των Κέντρων Φιλοξενίας (ΚΦΠ). Οι δράσεις αυτές είχαν σκοπό τη σταδιακή επιστροφή των παιδιών σε μία ομαλή ζωή και στην κανονικότητα.
- Το σχολικό έτος 2016-2017 χαρακτηρίστηκε ως «προενταξιακό». Κατά τη διάρκεια αυτής της «μεταβατικής χρονιάς» θα ξεκινούσαν τα πρώτα βήματα ένταξης με διαφοροποιημένα σενάρια ανά περιοχή και ανά ηλικιακή ομάδα. Προτάθηκε η λειτουργία χώρων προσχολικής εκπαίδευσης εντός των ΚΦΠ και η σταδιακή ένταξη των παιδιών 7-15 ετών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα καθώς και εκπαιδευτικές δράσεις για τους έφηβους πρόσφυγες.

Οι προτάσεις αυτές διαμορφώθηκαν σε ένα πολιτικό περιβάλλον όπου, από τη μία, συντηρητικά τμήματα της κοινωνίας και φορείς ήδη προανήγγελλαν αντιδράσεις στην ένταξη των παιδιών προσφύγων στα σχολεία, ενώ άλλα, κυρίως συνδικαλιστικοί φορείς εκπαιδευτικών, απαιτούσαν την άμεση ένταξη του συνόλου των παιδιών άνευ όρων στις τάξεις των σχολείων. Το πόρισμα της ΕΕ κυκλοφόρησε ευρύτατα στις αρχές του καλοκαιριού του 2016, παρουσιάστηκε σε διεθνείς και εθνικές συναντήσεις, μεταφράστηκε από την Unicef και κατατέθηκε σε αρμόδια όργανα του Κοινοβουλίου και του Ευρωκοινοβουλίου.

Μετά την κατάθεση των προτάσεων της ΕΕ, το σχήμα των τριών επιτροπών με 46 συνολικά μέλη (15+22+9) αποδείχθηκε ότι ήταν δυσλειτουργικό. Εν τοις πράγμασι, διαμορφώθηκε ένα ευέλικτο μικρό σχήμα, το οποίο διατηρήθηκε και λειτούργησε μέχρι τον Απρίλιο του 2017, στο οποίο συμμετείχαν ο ΓΓ ΥΠΠΕΘ, ο αναπληρωτής του συντονιστή της ΕΣ, η Πρόεδρος, η Αντιπρόεδρος και ένα μέλος της Επιστημονικής Επιτροπής από τη Βόρεια Ελλάδα και μικρός αριθμός υπηρεσιακών στελεχών. Το σχήμα αυτό εμπλουτίστηκε μετά το καλοκαίρι 2016 με στελέχη της Ομάδας Διαχείρισης, Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης των Προσφύγων. Η άτυπη αυτή ομάδα, με τη σύνθεση που περιγράφηκε, είχε ουσιαστικά χαρακτήρα συμβουλευτικού αλλά και επιτελικού οργάνου για το προσφυγικό στο Υπουργείο Παιδείας υπό την

εποπτεία του ΓΓ, και συνέδραμε στον προγραμματισμό, στον σχεδιασμό νέων δράσεων, στη σχέση με τους διεθνείς οργανισμούς και τις ΜΚΟ, αλλά και στη διαχείριση των συγκρούσεων που προέκυψαν με δημάρχους και συλλόγους γονέων –για το θέμα της εκπαίδευσης των προσφυγόπουλων– κατά το κρίσιμο διάστημα της ίδρυσης των ΔΥΕΠ, από τον Οκτώβριο 2016 έως τον Μάρτιο του 2017.

Η πολιτική για την εκπαίδευση των προσφύγων συνεχίστηκε στο ίδιο πλαίσιο μετά την αλλαγή της πολιτικής ηγεσίας του υπουργείου, τον Νοέμβριο 2016, καθώς ο νέος υπουργός Κώστας Γαβρόγλου διατήρησε την ίδια στρατηγική και το ίδιο σχήμα διαχείρισης.

Στις αρχές του 2017, ο Υπουργός και ο ΓΓ ΥΠΠΕΘ ζήτησαν από μέλη των επιτροπών και στελέχη της διαχείρισης του προσφυγικού στο υπουργείο, να αναλάβουν το έργο της αποτίμησης του έργου του ΥΠΠΕΘ για την ένταξη των προσφυγόπουλων στην εκπαίδευση κατά τη σχολική χρονιά 2016-17, με όσο το δυνατόν πιο τεκμηριωμένο επιστημονικά τρόπο. Το κείμενο αυτό, το οποίο συντάσσεται καθώς πλησιάζει στο τέλος του το σχολικό έτος 2016-2017, επιχειρεί λοιπόν να αποτιμήσει το έργο του ΥΠΠΕΘ για την εκπαίδευση των προσφυγόπαιδων. Η αποτίμηση συνοδεύεται επιπλέον από τις προτάσεις της Επιστημονικής Επιτροπής για την ένταξη των προσφυγόπουλων στην εκπαίδευση κατά τη σχολική χρονιά 2017-2018. Η Πρόεδρος και η αναπληρώτρια Πρόεδρος της ΕΕ συνέταξαν, βάσει των συμπερασμάτων της αποτίμησης, ένα σχέδιο προτάσεων, το οποίο τροποποιήθηκε και αναδιαμορφώθηκε με βάση τις παρατηρήσεις ή/και τις προσθήκες που πραγματοποίησαν σ' αυτό τα μέλη της Επιστημονικής Επιτροπής. Οι προτάσεις της ΕΕ, οι οποίες ακολουθούν την έκθεση αποτίμησης που συντάχθηκε από μία ολιγομελή ομάδα, αποτελούν συνεπώς προϊόν της συλλογικής εργασίας του συνόλου των μελών της.

Στην έρευνα που προηγήθηκε της συγγραφής της **έκθεσης αποτίμησης** και στη σύνταξή της μετείχαν οι εξής:

Λίνα Βεντούρα, καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου (πρόεδρος της ΕΕ)

Αλεξάνδρα Ανδρούσου, αναπληρώτρια καθηγήτρια ΕΚΠΑ (αναπλ. πρόεδρος της ΕΕ)

Νίκος Μπελαβίλας, αναπληρωτής καθηγητής ΕΜΠ (αναπλ. συντονιστής της ΕΣ)

Γιώργος Αγγελόπουλος, επίκουρος καθηγητής ΑΠΘ

Νέλλη Ασκούνη, αναπληρώτρια καθηγήτρια ΕΚΠΑ

Σάββας Δημητριάδης, επιστημονικός συνεργάτης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Στο έργο της Επιτροπής, τη συλλογή στοιχείων και την επεξεργασία δεδομένων για τις ανάγκες της έρευνας συνέβαλαν εθελοντικά οι ερευνήτριες του Εργαστηρίου Αστικού Περιβάλλοντος ΕΜΠ, Πολίνα Πρέντου MSc αρχιτέκτων-πολεοδόμος και Κατερίνα Χριστοφοράκη MSc αρχιτέκτων-πολεοδόμος.

Η Πολίνα Πρέντου είχε και την ευθύνη της τελικής επιμέλειας μορφοποίησης, πινάκων και γραφημάτων της Έκθεσης.

Στην έρευνα συμμετείχαν τα μέλη της Ομάδας Διαχείρισης, Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης των Προσφύγων, τα οποία παρείχαν απλόχερα πολλά από τα στοιχεία και στήριξαν ποικιλοτρόπως το έργο που παρουσιάζεται στην Έκθεση:

Ομάδα Αθήνας

Γκέλη Αρώνη (συντονίστρια), εκπαιδευτικός, διδάκτωρ κοινωνικής ψυχολογίας
Ιφιγένεια Κοκκάλη, διδάκτωρ μεταναστευτικών σπουδών
Γιώργος Κόκκινος, κοινωνιολόγος
Ευαγγελία Λάππα, εκπαιδευτικός, ΠΜΣ διδακτικής ξένων γλωσσών και πολιτισμών
Μαρία Ντιντή, πτυχιούχος διεθνών σχέσεων
Σταυρούλα Πανταζή, διοικητικός υπάλληλος, ΠΜΣ εκπαίδευσης
Βικτώρια Παπαγιάννη, διοικητικός υπάλληλος, φιλόλογος
Έρα Παπαδοπούλου, διδάκτωρ επικοινωνίας και ΜΜΕ
Δήμητρα Τσιανάκα, οικονομολόγος, ΠΜΣ περιφερειακής ανάπτυξης
Νικολέτα Χαρδαλιά, διοικητικός υπάλληλος, διδάκτωρ κοινωνικής ανθρωπολογίας
Δημήτρης Τζάθας, δημοσιογράφος

Ομάδα Θεσσαλονίκης

Βασίλης Καλόγηρος, φιλόλογος, ΠΜΣ στα σύγχρονα περιβάλλοντα μάθησης
Φωτεινή Παπαδοπούλου, εκπαιδευτικός
Φωτεινή Στεφανοπούλου, δημοσιογράφος
Ρία Φελεκίδου, εκπαιδευτικός, ΠΜΣ στη δημιουργική γραφή
Σμαρώ Χιονά, εκπαιδευτικός

Στην έρευνα, την αποτίμηση και τις προτάσεις συνέβαλε αποτελεσματικά η Ομάδα Διαχείρισης. Τα πρώτα βήματα και τη συγκρότηση της Ομάδας Διαχείρισης και τον συντονισμό της κατά το 2016 επωμίστηκε ο κ. Πανάγος Γεωργόπουλος ο οποίος είχε και την ευθύνη τη διοικητικής στήριξης της Επιστημονικής Επιτροπής. Σε δεύτερη φάση έως τον Μάρτιο του 2016, τον συντονισμό ανέλαβε ο κ. Νίκος Σκλαβενίτης.

Στη συλλογή στοιχείων για την Έκθεση αποτίμησης συνεργάστηκαν επίσης η Εύη Τρούκη, συντονίστρια επιστημονικής μονάδας «Μειονοτική, Διαπολιτισμική και Ομογενειακή Εκπαίδευση, Σχολεία Φυλακών» του ΙΕΠ, σύμβουλοι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, διευθυντές σχολείων και Συντονιστές Εκπαίδευσης Προσφύγων.

Ευχαριστούμε πολύ όλους και όλες για τη συμβολή τους¹.

Στη διαμόρφωση των **Προτάσεων** της Επιστημονικής Επιτροπής, που αποτελείται από καθηγητές και καθηγήτριες και επιστημονικούς συνεργάτες των ελληνικών ΑΕΙ, μετείχαν όλα τα μέλη της:

Λίνα Βεντούρα, Πάντειο Πανεπιστήμιο, πρόεδρος

Αλεξάνδρα Ανδρούσου, ΕΚΠΑ, αναπλ. πρόεδρος

Γιώργος Αγγελόπουλος, ΑΠΘ

Ευγενία Αρβανίτη, Πανεπιστήμιο Πατρών

Νέλλη Ασκούνη, ΕΚΠΑ

Σάββας Δημητριάδης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Μαρία Δικαίου, ΑΠΘ

Αγγελική Ζιάκα, ΑΠΘ

Ελένη Καραμαλέγκου, ΕΚΠΑ

Άννα Κούκου, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Παντελής Κυπριανός, Πανεπιστήμιο Πατρών

Γεράσιμος Μακρής, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Γεώργιος Μαυρομμάτης, ΔΠΘ

Γιάννης Μπέτσας, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Αλεξάνδρα Μπούνια, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Νίκος Ναγόπουλος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Βασίλης Νιτσιάκος, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Βασίλης Πανταζής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ευθύμιος Παπαταξιάρχης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Αθηνά Σπινθουράκη, Πανεπιστήμιο Πατρών

Άννα Σπύρτου, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Ανδρέας Τάκης, ΑΠΘ

Ευαγγελία Τρέσσου, ΑΠΘ

¹ Με την ολοκλήρωση αυτού του κύκλου, της ένταξης των προσφυγόπουλων στο εκπαιδευτικό σύστημα, ευχαριστούμε ιδιαίτερα την πολιτική ηγεσία του ΥΠΠΕΘ, τον νυν υπουργό Κωνσταντίνο Γαβρόγλου και τον τέως υπουργό Νίκο Φίλη όπως και τον Γενικό Γραμματέα Γιάννη Παντή για τη συνεχή στήριξη της δουλειάς μας.

Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Πετρούλα Τσοκαλίδου, ΑΠΘ

Ελένη Χοντολίδου, ΑΠΘ

Επιστημονική Επιτροπή για τη
Στήριξη των Παιδιών των Προσφύγων

**Α. Έκθεση Αποτίμησης του Έργου για την
Ένταξη των Παιδιών των Προσφύγων στην
Εκπαίδευση (Μάρτιος 2016-Απρίλιος 2017)**

Αθήνα
Απρίλιος 2017

Φωτογραφία Εξωφύλλου:

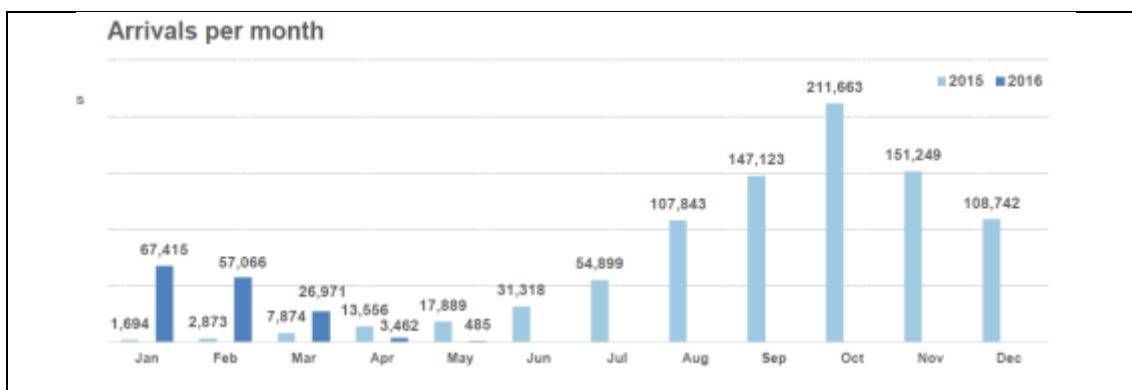
Υποδοχή των προσφυγόπουλων την πρώτη μέρα στο σχολείο. 15ο Δημοτικό Σχολείο Νίκαιας. Φωτό: Κώστας Παπαδόπουλος.

Α. Έκθεση αποτίμησης του έργου για την ένταξη των παιδιών των προσφύγων στην εκπαίδευση (Μάρτιος 2016-Απρίλιος 2017)

Ι. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Προσφυγικές εισροές (Αύγουστος 2015-Μάρτιος 2017)

Το «προσφυγικό ζήτημα» εισήλθε σε μία κρίσιμη φάση από τις αρχές του 2015 και κορυφώθηκε την περίοδο Αυγούστου 2015-Μαρτίου 2016. Οι προσφυγικές ροές στη Μεσόγειο, προς Ελλάδα και Ιταλία, καταγράφηκαν ιδιαίτερα αυξημένες από το καλοκαίρι του 2015. Εκείνη την περίοδο ο κύριος όγκος των προσφύγων κατευθύνθηκε από την Τουρκία στην Ελλάδα μέσω των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της UNHCR, το 2015-2016 διέσχισαν τα ελληνοτουρκικά σύνορα στο Αιγαίο 817.175 άνθρωποι, ενώ 410 πνίγηκαν και 176 αγνοούνται.² Ανεπίσημα, ο αριθμός των προσφύγων που έφτασαν στην Ελλάδα, υπολογίζεται στο 1 εκ. άνθρωποι. Ο πληθυσμός αυτός, από τα νησιά κατευθύνθηκε αρχικά στον Πειραιά και στη συνέχεια διέσχισε τη χώρα με στόχο τη συντομική γραμμή Ελλάδας-FYROM και το πέρασμα της Ειδομένης. Με το κλείσιμο των συνόρων και τη συμφωνία Ευρωπαϊκής Ένωσης-Τουρκίας τον Μάρτιο του 2016, περίπου 60.000 πρόσφυγες εγκλωβίστηκαν στην Ελλάδα. Οι προσφυγικές εισροές το 2016 καταγράφονται μειούμενες σύμφωνα με τα στοιχεία της ΓΓΕΕ³.

Εικόνα 1. Αφίξεις προσφύγων στα ελληνικά νησιά (2015-2016). Πηγή: UNHCR, "UNHCR Data portal, Greece-Greece data snapshot, 08 May 2016", 08.05.2016.

Η δυναμική και ρευστότητα των προσφυγικών ροών κατά τη διάρκεια του 2015-2016 υπήρξε συνεχής και εναλλασσόμενη, δημιουργώντας πολλά εμπόδια στη διαμόρφωση

² UNHCR, "Breakdown of Men-Women-Children among sea arrivals in Greece for the period June 2015-February 2016", Φεβρουάριος 2016.

³ Ελληνική Κυβέρνηση, Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας (ΓΓΕΕ), "Refugee crisis-Factsheet", Δεκέμβριος 2016.

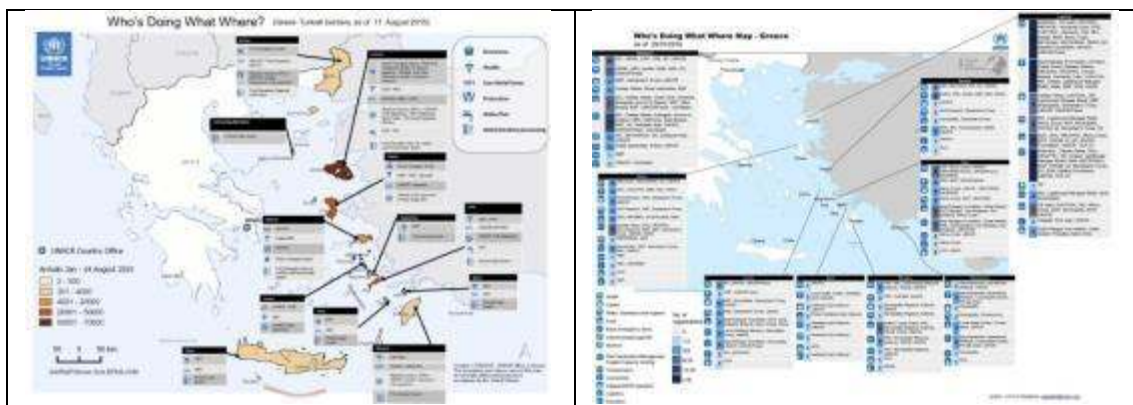
τακτικής αντιμετώπισης του προσφυγικού ζητήματος. Έως τον Μάρτιο του 2016 προκρίθηκε η τεχνική της όσο πιο ανώδυνης διέλευσης του μεγάλου πλήθους προσφύγων από τη χώρα. Μετά το κλείσιμο των συνόρων και τον εγκλωβισμό στην Ελλάδα χιλιάδων ανθρώπων, οι οποίοι πίεζαν να φύγουν στη Βόρεια Ευρώπη, άρχισε να διαμορφώνεται η στρατηγική διαχείρισης, προστασίας και εγκατάστασης του πληθυσμού αυτού σε μόνιμες δομές. Εν τέλει, μετά τη συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας, ο αριθμός σταθεροποιήθηκε στις περίπου 60.000 και, βάσει των επίσημων στοιχείων, παρέμεινε σ' αυτό το επίπεδο μέχρι τον Φεβρουάριο του 2017 και έκτοτε –παρά τους μικρούς αριθμούς αφίξεων στα νησιά– μειώνεται λόγω της εντατικοποίησης των ρυθμών οικογενειακής επανένωσης και μετεγκατάστασης σε άλλες χώρες. Παράλληλα βέβαια, η απροθυμία των ευρωπαϊκών χωρών να υλοποιήσουν το σκέλος της συμφωνίας το οποίο αφορούσε τη μετεγκατάσταση μεγάλου αριθμού προσφύγων από την Ελλάδα και την Ιταλία επιδείνωσε δραματικά το αίσθημα εγκλωβισμού.

Ο προσφυγικός πληθυσμός που εισήλθε στη χώρα, όπως ήδη αναφέρθηκε στην εισαγωγή, δεν είναι ομοιογενής. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΓΓΕΕ για τις αφίξεις προσφύγων το 2016, το 46% προέρχεται από τη Συρία, το 24% από το Αφγανιστάν, το 15% από το Ιράκ, το 5% από το Πακιστάν και το 3% από το Ιράν. Επιπλέον, το 64% αυτών είναι άνδρες και το 36% είναι γυναίκες. Χαρακτηριστικό στοιχείο του προσφυγικού πληθυσμού –και κρίσιμο για το σχεδιασμό του εκπαιδευτικού προγράμματος– είναι ο ιδιαίτερα υψηλός αριθμός των ατόμων κάτω των 18 ετών: το 24,5% των ανδρών και το 31,9% των γυναικών ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία.⁴

2. Υποδοχή και εγκατάσταση των προσφύγων

Σταδιακά, το τελευταίο τρίμηνο του 2015, δημιουργήθηκαν τα πρώτα οργανωμένα Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων για τη στέγασή τους, στα νησιά και στην ηπειρωτική Ελλάδα. Τα Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων (ΚΦΠ), τουλάχιστον στην αρχική φάση, παρείχαν ελάχιστες υποδομές εκτός της στέγασης. Είχαν τον χαρακτήρα της προσωρινής στάσης στον δρόμο προς την Ειδομένη. Με το κλείσιμο των συνόρων, τον Μάρτιο του 2016, η ανάπτυξη των ΚΦΠ υπήρξε εντυπωσιακά ταχεία, απέκτησαν μονιμότερα χαρακτηριστικά και σταδιακά αυξήθηκαν οι παρεχόμενες υπηρεσίες, αν και στις περισσότερες περιπτώσεις οι συνθήκες διαβίωσης κατά τους πρώτους μήνες –και σε κάποιες έως και σήμερα– ήταν δραματικές.

⁴ Ελληνική Κυβέρνηση, Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας (ΓΓΕΕ), «Refugeecrisis - Factsheet», Δεκέμβριος 2016.

Εικόνα 2 και Εικόνα 3. Η σταδιακή ανάπτυξη των Κέντρων Φιλοξενίας (Αύγουστος 2015-Ιανουάριος 2016). Πηγή: UNHCR, “Who’s Doing What Where?”, 17.08.2015, 25.01.2016.

Δεκάδες πρώην στρατόπεδα μετατράπηκαν από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας σε καταυλισμούς προσφύγων, με εγκατάσταση σε πρώτη φάση αντίσκηνων εκστρατείας και σε δεύτερη φάση προκατασκευασμένων οικίσκων. Λίγα camps κατασκευάστηκαν από Δήμους και ορισμένοι ξενώνες από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Τον Μάιο 2016, σύμφωνα με τα στοιχεία του Συντονιστικού Οργάνου Διαχείρισης της Προσφυγικής Κρίσης, λειτουργούσαν 4 κλειστά Κέντρα Κράτησης (hotspots) στα νησιά, 42 Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων στην υπόλοιπη χώρα και 5 άτυπες δομές.

Εικόνα 4, Εικόνα 5 και Εικόνα 6. Η εξέλιξη των προσφυγικών ροών και η σταδιακή ανάπτυξη των Κέντρων Φιλοξενίας Προσφύγων (Μάρτιος-Μάιος 2016). Πηγή: Συντονιστικό Όργανο Διαχείρισης της Προσφυγικής Κρίσης, Ημερήσιες καταγραφές των 04.03.2016, 06.04.2016 και 05.05.2016.

Δεδομένων των ιδιόμορφων έκτακτων συνθηκών υπό τις οποίες δημιουργήθηκαν, λίγες ήταν οι περιπτώσεις στις οποίες οι συνθήκες στα ΚΦΠ ήταν από την αρχή ελεγχόμενες και ποιοτικά επαρκείς. Τα ΚΦΠ τα οποία οργανώθηκαν από τον Δήμο Αθηναίων στον Ελαιώνα και από τον Δήμο Λέσβου στο Καρά Τεπέ ανήκουν σ’ αυτές. Εκεί, από την πρώτη στιγμή και χάρη σε μία αποτελεσματική εμπλοκή υπεύθυνων της αυτοδιοίκησης, υπήρξαν υποδομές υγιεινής, υγείας, απασχόλησης παιδιών, προστασίας γυναικών κ.ά. όπως και καλή και ασφαλής οργάνωση των χώρων και της καθημερινής διαβίωσης. Σχετικά καλές ήταν επίσης οι συνθήκες στα οργανωμένα από τον Ελληνικό Στρατό και

το Πολεμικό Ναυτικό ΚΦΠ στο Σχιστό Περάματος, στο Λαύριο και στα Διαβατά Θεσσαλονίκης. Τέλος, χάρη στην πρωτοβουλία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, λειτούργησε ένας καλής ποιότητας ξενώνας στην Κόνιτσα της Ηπείρου. Αντίθετα, τα ΚΦΠ του Κουτσόχερου Λάρισας, της Μαλακάσας Αττικής, του Χέρσου Κιλκίς, όπως και η πρώτη φάση λειτουργίας του ΚΦΠ Σκαραμαγκά στην Αττική, παρείχαν πολύ δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης στους πρόσφυγες.

Μετά από μία σχεδόν δωδεκάμηνη εμπειρία στο πεδίο της λειτουργίας των ΚΦΠ, και έχοντας εικόνα σχεδόν του συνόλου των εγκαταστάσεων σε όλη τη χώρα, μπορούν να σημειωθούν τα κυριότερα αρνητικά και θετικά στοιχεία, όχι μόνο τεχνικά αλλά και λειτουργικά.

Στα **αρνητικά στοιχεία** οργάνωσης και λειτουργίας μπορούν να εντοπιστούν:

- ✓ Η διαμόρφωση Κέντρων Φιλοξενίας Προσφύγων σε απομακρυσμένα σημεία, σε ακατάλληλες περιοχές, ή/και σε σημεία με ανύπαρκτες υποδομές.
- ✓ Η συγκέντρωση των ΚΦΠ σε λίγες περιφέρειες και δήμους της χώρας.
- ✓ Η διαμόρφωση ΚΦΠ με πολύ μεγάλους αριθμούς φιλοξενούμενων. Τα κέντρα με πληθυσμούς μεγαλύτερους των 1.000 ατόμων αντιμετώπισαν πολύ σοβαρά προβλήματα, όσο και αν γινόταν προσπάθεια για βελτίωση των υποδομών.
- ✓ Η αδυναμία στέγασης με οικίσκους, οι καθυστερήσεις εγκατάστασής τους και η παραμονή των προσφύγων σε αντίσκηνα εκτεθειμένα στις κακές καιρικές συνθήκες (θερινές ή χειμερινές) για πολλούς μήνες.
- ✓ Το αμφισβητούμενης ποιότητας ή πολιτισμικά ακατάλληλο συσσίτιο.

Στα **θετικά στοιχεία** οργάνωσης και λειτουργίας μπορούν να εντοπιστούν:

- ✓ Η εμπλοκή χιλιάδων κρατικών στελεχών (κυρίως στρατιωτικών, υγειονομικών, εκπαιδευτικών, αυτοδιοικητικών) αλλά και η συνεχής προσφορά χιλιάδων εθελοντών και αλληλεγγυων, οι οποίοι στήριξαν με κάθε τρόπο και για μεγάλο διάστημα τις δομές. Ειδικά τους πρώτους μήνες η στοιχειώδης λειτουργία των ΚΦΠ θα ήταν πρακτικά αδύνατη χωρίς την παρουσία των εθελοντών.
- ✓ Ο δημιουργικός αυτοσχεδιασμός μεγάλου αριθμού εμπλεκομένων χάρη στον οποίο έγινε δυνατή η κάλυψη της αρχικής κρατικής απουσίας, η υπέρβαση της έλλειψης ή των προβλημάτων προγραμματισμού και κυρίως η αντιμετώπιση της εξοντωτικής γραφειοκρατίας σε όλα τα επίπεδα της κρατικής μηχανής.
- ✓ Η εμπλοκή του αποτελεσματικού μηχανισμού του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, το οποίο διέθεσε χώρους, την ώρα που πολλοί δήμαρχοι αρνούνταν να δεχθούν πρόσφυγες, και εκτέλεσε πολύ μεγάλα έργα στέγασης μέσα σε διάστημα λίγων εβδομάδων, τα οποία θα απαιτούσαν μήνες ή χρόνια αν ακολουθούσαν τους συνήθεις ρυθμούς του Δημοσίου.

Παράλληλα με το δίκτυο των οργανωμένων Κέντρων Φιλοξενίας Προσφύγων σε όλη τη χώρα, δημιουργήθηκαν και αυτοοργανωμένες, άτυπες δομές, με κοινό χαρακτηριστικό

τους τις ελλειπείς υποδομές και τις κακές συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων. Στην ηπειρωτική Ελλάδα λειτούργησαν τέτοιοι χώροι στην περιοχή της Ειδομένης, στο λιμάνι του Πειραιά και στο πρώην αεροδρόμιο Ελληνικού. Οι πρόσφυγες της Ειδομένης και του Πειραιά έχουν μεταφερθεί εδώ και πολλούς μήνες σε ΚΦΠ (Ιούνιος-Αύγουστος 2016), ενώ στο Ελληνικό λειτουργούν μέχρι και σήμερα (Απρίλιος 2017) τρεις χώροι φιλοξενίας, στα γήπεδα Hockey και Baseball και στον χώρο αφίξεων του πρώην Δυτικού Αεροσταθμού, υπό την ευθύνη του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής. Οι συνθήκες εκεί εξακολουθούν να είναι πάρα πολύ κακές.

Μία άλλη κατηγορία δομών στέγασης προσφύγων διαμορφώθηκε την ίδια περίοδο, κυρίως στη Λέσβο, στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη. Πολιτικές ομάδες ή κινήσεις, οι οποίες δραστηριοποιούνται στο αντιρατσιστικό κίνημα και το κίνημα των δικαιωμάτων, προχώρησαν σε καταλήψεις κτιρίων στις οποίες διέμεναν ή διαμένουν ένας αριθμός προσφύγων, ο οποίος εκτιμάται ότι κυμαίνεται μεταξύ 500-1.000 ατόμων. Από αυτές τις περιπτώσεις οι πιο γνωστές και καλά οργανωμένες δομές, οι οποίες συνεχίζουν να λειτουργούν, είναι το πρώην ξενοδοχείο City Plaza στην Αθήνα και το πρώην ΠΙΚΠΑ στην πόλη της Μυτιλήνης. Παράλληλα, ομάδες εθελοντών δημιούργησαν δίκτυα φιλοξενίας σε διαμερίσματα με ή χωρίς την υποστήριξη διεθνών οργανισμών και ΜΚΟ (π.χ. OMNES Κιλκίς).

Μία σημαντική θετική τομή στις συνθήκες διαμονής των προσφύγων κατά το διάστημα των τελευταίων μηνών υπήρξε η μεταφορά σημαντικού αριθμού τους από τα ΚΦΠ σε διαμερίσματα, ξενοδοχεία και άλλα κτίρια (προγράμματα Ύπατης Αρμοστείας ΟΗΕ, ΜΚΟ κ.ά.). Άρχισαν δηλαδή συνολικά να υλοποιούνται με πιο εντατικό ρυθμό τα προγράμματα αστικής εγκατάστασης προσφύγων σε διαμερίσματα με την υποστήριξη διεθνών οργανισμών και Ο.Τ.Α. (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Λιβαδειά). Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις η μεταφορά αυτή δεν έγινε με προγραμματισμένο τρόπο και εγκαίρως, με αποτέλεσμα σε αρκετά μέρη να καλυφθούν οι σκηνές από χιόνια κατά τη διάρκεια του χειμώνα προτού βρεθεί πιο κατάλληλος χώρος στέγασής των προσφύγων. Επίσης, πολλά ξενοδοχεία που στέγασαν και εξακολουθούν μέχρι σήμερα να στεγάζουν πρόσφυγες βρίσκονται σε σημεία απομακρυσμένα, τα οποία επιπλέον στερούνται συγκοινωνίας, δυσχεραίνοντας την καθημερινότητα των ενοίκων τους και την ένταξη των παιδιών στο εκπαιδευτικό σύστημα. Η μεταφορά προσφύγων σε διαμερίσματα κ.λπ. συνεχίζεται και σήμερα, οι ρυθμοί όμως δεν είναι οι απαιτούμενοι.

Ειδικά για τα ασυνόδευτα παιδιά –που αποτελούν ευάλωτη κοινωνική ομάδα και υπολογίσιμο τμήμα του ανήλικου προσφυγικού πληθυσμού– δημιουργήθηκαν και λειτουργούν 47⁵ ξενώνες φιλοξενίας σε όλη τη χώρα, δυναμικότητας περίπου 1.400 θέσεων, καθώς και ασφαλείς ζώνες (safezones) μέσα σε ορισμένα Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων. Αναμένεται να διατεθούν πρόσθετες θέσεις φιλοξενίας σε Αθήνα και

⁵ Σύμφωνα με την Έκθεση του Συνηγόρου του Παιδιού λειτουργούν 54 τέτοιες μονάδες. *Μηχανισμός Παρακολούθησης των δικαιωμάτων των παιδιών που μετακινούνται στην Ελλάδα* (Ιούλιος-Δεκέμβριος 2016), Συνήγορος του Πολίτη/Συνήγορος του Παιδιού και UNICEF, σελ. 86 (www.synigoros.gr/resources/20170420-ekthesi-mixanismos.pdf).

Θεσσαλονίκη, για την κάλυψη μέρους των αιτημάτων φιλοξενίας που έχουν υποβληθεί. Οι ξενώνες λειτουργούν υπό την εποπτεία του Κράτους. Οι επτά υπάγονται άμεσα στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης και οι υπόλοιποι λειτουργούν με την ευθύνη ΜΚΟ⁶. Ωστόσο, όπως έχουν επισημάνει πολλοί αρμόδιοι φορείς, πολλά ασυνόδευτα παιδιά εξακολουθούν να ζουν υπό δυσμενείς συνθήκες σε ΚΦΠ και αλλού και να είναι εκτεθειμένα σε ποικίλους κινδύνους.

3. Η κατάσταση στα νησιά

Τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου αποτελούν μια ιδιαίτερη περίπτωση. Μετά τη συμφωνία μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης-Τουρκίας τον Μάρτιο 2016, διαμορφώθηκε ένα ιδιόμορφο καθεστώς, με υποχρεωτική παραμονή-αποκλεισμό των προσφύγων εκεί. Ως αποτέλεσμα, ο πληθυσμός των προσφύγων στα νησιά σχεδόν τετραπλασιάστηκε μεταξύ Μαρτίου και Οκτωβρίου 2016. Τον μεγαλύτερο όγκο προσφύγων δέχτηκαν καθόλη τη διάρκεια της κρίσης η Λέσβος και η Χίος. Από τον Μάιο 2016 και έπειτα, παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση του αριθμού των προσφύγων και σε Σάμο και Κω.

Οι βασικές δομές των νησιών, κυρίως στη Μόρια της Μυτιλήνης και στη Σούδα και ΒΙΑΛ της Χίου, ήταν και είναι εξαιρετικά προβληματικές. Οι συγκεκριμένες δομές λειτουργούν ως κλειστά Κέντρα Κράτησης (hotspots), στην πραγματικότητα όμως σε ένα ιδιότυπο καθεστώς άλλοτε ανοικτού και άλλοτε κλειστού κέντρου. Οι συνθήκες εκεί είναι δραματικές έως και σήμερα. Δεν συμβαίνει το ίδιο με την ανοικτή δομή φιλοξενίας που οργάνωσε σχετικά νωρίς ο Δήμος Λέσβου, το Κέντρο Φιλοξενίας Καρά Τεπέ, βόρεια της πόλης της Μυτιλήνης, έναν από τους καλύτερους ως προς τις συνθήκες και τη διαχείριση καταυλισμούς της χώρας.

Σε αρκετές περιπτώσεις, στη Χίο, στη Μυτιλήνη και στη Σάμο, από το φθινόπωρο του 2016 και ύστερα, εξελίχθηκαν βίαιες ενδοπροσφυγικές συγκρούσεις εντός των ΚΦΠ, όπως και βίαιες ρατσιστικές αντιδράσεις μικρών τμημάτων των τοπικών κοινωνιών. Και τα δύο αυτά φαινόμενα υπερπροβλήθηκαν από τα εθνικά ΜΜΕ διαμορφώνοντας ένα πρόσθετο πρόβλημα: το εικονικό κλίμα αστάθειας και ανασφάλειας των νησιών από τον «προσφυγικό κίνδυνο».

Μετά από αυτές τις εξελίξεις επελέγη η επείγουσα μετακίνηση μεγάλου αριθμού προσφύγων προς την ενδοχώρα, η οποία εκτόνωσε, εν μέρει, την κρίση. Το πρώτο τρίμηνο του 2017 (Ιανουάριος-Μάρτιος), ο προσφυγικός πληθυσμός στα νησιά εμφάνισε πτωτική τάση που συνεχίζεται. Αυτό το διάστημα, μετακινήθηκε ένα μεγάλο τμήμα του προσφυγικού πληθυσμού των νησιών (4.292 άνθρωποι) προς την ενδοχώρα.⁷ Κατά το τελευταίο διάστημα στα νησιά παρέμενε ένας κυμαινόμενος, αλλά

⁶ Ελληνική Κυβέρνηση, Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας (ΓΓΕΕ), «Refugee crisis - Factsheet», Δεκέμβριος 2016.

⁷ «Μειώθηκε ο αριθμός των εγκλωβισμένων προσφύγων στα νησιά του Β. Αιγαίου», <https://left.gr/news/meiothike-o-arithmos-ton-egklovismenon-prosfygon-sta-nisia-toy-v-aigaiou> (09.03.2017).

πάντως μειούμενος, αριθμός, μεταξύ 11.000-14.000 προσφύγων.⁸ Η πλειοψηφία βρίσκεται στα Χίο και τη Λέσβο και ακολουθεί η Σάμος.

Επισημαίνεται ότι κατά τη διάρκεια της συγγραφής της παρούσας έκθεσης τα μεγέθη στα νησιά μεταβάλλονται διαρκώς.

4. Ποσοτικά δεδομένα και στατιστικά στοιχεία για τον προσφυγικό πληθυσμό (Μάρτιος 2016-Μάρτιος 2017)

Στους πίνακες και το διάγραμμα που ακολουθούν παρουσιάζεται η ανάπτυξη και εξέλιξη των προσφυγικών ροών (και αντιστοίχως των ΚΦΠ) το διάστημα Μάρτιος 2016-Φεβρουάριος 2017. Τα στοιχεία προέρχονται από τα επίσημα στοιχεία του Συντονιστικού Οργάνου Διαχείρισης της Προσφυγικής Κρίσης. Επιλέγονται έξι χαρακτηριστικές χρονικές στιγμές, ανά δίμηνο περίπου: Μάρτιος 2016, Μάιος 2016 (αμέσως μετά την εκκένωση της Ειδομένης), Αύγουστος 2016 (μετά την εκκένωση του λιμανιού του Πειραιά), Οκτώβριος 2016, Δεκέμβριος 2016, Φεβρουάριος 2017.

		Μάρτιος 2016	Μάιος 2016	Αύγουστος 2016	Οκτώβριος 2016	Δεκέμβριος 2016	Φεβρουάριος 2017
Ανατολικό Αιγαίο	Λέσβος (συνολικά)	2.068	3.996	4.919	5.911	6.391	5.673
	Χίος (συνολικά)	1.371	2.402	3.238	4.174	3.804	3.445
	Σάμος (συνολικά)	655	1.082	1.350	2.277	2.286	2.029
	Λέρος (συνολικά)	0	509	730	843	868	896
	Κως (συνολικά)	0	345	1.242	1.939	2.206	2.274
	Λοιπά νησιά (συνολικά)	195	68	69	249	383	606
	Σύνολο	4.289	8.402	11.548	15.393	15.938	14.923

Πίνακας 1. Η ανάπτυξη και εξέλιξη των προσφυγικών ροών στο Ανατολικό Αιγαίο (Μάρτιος 2016-Φεβρουάριος 2017). Πηγή: Συντονιστικό Όργανο Διαχείρισης της Προσφυγικής Κρίσης, Ημερήσιες καταγραφές των 28.03.2016, 29.05.2016, 27.08.2016, 20.10.2016, 20.12.2016 και 07.02.2017.

⁸ Πηγή: Συντονιστικό Όργανο Διαχείρισης της Προσφυγικής Κρίσης, Ημερήσια Καταγραφή 13.03.2017.

		Μάρτιος 2016	Μάιος 2016	Αύγουστος 2016	Οκτώβριος 2016	Δεκέμβριος 2016	Φεβρουάριος 2017
Κεντρική Ελλάδα	Λάρισα-Κυψελχώρι (Στρ/δο Ζώγα)			134	94	0	0
	Λάρισα-Κουτσόχερο (Στρ/δο Ευθυμίουπουλου)	1.390	792	0	0	484	819
	Βόλος (Νομός Μαγνησίας)		89	137	96	65	84
	Τρίκαλα (Δήμος)	194					
	Τρίκαλα-Ατλάντικ			272	266	246	225
	Οινόη (Οινόφυτα) Βοιωτίας		110	680	680	680	680
	Εύβοια-Ριτσώνα (Στρ/δο Πα)	908	717	690	570	704	679
	Φθιώτιδα-Θερμοπύλες	387	484	488	457	461	510
	Σύνολο	2.879	2.192	2.401	2.163	2.640	2.997

Πίνακας 2. Η ανάπτυξη και εξέλιξη των προσφυγικών ροών στην Κεντρική Ελλάδα (Μάρτιος 2016-Φεβρ. 2017). Πηγή: Συντονιστικό Όργανο Διαχείρισης της Προσφυγικής Κρίσης, Ημερήσιες καταγραφές των 28.03.2016, 29.05.2016, 27.08.2016, 20.10.2016, 20.12.2016 και 07.02.2017.

		Μάρτιος 2016	Μάιος 2016	Αύγουστος 2016	Οκτώβριος 2016	Δεκέμβριος 2016	Φεβρουάριος 2017
Νότια Ελλάδα	Ανδραβίδας (Δήμος)		289	245	202	185	160
	Σύνολο		289	245	202	185	160

Πίνακας 3. Η ανάπτυξη και εξέλιξη των προσφυγικών ροών στη Νότια Ελλάδα (Μάρτιος 2016-Φεβρουάριος 2017). Πηγή: Συντονιστικό Όργανο Διαχείρισης της Προσφυγικής Κρίσης, Ημερήσιες καταγραφές των 28.03.2016, 29.05.2016, 27.08.2016, 20.10.2016, 20.12.2016 και 07.02.2017.

		Μάρτιος 2016	Μάιος 2016	Αύγουστος 2016	Οκτώβριος 2016	Δεκέμβριος 2016	Φεβρουάριος 2017
Αττική	Ελαιώνας	712	2.287	2.415	2.183	2.050	1.966
	Σχιστό	1.971	1.810	1.100	760	760	933
	Προβλήτα Σκαρμαγκά		2.900	3.200	3.350	3.251	3.200
	Ελευσίνας (Σχολή Εμπορικού Ναυτικού)			350	298	328	340
	Άγιος Ανδρέας	135	187	188	180	0	0
	Μαλακάσα	1.050	1.314	755	887	483	483
	Ραφήνα			70	109	106	118
	Λαύριο (Δομή Φιλοξενίας Αιτούντων Άσυλο)	381	562	494	529	526	457
	Λαύριο (Κατασκη. Αγροτ. Τραπ.)	399	387	367	325	327	334
	Σύνολο	4.648	9.447	8.939	8.621	7.831	7.831

Πίνακας 4. Η ανάπτυξη και εξέλιξη των προσφυγικών ροών στην Αττική (Μάρτιος 2016-Φεβρουάριος 2017). Πηγή: Συντονιστικό Όργανο Διαχείρισης της Προσφυγικής Κρίσης, Ημερήσιες καταγραφές των 28.03.2016, 29.05.2016, 27.08.2016, 20.10.2016, 20.12.2016 και 07.02.2017.

		Μάρτιος 2016	Μάιος 2016	Αύγουστος 2016	Οκτώβριος 2016	Δεκέμβριος 2016	Φεβρουάριος 2017
Βόρεια Ελλάδα	Χέρσο (Στρ/δο Μαζαράκη)	3.900	3.987	1.800	1.077	0	0
	Πολύκαστρο (Νέα Καβάλα)	3.520	4.086	1.975	1.275	1.050	870
	Σέρρες (πρώην Κ.Ε.Γ.Ε.)			410	511	0	0
	Πιερία (camping Νηρέας)	468	334				
	Πιερία (ξενοδοχείο Ορφέας)		207				
	Πιερία (κτήμα Ηρακλής)	32	182	74	41	38	38
	Πιερία (Πέτρα Ολύμπου)		1.122	1.310	1.212	0	0
	Πιερία	190					
	Πιερία (δημοτικό γήπεδο)	151					
	Βέροια (Στρ/δο Αρματωλού Κόκκινου Ημαθίας)	377	395	334	328	287	268
	Αλεξάνδρεια Ημαθίας (Στρ/δο Γ. Πελάγου)		768	715	448	422	429
	Καβάλα (Περιγιάλι)			156	107	0	0
	Χαλκερό (Δήμος Καβάλας)		275				
	Νέα Καρβάλη (Δήμος Καβάλας)	751					
	Δράμα (ΒΙΠΕ)					0	0
	Δράμα (Δήμος)	479	510	200	200		
	Διαβατά (Στρ/δο Αναγνωστοπούλου)	2.280	1.857	1.089	894	506	347
	Ωραιόκαστρο (Θεσσαλονίκη)		1.432	1.332	1.265	1.018	17
	Σίνδος-Κτήριο Καραμανλή (Θεσσαλονίκη)		609	567	459	297	0
	Καλοχώρι-Ηλιάδη (Θεσσαλονίκη)		491	485	450	390	320
	Δερβένι-Alexil (Θεσσαλονίκη)		810	791	650	417	119
	Σίνδος-Frakoror (Θεσσαλονίκη)		572	565	510	441	190
	Βαγιοχώρι (Θεσσαλονίκη)		9	247	112	65	0
	Κορδελιό-Softex (Θεσσαλονίκη)		1.110	1.381	1.574	950	450
	Sinatex-Καβαλάρι (Θεσσαλονίκη)		215	314	286	252	208
	Θεσσαλονίκη (λιμάνι)	346	383	0			
	κτήμα Κορδογιάννη- Βασιλικά			1.231	1.271	568	19
	Δερβένι-Διόν ΑΒΕΤΕ			173	174	187	164
	Κόνιτσα (Δήμος)	162	167	167	167	150	150
	Δολιανά Ιωαννίνων	207	210	205	205	145	145
	Κατσικάς Ιωαννίνων	1.075	1.009	790	365	196	0
	Τσπεέλοβο Ιωαννίνων		143	142	118	0	0
	Πρέβεζα-Φιλιπτιάδα (Στρ/δο Πετροπουλάκη)	660	467	421	330	153	238
	Γιαννιτσά	880	761	295	0	0	0
	Λαγκαδίκια (Στρ/δο Βογιατζόγλου) UNHCR		875				

Ελευθερούπολη (Δήμος Παγγαίου)	206					
Κοζάνη (Δήμος)	188					
Σύνολο	15.872	22.986	17.169	14.029	7.532	3.972

Πίνακας 5. Η ανάπτυξη και εξέλιξη των προσφυγικών ροών στη Βόρεια Ελλάδα (Μάρτιος 2016-Φεβρουάριος 2017). Πηγή: Συντονιστικό Όργανο Διαχείρισης της Προσφυγικής Κρίσης, Ημερήσιες καταγραφές των 28.03.2016, 29.05.2016, 27.08.2016, 20.10.2016, 20.12.2016 και 07.02.2017.

		Μάρτιος 2016	Μάιος 2016	Αύγουστος 2016	Οκτώβριος 2016	Δεκέμβριος 2016	Φεβρουάριος 2017
Μη Οργαν. δομές	Γήπεδο Hockey	1.647	1.279	964	902	809	531
	Χώρος Αφίξεων	1.482	1.374	910	798	771	702
	Γήπεδο Baseball	1.186	966	790	701	625	322
	Λιμάνι Πειραιά	5.467	1.407	0			
	Εύβοια-Ροβιές		13				
	Ειδομένη (εντός camp)	11.426					
	Εύζωνοι (Περιοχή ξενοδοχείου «Χαρά»)		1.298				
	Εύζωνοι (Πρατήριο BP)		1.302				
	ΠΑΘΕ Πολύκαстро-Plaza	1.250	1.752				
	Σύνολο	22.458	9.391	2.664	2.401	2.205	1.555

Πίνακας 6. Η ανάπτυξη και εξέλιξη των προσφυγικών ροών στις άτυπες δομές (Μάρτιος 2016-Φεβρουάριος 2017). Πηγή: Συντονιστικό Όργανο Διαχείρισης της Προσφυγικής Κρίσης, Ημερήσιες καταγραφές των 28.03.2016, 29.05.2016, 27.08.2016, 20.10.2016, 20.12.2016 και 07.02.2017.

		Μάρτιος 2016	Μάιος 2016	Αύγουστος 2016	Οκτώβριος 2016	Δεκέμβριος 2016	Φεβρουάριος 2017
Θέσεις φιλοξενίας της UNHCR & λοιπών ΜΚΟ	Διαμερίσματα			4.368	4.952	7.416	8.218
	Ξενοδοχεία			1.952	2.352	7.235	5.537
	Φιλοξενία σε οικογένειες			281	314	279	236
	Ξενώνες για ασυνόδευτα ανήλικα/placesforUASC				241	342	382
	Χώροι φιλοξενίας- Μετεγκατάστασης/ Relocationsites			1.213	829	1.734	193
	Φορείς της Κοινωνίας των Πολιτών-ΜΚΟ						6.745
	Σύνολο 1			7.814	8.688	17.006	21.311
	Σύνολο 2 (νησιά)				432	835	1.344
	Σύνολο			7.814	9.120	17.841	22.655

Πίνακας 7. Η ανάπτυξη και εξέλιξη των δομών φιλοξενίας εκτός κέντρων (Μάρτιος 2016-Φεβρουάριος 2017). Πηγή: Συντονιστικό Όργανο Διαχείρισης της Προσφυγικής Κρίσης, Ημερήσιες καταγραφές των 28.03.2016, 29.05.2016, 27.08.2016, 20.10.2016, 20.12.2016 και 07.02.2017.

Αναφορικά με το πρόγραμμα μετεγκαταστάσεων, μέχρι τέλος Νοεμβρίου 2016, 18.448 άτομα είχαν ενταχθεί στο πρόγραμμα, εξ αυτών όμως μόνο 5.843 είχαν ήδη μετεγκατασταθεί σε άλλες χώρες της ΕΕ. Επιπλέον, δεν αναγνωρίστηκε το καθεστώς του πρόσφυγα 777 αλλοδαπών διαφόρων εθνικοτήτων και επέστρεψαν στην Τουρκία βάσει της Συμφωνίας ΕΕ-Τουρκίας (20.03.2016-12.12.2016). Τέλος, 5.652 άνθρωποι είχαν επιστρέψει οικειοθελώς στις χώρες καταγωγής με τη συμβολή του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ), ανεξάρτητα από τη Συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας (01.01.2016-25.11.2016).⁹

Βάσει των πιο πρόσφατων στοιχείων του Συντονιστικού Οργάνου Διαχείρισης της Προσφυγικής Κρίσης, στις 11.04.2017 ο συνολικός αριθμός των προσφύγων στην Ελλάδα ανέρχεται στις 62.257. Εξ αυτών 3.682 βρίσκονται σε ΚΦΠ στη Βόρεια Ελλάδα, 3.060 σε ΚΦΠ στην Κεντρική Ελλάδα, 169 σε ΚΦΠ στη Νότια Ελλάδα (Ανδραβίδα), 7.779 σε ΚΦΠ στην Αττική, 22.056 στεγάζονται σε διαμερίσματα, ξενοδοχεία και άλλους χώρους φιλοξενίας της UNCHR και των ΜΚΟ στην ηπειρωτική χώρα, 902 σε αντίστοιχους χώρους στα νησιά, 2.294 διαμένουν σε άλλες κρατικές δομές, 1.248 διαμένουν στο Ελληνικό. Στα νησιά του Αιγαίου (τελευταία ενημέρωση 11 Απριλίου 2017) παραμένουν 12.767 πρόσφυγες.¹⁰

Περιοχές και Δομές	Πρόσφυγες
Ανατολικό Αιγαίο	12.767
Βόρεια Ελλάδα	3.682
Κεντρική Ελλάδα	3.060
Νότια Ελλάδα	169
Αττική	7.779
UNCHR & ΜΚΟ (Ενδοχώρα)	22.056
UNCHR & ΜΚΟ (Νησιά)	902
Ελληνικό	1.248
Λοιπές Κρατικές Δομές	2.294
Εκτός Δομών (εκτίμηση)	8.300
Σύνολο	62.257

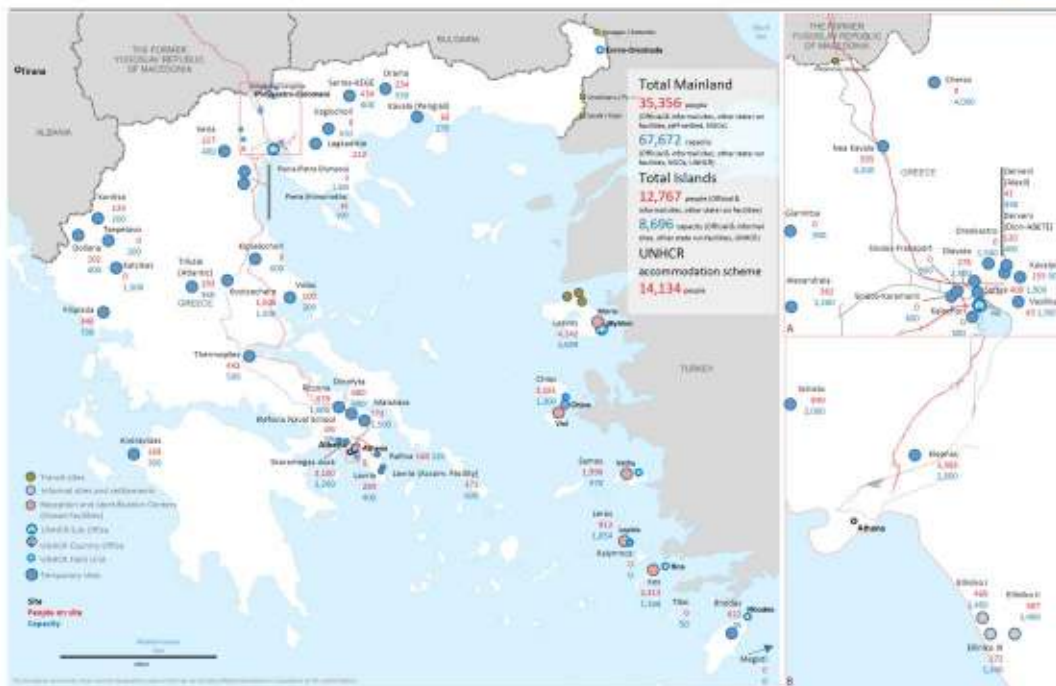
Πίνακας 9. Κατανομή προσφυγικού πληθυσμού βάσει της Συνοπτικής κατάστασης προσφυγικών ροών (11.04.2017).

⁹ Ελληνική Κυβέρνηση, Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας (ΓΓΕΕ), «Refugeecrisis - Factsheet», Δεκέμβριος 2016.

¹⁰ http://mindigital.gr/index.php/ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ_ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ_ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΩΝ_ΡΟΩΝ_ΤΗΣ_11.04.2017_-_ΩΡΑ_10:00.

Europe Refugee Emergency

Daily map indicating capacity and occupancy (Governmental figures)
As of 11 April 2017 08:00 a.m. CET

Presence and capacity are based on Governmental figures from the Coordination Centre for the Management of the Refugee Crisis, as of 11/04/2017 10:00 a.m. Eastern European Time. Online map with additional information: <http://www.unhcr.org/sites>

Εικόνα 7. Κατανομή του προσφυγικού πληθυσμού (11.04.2017). Πηγή: Συνοπτική κατάσταση των προσφυγικών ροών/UNHCR.

5. Ποσοτικά δεδομένα και στατιστικά στοιχεία για τα παιδιά των προσφύγων (Μάρτιος 2016-Μάρτιος 2017)

Ο αριθμός των παιδιών των προσφύγων καταγράφηκε τον Μάιο 2016, στο πλαίσιο του πορίσματος της Επιστημονικής Επιτροπής¹¹. Σε 40 κέντρα-δομές φιλοξενίας με 36.890 πρόσφυγες σε όλη τη χώρα, προέκυψε ότι οι ανήλικοι (0-18 ετών) αποτελούσαν το 37% περίπου του συνολικού πληθυσμού (13.677 άτομα). Σύμφωνα με τα στοιχεία της καταγραφής, τα παιδιά ηλικίας 4-15 ετών (στα οποία απευθύνεται η υποχρεωτική εκπαίδευση, προσχολική και σχολική) ήταν περίπου 8.000-8.500. Τα στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες επιβεβαιώνουν ότι περίπου το 37% των εισερχόμενων αλλοδαπών (Ιανουάριος-Αύγουστος 2016) ήταν ανήλικοι¹².

¹¹ Επιστημονική Επιτροπή για την υποβοήθηση του έργου της Επιτροπής Στήριξης των Παιδιών των Προσφύγων, «Οι εκπαιδευτικές δράσεις για τα παιδιά των προσφύγων», Ιούνιος 2016.

¹² UNHCR Mapping of unaccompanied children σε <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/50768> (23.08.2016). Επίσης σύμφωνα με την Εξαμηνιαία Έκθεση Ενεργειών και Διαπιστώσεων (Ιούλιος-Δεκέμβριος 2016) του Μηχανισμού Παρακολούθησης των Δικαιωμάτων των Παιδιών που μετακινούνται στην Ελλάδα, που συνέταξε ο Συνήγορος του Πολίτη/Συνήγορος του Παιδιού στο πλαίσιο συνεργασίας με τη UNICEF (ο.π.), για το έτος 2016 ο συνολικός αριθμός των αφιχθέντων κατά το έτος 2016 εκτιμάται περίπου σε 64.000, περίπου 37% εκ του συνόλου των αφιχθέντων είναι παιδιά, ενώ περίπου 17% εκ του συνόλου των αφιχθέντων παιδιών είναι ασυνόδευτα (www.synigoros.gr/resources/20170420-ekthesi-mixanismo.pdf).

Ο πληθυσμός των παιδιών, όπως και ο συνολικός προσφυγικός πληθυσμός, βρισκόταν και εξακολουθεί να βρίσκεται σε διαρκή κίνηση. Αρχικά, από τις άτυπες δομές και τα νησιά προς τα ΚΦΠ της ενδοχώρας. Στη συνέχεια, από τα ΚΦΠ προς τα διαμερίσματα και ξενοδοχεία ή/και προς την Ευρώπη (διαδικασία relocation ή επανένωσης οικογενειών). Κατά τους πρώτους μήνες του 2017, μετά τη δεύτερη κρίση των νησιών (Φθινόπωρο 2016), μεγάλος αριθμός προσφύγων (περίπου 5.000) με τα παιδιά τους έχουν μεταφερθεί από τα νησιά προς την ενδοχώρα. Η διαρκής και εκτεταμένη κινητικότητα του προσφυγικού πληθυσμού δυσχεραίνει, και δυσχεραίνει μέχρι σήμερα, τη δυνατότητα εκτιμήσεων και προβλέψεων για τον παιδικό πληθυσμό που θα ενταχθεί στις εκπαιδευτικές δομές και, κατά συνέπεια, τον σχεδιασμό και την υλοποίηση του προγράμματος του ΥΠΠΕΘ.

Πρόσφατη αναφορά της Unicef εκτιμά τον αριθμό των παιδιών προσφύγων στην Ελλάδα, σε 20.300¹³. Από αυτή την καταγραφή φαίνεται ότι υπήρξε μία μείωση παιδιών καθώς το ποσοστό τους επί του γενικού προσφυγικού πληθυσμού μειώθηκε από το 37% του 2016 σε 33%. Η μείωση αυτή οφείλεται αφενός στις μετακινήσεις προς την Ευρώπη κατά τις οποίες προηγήθηκαν οι οικογενειακές συνενώσεις και οι οικογένειες με παιδιά, αφετέρου γιατί, μετά τον Μάρτιο 2016, υπήρξε αλλαγή του προφίλ των προσφύγων. Στους εισερχόμενους μετά τη συμφωνία Ευρωπαϊκής Ένωσης-Τουρκίας υπάρχουν μεγαλύτερα ποσοστά νέων ανδρών, ενώ στην προηγούμενη φάση ήταν πολύ υψηλότερο το ποσοστό οικογενειών με παιδιά.

Σε ανάλογα συμπεράσματα καταλήγει και η έκθεση «Μηχανισμός παρακολούθησης των δικαιωμάτων των παιδιών που μετακινούνται στην Ελλάδα» (Ιούλιος-Δεκέμβριος 2016) του Συνηγόρου του Πολίτη/Συνηγόρου του Παιδιού (σελ. 8): «...από τα περίπου 64.000 ανήλικα άτομα που εκτιμάται ότι εισήλθαν στη χώρα συνολικά το 2016, ο αριθμός των παραμενόντων παιδιών περί τα τέλη Δεκεμβρίου υπολογίζεται ότι ανερχόταν περίπου στα 21.000. Μεταξύ αυτών, εκτιμάται ότι περίπου 7.500-8.500 παιδιά φιλοξενούνταν στις 34 επίσημες ανοιχτές δομές προσωρινής φιλοξενίας που λειτουργούσαν στην ενδοχώρα, περίπου 1.000 ασυνόδευτοι ανήλικοι σε ειδικούς ξενώνες στην επικράτεια, και περίπου πάνω από 6.000 παιδιά βρίσκονταν σε διαμερίσματα και ξενοδοχεία στο πλαίσιο του προγράμματος στέγασης της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες»¹⁴.

Ένα μέγεθος παντελώς αχαρτογράφητο είναι αυτό των παιδιών που διαμένουν σε καταλήψεις αλληλεγγύης, φιλοξενία σε οικογένειες, αυτοστέγαση κ.ά. Η Unicef εκτιμά ότι σ' αυτήν την κατηγορία εκτός δομών βρίσκονται περίπου 2.000 παιδιά. Ο αριθμός αυτός ίσως είναι υπερβολικός.

¹³ "Refugee and Migrant Children in Greece - by Region", Unicef, 25 March 2017.

¹⁴ Μηχανισμός Παρακολούθησης των δικαιωμάτων των παιδιών που μετακινούνται στην Ελλάδα, (Ιούλιος-Δεκέμβριος 2016), Συνήγορος του Πολίτη/Συνήγορος του Παιδιού και UNICEF (www.synigoros.gr/resources/20170420-ekthesi-mixanismos.pdf).

Ηλικιακή κατανομή	Αριθμός παιδιών	Ποσοστό παιδιών
0-3 ετών	2.223	28%
4-5 ετών	982	12%
6-12 ετών	2.845	35%
13-15 ετών	1.024	13%
16-17 ετών	962	12%
Σύνολο	8.036	100%

Πίνακας 10. Ηλικίες και ποσοστό παιδικού προσφυγικού πληθυσμού εκτός των ΚΦΠ στο σύνολο της χώρας (Μάρτιος 2017). Πηγή: UNICEF. Επεξεργασία Επιστημονικής Επιτροπής.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Unicef εκτός των ΚΦΠ, σε δομές ελεγχόμενες από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, ζουν 8.036 παιδιά (0-18 ετών) τα οποία κατανέμονται ηλικιακά σύμφωνα τον πιο πάνω πίνακα. Σ' αυτά δεν περιλαμβάνονται όσα διαμένουν σε κρατικές ή αυτοδιοικητικές δομές (πχ Ανδραβίδα στη Νότια Ελλάδα).

Ειδικότερα για τα παιδιά που ζουν εκτός των ΚΦΠ, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία που δόθηκαν στο ΥΠΠΕΘ από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ¹⁵, στις 15/3/2017, σε διαμερίσματα, ξενοδοχεία και άλλα κτίρια στο σύνολο της χώρας διαμένουν 8.036 παιδιά έως 18 ετών. Εξ αυτών 982 ανήκουν στην κατηγορία της προσχολικής εκπαίδευσης. Ο μισός περίπου παιδικός πληθυσμός, αριθμεί 3.672 παιδιά (48%) και ανήκει στις σχολικές ηλικίες.

Τα παιδιά αυτά κατανέμονται ανά περιοχή και τύπο διαμονής/φιλοξενίας σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα:

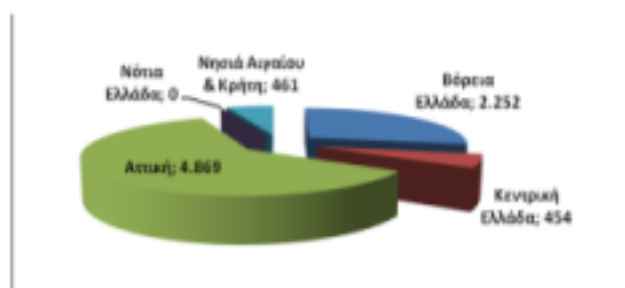
¹⁵ "Children report", UNHCR, 15.03.2017.

Περιοχές	Τύπος Φιλοξενίας	Σύνολο Α	Σύνολο Β	Ποσοστό
Βόρεια Ελλάδα	Διαμερίσματα	1.177	2.252	28%
	Κτίρια	225		
	Ξενοδοχεία	709		
	UASC	141		
Κεντρική Ελλάδα	Διαμερίσματα	187	454	6%
	Κτίρια	0		
	Ξενοδοχεία	245		
	UASC	22		
Αττική	Διαμερίσματα	3.519	4.869	61%
	Κτίρια	613		
	Ξενοδοχεία	488		
	UASC	249		
Νότια Ελλάδα	Διαμερίσματα	0	0	0%
	Κτίρια	0		
	Ξενοδοχεία	0		
	UASC	0		
Νησιά Αιγαίου & Κρήτη	Διαμερίσματα	169	461	6%
	Κτίρια	29		
	Ξενοδοχεία	74		
	UASC	189		
Σύνολο		8.036	8.036	100%

Πίνακας 11. Κατανομή των προσφυγικού παιδικού πληθυσμού που διαμένει σε δομές εκτός ΚΦΠ υπό την εποπτεία της Υπατης Αρμοστείας ΟΗΕ. Πηγή: UNHCR. Επεξεργασία Επιστημονικής Επιτροπής.

* Ο μηδενικός αριθμός στη Νότια Ελλάδα οφείλεται στο ότι στην καταγραφή δεν περιλαμβάνεται η κρατική δομή της Ανδραβίδας.

Η γεωγραφική κατανομή του προσφυγικού παιδικού πληθυσμού είναι αυτή τη στιγμή εντυπωσιακά ανισομερής, καθώς το 61% διαμένει στην Αττική και το 28% στη Βόρεια Ελλάδα. Η Κεντρική και η Νότια Ελλάδα έχουν πολύ μικρή ή μηδενική συμμετοχή. Τέλος ένα σημαντικό ποσοστό (6%) σχεδόν 500 παιδιών παραμένει στα νησιά.

Εικόνα 8. Γεωγραφική κατανομή του προσφυγικού παιδικού πληθυσμού. Πηγή: UNHCR. Επεξεργασία Επιστημονικής Επιτροπής.

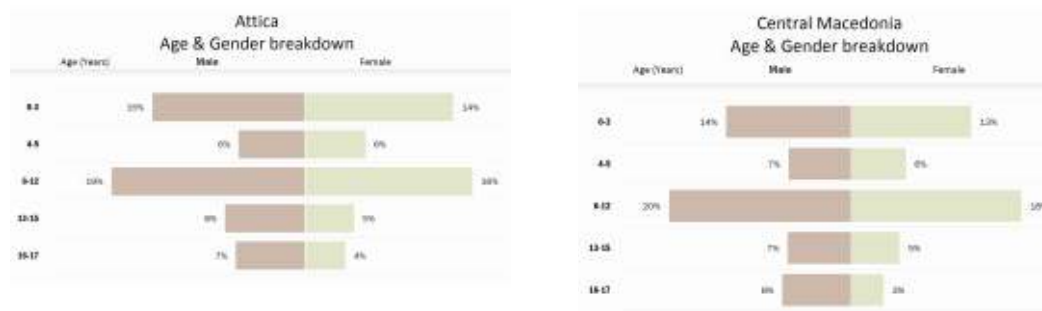
Ειδικότερα η κατανομή σε ηλικίες, φύλο, τύπο φιλοξενίας και περιοχή φαίνεται στον πιο κάτω πίνακα:

Περιοχή	Ηλικίες	0-3			4-5			6-12			13-15			16-17			Σύνολο
	Τύπος	A	Θ	Σύνολο	A	Θ	Σύνολο	A	Θ	Σύνολο	A	Θ	Σύνολο	A	Θ	Σύνολο	
Βόρεια Ελλάδα	Διαμερίσματα	152	159	311	87	73	160	236	245	481	64	72	136*	42	47	89	1.177
	Κτίρια	45	32	77	18	12	30	52	36	88	12	6	18	8	4	12	225
	Ξενοδοχεία	120	92	212	42	55	97	148	108	256	59	30	89	32	23	55	709
	UASC	0	0	0	0	1	1	8	11	19	33	6	39	72	10	82	141
Κεντρική Ελλάδα	Διαμερίσματα	21	29	50	16	16	32	44	32	76	7	10	17	8	4	12	187
	Κτίρια	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ξενοδοχεία	41	32	73	11	12	23	52	42	94	25	10	35	15	5	20	245
	UASC	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	3	19	0	19	22
Αττική	Διαμερίσματα	544	542	1.086	237	231	468	688	607	1.295	230	168	398	144	128	272	3.519
	Κτίρια	90	78	168	39	25	64	120	111	231	41	46	87	28	35	63	613
	Ξενοδοχεία	88	82	170	39	32	71	95	71	166	34	16	50	18	13	31	488
	UASC	0	0	0	0	0	0	11	3	14	74	5	79	138	18	156	249
Νότια Ελλάδα	Διαμερίσματα	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Κτίρια	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ξενοδοχεία	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	UASC	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Νησιά Αιγαίου και Κρήτη	Διαμερίσματα	23	22	45	12	12	24	35	28	63	10	4	14	16	7	23	169
	Κτίρια	4	6	10	1	2	3	7	8	15	0	0	0	1	0	1	29
	Ξενοδοχεία	11	10	21	3	6	9	23	19	42	0	0	0	1	1	2	74
	UASC	0	0	0	0	0	0	4	1	5	57	2	59	119	6	125	189
Σύνολο		1.139	1.084	2.223	505	477	982	1.523	1.322	2.845	649	375	1.024	661	301	962	8.036

Πίνακας 12. Κατανομή του παιδικού προσφυγικού πληθυσμού σε ηλικίες, φύλο, τύπο φιλοξενίας και περιοχή. Πηγή: UNHCR. Επεξεργασία Επιστημονικής Επιτροπής.

*Στη σχετική καταγραφή υπάρχει εκ παραδρομής λάθος έγγραφης αριθμών σε δύο κελιά. Ο σωστός αριθμός αναγράφεται στον παρόντα πίνακα.

Η γενική κατανομή ηλικιών και φύλου στις δύο μεγαλύτερες συγκεντρώσεις παιδιών προσφύγων (Αττική και Κεντρική Μακεδονία) φαίνεται στο γράφημα:

Πίνακας 13. Κατανομή του παιδικού προσφυγικού πληθυσμού σε ηλικίες και φύλο σε Αττική και Κεντρική Μακεδονία. Πηγή: UNHCR. Επεξεργασία Επιστημονικής Επιτροπής.

Οι οικογένειες των παιδιών που ζουν σε διαμερίσματα, ξενοδοχεία και άλλα κτίρια ενδέχεται να μετεγκατασταθούν (relocation) σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα και δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθεί ούτε το διάστημα που θα μείνουν στην Ελλάδα, ούτε εάν θα θελήσουν να στείλουν τα παιδιά τους στα ελληνικά σχολεία. Σε κάθε περίπτωση, η Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ τονίζει ότι, ανεξαρτήτως της μετεγκατάστασης ή μη των συγκεκριμένων οικογενειών, οι θέσεις στα ξενοδοχεία και τα διαμερίσματα θα παραμένουν διαθέσιμες για άλλους πρόσφυγες που θα μεταφέρονται από τα ΚΦΠ ή αλλού.

Ένα σημαντικό και σχετικά κρίσιμο ζήτημα είναι τα ασυνόδευτα ανήλικα προσφυγόπουλα. Τον Μάρτιο του 2017 κατά την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες¹⁶ ο εκτιμώμενος αριθμός των ασυνόδευτων ανηλίκων¹⁷ στη χώρα ανέρχεται σε 2.100, 92% εκ των οποίων είναι αγόρια, στην πλειονότητά τους άνω των 14 ετών (κύριες εθνικότητες: Πακιστάν, Αφγανιστάν, Συρία). 1.362 ασυνόδευτοι ανήλικοι έχουν τοποθετηθεί ή πρόκειται να μεταφερθούν άμεσα σε δομές φιλοξενίας. Η εκτίμηση των αριθμού αυτών στηρίζεται στην ανάλυση των παραπομπών σε Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Εξ αυτών, σε δομές φιλοξενίας ασυνόδευτων παιδιών των συνεργαζόμενων με την Ύπατη ΜΚΟ ζουν 592 παιδιά έως 18 ετών (249 στην Αττική, 94 στην Κεντρική Μακεδονία και 115 στη Λέσβο), τα 171 εκ των οποίων είναι 13-15 ετών, ενώ 309 είναι 16-17 ετών¹⁸.

Συνοψίζοντας, με βάση τα επίσημα στοιχεία που παρουσιάστηκαν πιο πάνω, τα γενικά μεγέθη, με απόκλιση της τάξης του +/-5%, δίνουν έναν αριθμό λίγο μεγαλύτερο από 20.000 παιδιά. Εξ αυτών, εκτιμάται ότι τα 8.000 περίπου συνεχίζουν να κατοικούν σε ΚΦΠ και 8.000 περίπου κατοικούν σε δομές φιλοξενίας υπό την Ύπατη Αρμοστεία. Περίπου 1.300 ασυνόδευτοι ανήλικοι βρίσκονται υπό την ευθύνη των αρμόδιων κρατικών δομών. Κατά την εκτίμηση της Unicef 2.000 παιδιά προσφύγων φιλοξενούνται

¹⁶ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Ασυνόδευτα Ανήλικα (Α.Α.) στην Ελλάδα, 01.03.2017, <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/54239>.

¹⁷ Ως ασυνόδευτοι ανήλικοι θεωρούνται και όσοι ανήλικοι συνοδεύονται όχι από τους γονείς τους ή τους έχοντες τη γονική τους μέριμνα, αλλά από οικείους τους (separated).

¹⁸ "Children report", UNHCR, 15.03.2017.

ή διαμένουν με τις οικογένειες τους εκτός επίσημων δομών. Το τελευταίο μέγεθος ίσως είναι υπερτιμημένο.

Από τα παιδιά τα οποία κατοικούν εντός των ΚΦΠ ή των δομών της Ύπατης Αρμοστείας ΟΗΕ, περίπου το 48% ανήκουν στη σχολική ηλικία (6-15) και περίπου το 12% στην προσχολική (4-5). Επομένως ένα 60% των πιο πάνω παιδιών ανήκουν σε ηλικιακές ομάδες υποχρεωτικής εκπαίδευσης (προσχολικής και σχολικής). Αυτό αντιστοιχεί σε 2.000 περίπου παιδιά προσχολικής εκπαίδευσης (1.000 σε ΚΦΠ και 1.000 σε δομές UNCHR). Περίπου 7.700 παιδιά (ισοκατανεμημένα αντίστοιχα σε ΚΦΠ και UNCHR) ανήκουν στις ηλικίες δημοτικού και γυμνασίου.

Εικόνα 9. Κατανομή των παιδιών προσφύγων ανά περιοχή και τύπο φιλοξενίας. Πηγή: Unicef, 25 March 2017.

Δεδομένης της ρευστότητας του προσφυγικού πληθυσμού και των τρόπων διαμονής του εντός της χώρας καθώς και της έλλειψης πλήρων και αξιόπιστων των αριθμητικών δεδομένων, είναι προφανές ότι και για το σχολικό έτος 2017-2018, ο σχεδιασμός από το Υπουργείο Παιδείας της εκπαίδευσης των προσφυγόπουλων είναι ιδιαίτερα δύσκολος.

Την ανάγκη έγκαιρης αποτίμησης της προηγούμενης περιόδου και σχεδιασμού του σχολικού έτους 2017-2018 επισημαίνει η έκθεση «Μηχανισμός παρακολούθησης των δικαιωμάτων των παιδιών που μετακινούνται στην Ελλάδα» (Ιούλιος-Δεκέμβριος 2016)

του Συνηγόρου του Πολίτη/Συνηγόρου του Παιδιού σε συνεργασία με τη UNICEF.¹⁹ Συγκεκριμένα στα προτεινόμενα αναγκαία μέτρα προτείνει να περιληφθεί η «...αξιολόγηση της εφαρμογής του προγράμματος εκπαίδευσης των παιδιών προσφύγων κατά το τρέχον έτος και ο έγκαιρος σχεδιασμός για τη νέα σχολική χρονιά 2017-18, με ιδιαίτερη έμφαση στη λειτουργία τάξεων υποδοχής στην πρωινή ζώνη των σχολείων». (σελ. 10)

Συνοψίζοντας, το αβέβαιο και η ρευστότητα των αριθμών, όπως και η έντονη κινητικότητα του προσφυγικού πληθυσμού, αποτελούν κρίσιμα θέματα τα οποία θα πρέπει να ληφθούν υπόψη καθώς δημιούργησαν σοβαρά κενά στην εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων κατά τη σχολική χρονιά 2016-2017. Σ' αυτό το πλαίσιο κρίνεται απαραίτητο να αυξηθεί η διοικητική αυτονομία της Ομάδας Διαχείρισης και η ευελιξία του διοικητικού μηχανισμού του ΥΠΠΕΘ έτσι ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί πιο αποτελεσματικά στις μεταβαλλόμενες συνθήκες και να έχει τη δυνατότητα να οργανώσει σε επιτελικό επίπεδο το έργο του ΥΠΠΕΘ σε συντονισμό με τους πολλούς άλλους εμπλεκόμενους με την υποδοχή και ένταξη των προσφύγων μηχανισμούς.

¹⁹ Μηχανισμός Παρακολούθησης των δικαιωμάτων των παιδιών που μετακινούνται στην Ελλάδα (Ιούλιος-Δεκέμβριος 2016), Συνήγορος του Πολίτη/Συνήγορος του Παιδιού και UNICEF (www.synigoros.gr/resources/20170420-ekthesi-mixanismos.pdf).

II. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1. Η πρόταση για την εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων το 2016-2017.

Διοικητικά και θεσμικά ζητήματα.

Η ΕΕ, με βάση την εμπειρία των πρώτων μηνών και λαμβάνοντας υπόψη το επιτελικό πρόβλημα της διαχείρισης του προσφυγικού, πρότεινε ένα πρόγραμμα για την εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων κατά το σχολικό έτος 2016-2017 ευέλικτο και πολυεπίπεδο, προσαρμόσιμο στις ιδιόμορφες μεταβαλλόμενες συνθήκες του προσφυγικού ζητήματος. Βασική προϋπόθεση για την υλοποίηση του προγράμματος ήταν η δημιουργία **ειδικού γραφείου στο Υπουργείο Παιδείας για την οργάνωση και στήριξη του έργου του στον τομέα της εκπαίδευσης προσφύγων.**

Η πρόταση αυτή βασίστηκε στις εξής διαπιστώσεις:

- α) η ρευστότητα του προσφυγικού πληθυσμού και το πρωτόγνωρο του εγχειρήματος απαιτούσε –και εξακολουθεί να απαιτεί– συνεχή εποπτεία, εκτίμηση των μεταβαλλόμενων συνθηκών και διαρκείς αναπροσαρμογές με διοικητικά αλλά και επιστημονικά κριτήρια.
- β) η διαχείριση του εγχειρήματος της εκπαίδευσης των προσφύγων απαιτούσε – και εξακολουθεί να απαιτεί– τη συνέργεια διαφόρων υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας, πολλών υπουργείων, διεθνών οργανισμών και ΜΚΟ. Χρειάζεται συνεπώς ένας εποπτικός και συντονιστικός μηχανισμός με ειδική επιστημονική γνώση και τεχνογνωσία.
- γ) το όλο εγχείρημα αποτελούσε –και εξακολουθεί να αποτελεί– πολιτικό διακύβευμα υψηλής ευθύνης που απαιτεί γρήγορες αποφάσεις σε επιτελικό επίπεδο. Είναι λοιπόν απαραίτητη μια δομή, η οποία να είναι σε θέση να εισηγείται άμεσα προτάσεις στον ΓΓ και τον Υπουργό.

Η πρόταση της ΕΕ έγινε δεκτή και από τον Ιούνιο του 2016 οργανώθηκε σταδιακά αυτός ο διοικητικός και συντονιστικός μηχανισμός στο Υπουργείο Παιδείας, με τη συγκρότηση της **Ομάδας Διαχείρισης, Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης των Προσφύγων** (Ομάδα Διαχείρισης εφεξής). Η Ομάδα απαρτίστηκε από 11 στελέχη στην Αθήνα, εκ των οποίων ορισμένα αποσπάστηκαν από άλλες διευθύνσεις του ΥΠΠΕΘ, και 5 στελέχη στη Θεσσαλονίκη, εκ των οποίων τα 3 αποσπασμένα από την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Παράλληλα, ορίστηκαν 62 Συντονιστές Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΣΕΠ) σε όλα τα ΚΦΠ, οι οποίοι είχαν την ευθύνη για την εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων. Οι ΣΕΠ τοποθετήθηκαν συνολικά σε 50 ΚΦΠ. Ειδικότερα, οι ΣΕΠ για την Περιφέρεια Αττικής

είναι 14, για την Κεντρική Μακεδονία 26, για την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη 2, για τη Στερεά Ελλάδα 3, για την Ήπειρο 4, για τη Θεσσαλία 4 και για το Ανατολικό Αιγαίο 7. Ανάλογα με το μέγεθος των κέντρων και τον αριθμό των φιλοξενουμένων παιδιών το κάθε κέντρο στελεχώθηκε με έναν έως τρεις ΣΕΠ. Οι ΣΕΠ είναι μόνιμοι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι υπέβαλαν αίτηση απόσπασης στα ΚΦΠ και ορίστηκαν με βάση πίνακα προσόντων.

Το βασικό στελεχικό δυναμικό, δηλαδή η Ομάδα Διαχείρισης σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη και οι Συντονιστές Εκπαίδευσης Προσφύγων, αν και αποτέλεσαν ένα επαρκές από αριθμητική άποψη προσωπικό για τη διαχείριση του έργου της εκπαίδευσης των προσφυγόπαιδων και παρά τις άοκνες προσπάθειές του, δεν μπόρεσε να αντιμετωπίσει επιτυχώς όλα τα προβλήματα και σημειώθηκαν αρκετές αστοχίες ή καθυστερήσεις λόγω της εναλλαγής τριών συντονιστών επικεφαλής της Ομάδας και των αστάθμητων και πρωτοφανών παραγόντων που επηρέαζαν το έργο του.

Μετά την πολύμηνη εμπειρία λειτουργίας της Επιτροπής Στήριξης (ΕΣ) και της Επιστημονικής Επιτροπής (ΕΕ), όπως και των οργάνων του ΥΠΠΕΘ, εντοπίζονται τα ακόλουθα σημαντικά προβλήματα και δυσλειτουργίες του μηχανισμού:

- ✓ Ούτε η Ομάδα Διαχείρισης, ούτε ο υπηρεσιακός μηχανισμός του Υπουργείου μπόρεσαν να εκτιμήσουν έγκαιρα το πλήρες φάσμα των αρμοδιοτήτων τους και να διαμορφώσουν ένα κατάλληλο οργανόγραμμα για τη λειτουργία της πυραμίδας που άρχισε να κτίζεται εν μέσω της προσφυγικής κρίσης. Αποτέλεσμα αυτού, καθώς και της εναλλαγής των συντονιστών της Ομάδας Διαχείρισης, ήταν για πολλούς μήνες να εμφανίζονται προβλήματα συντονισμού, αλληλοκάλυψης αρμοδιοτήτων και ανταγωνισμών μεταξύ υπηρεσιών. Παράλληλα, η καθοδήγηση των ΣΕΠ ήταν ελλιπής, με αποτέλεσμα να είναι αναγκασμένοι να αυτοσχεδιάζουν, άλλοτε εύστοχα, άλλοτε άστοχα.
- ✓ Οι δυσχέρειες αυτές δημιούργησαν πιεστικές και απαιτητικές συνθήκες εργασίας αλλά παράλληλα παρήγαγαν σε μικρό χρονικό διάστημα ένα ικανό στελεχικό δυναμικό με εντυπωσιακή τεχνογνωσία. Η κατάσταση είναι συνεχώς βελτιούμενη και σήμερα πλέον η Ομάδα Διαχείρισης του ΥΠΠΕΘ με αυξανόμενη ωριμότητα και αποτελεσματικότητα αντιμετωπίζει έγκαιρα και άμεσα τα ζητήματα.
- ✓ Οι συνεχείς αλλαγές στη χωροθέτηση των ΚΦΠ, σε συνδυασμό με τις μετακινήσεις τμημάτων του προσφυγικού πληθυσμού, δημιουργούσαν διαρκώς «μαύρες τρύπες», οι οποίες δυσχέραιναν το συνολικό έργο και χρειάζονταν αρκετές εβδομάδες ή/και μήνες μέχρι να μπορέσει ο μηχανισμός διοίκησης να ανασυνταχθεί ώστε να αντιμετωπίσει τα προβλήματα κάθε περίπτωσης.
- ✓ Σε αρκετές περιπτώσεις υπήρξαν σημαντικές αστοχίες στην επιλογή σχολείων για τη λειτουργία ΔΥΕΠ. Η ακολουθία: Σχολικός Διευθυντής→Περιφερειακός Διευθυντής→Ομάδα Διαχείρισης→Γενικός Γραμματέας που τηρήθηκε για την επιλογή των σχολείων και για την τελική χωροθέτηση, ενώ φαινομενικά αποτελεί την πλέον λογική ακολουθία της υπηρεσιακής δομής, σε μεγάλο βαθμό

εξαρτιόταν από την ικανότητα αξιολόγησης των προτάσεων σε επίπεδο Περιφερειακών Διευθύνσεων, όπως και από την επαρκή ή όχι επικοινωνία και τον συντονισμό με την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Σ' αυτά τα δύο επίπεδα σημειώθηκαν λάθη. Τα ανώτατα κλιμάκια του Υπουργείου Παιδείας ορθώς επικύρωναν τις επιλογές χωροθετήσεων των Σχολικών και Περιφερειακών Διευθυντών, καθώς δεν ήταν δυνατόν να έχουν εικόνα των ειδικών συνθηκών 140 σχολείων σε όλη τη χώρα, των εναλλακτικών κ.λπ. Ωστόσο, τα λάθη των ενδιάμεσων κρίκων δύσκολα μπορούσαν να διορθωθούν από τη στιγμή που είχε ήδη εκδοθεί η Υπουργική Απόφαση για τη χωροθέτηση των ΔΥΕΠ και, πολύ περισσότερο, μετά την εκδήλωση αντιδράσεων εναντίον συγκεκριμένων επιλογών σχολείων.

- ✓ Δεν λειτούργησαν νηπιαγωγεία στα ΚΦΠ. Η λειτουργία νηπιαγωγείων καθυστέρησε πάρα πολύ λόγω της αδυναμίας έγκαιρης δημιουργίας ή εξεύρεσης ασφαλών για νήπια χώρων και λόγω της συχνής μετακίνησης των προσφύγων από καταυλισμό σε καταυλισμό. Ο τεχνικός υπηρεσιακός μηχανισμός προκήρυξης του έργου κατασκευής και προμήθειας πρότυπων μονάδων για νηπιαγωγεία χρειάστηκε 9 μήνες για την ολοκλήρωση των τυπικών του έργου και πιθανόν τα νηπιαγωγεία να υπάρξουν ένα έτος μετά την απόφαση δημιουργίας τους.
- ✓ Πολυάριθμα παιδιά που βρίσκονται εγκλωβισμένα με τους γονείς τους στα νησιά του Αιγαίου, με απόφαση του υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής, δεν απέκτησαν πρόσβαση στην τυπική εκπαίδευση.
- ✓ Δεν ενεργοποιήθηκε ο νόμος που επέτρεπε τη λειτουργία ΤΥ στα γυμνάσια με αποτέλεσμα πολλά παιδιά που ζούσαν εκτός ΚΦΠ να μην έχουν αντικειμενικά τη δυνατότητα να φοιτήσουν δεδομένης της άγνοιας της ελληνικής γλώσσας.
- ✓ Δεν κατέστη δυνατό έως τώρα να βρεθούν επαρκείς λύσεις στο πρόβλημα της έλλειψης αποδεικτικού απολυτηρίου γυμνασίου και λειτουργικοί τρόποι αντιστοίχισης των ξένων απολυτηρίων με τα ελληνικά, ώστε τα παιδιά άνω των 15 ετών να έχουν τη δυνατότητα να εγγραφούν σε λύκεια ή επαγγελματικές σχολές.
- ✓ Η συνεργασία με το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, το Υπουργείο Υγείας, πολλούς φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σε δημοτικό και περιφερειακό επίπεδο, υπήρξε αποτελεσματική και σε κάποιες περιπτώσεις εξαιρετική. Αντιθέτως, μεγάλες δυσκολίες εμφανίστηκαν στο σχεδιασμό και την αντιμετώπιση από κοινού των προβλημάτων σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο και για όλη αυτή την περίοδο με το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, ενώ δεν κατέστη δυνατή η συγκρότηση ενός λειτουργικού κοινού taskforce. Εξ αυτής της δυσκολίας συντονισμού για παράδειγμα, ο προγραμματισμός της λειτουργίας αρκετών ΔΥΕΠ, διεκόπη λίγο πριν την έναρξή τους, επειδή διαπιστώθηκε ότι τα ΚΦΠ είχαν καταργηθεί χωρίς να έχει υπάρξει ουδεμία άτυπη ή τυπική ενημέρωση από το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής.
- ✓ Το ζήτημα των εμβολιασμών, το οποίο είχε επισημανθεί στο πόρισμα της ΕΕ, αντιμετωπίστηκε πολύ αποτελεσματικά με τη διαμόρφωση ενός μικρού, ευέλικτου taskforce υπό την εποπτεία των αρμόδιων υπηρεσιών του Υπουργείου Υγείας, του ΚΕΕΛΠΝΟ και της Εθνικής Επιτροπής Εμβολιασμών, το οποίο

διεκπεραίωσε με επιτυχία το παράλληλο έργο των εμβολιασμών των παιδιών και του ανοίγματος των ΔΥΕΠ. Παρά ταύτα, η, αναγκαία κατά την εκτίμηση της ΕΕ, προϋπόθεση της ολοκλήρωσης του εμβολιασμού των προσφυγόπουλων προτού ανοίξουν οι ΔΥΕΠ, οδήγησε σε καθυστερήσεις της έναρξης της λειτουργίας τους σε πολλές περιφέρειες. Στο τέλος του κύκλου των εμβολιασμών, δηλαδή τον Φεβρουάριο του 2017, σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Υγείας²⁰ είχαν πραγματοποιηθεί 30.000 εμβολιασμοί και είχε καλυφθεί το 85% του πληθυσμού των προσφυγόπουλων. Δεδομένου ότι μεγάλο μέρος των προσφυγόπαιδων είχε ακολουθήσει πρόγραμμα εμβολιασμών και στις πατρίδες τους ή στα κέντρα προσφύγων από τα οποία διήλθαν (Ιράν, Τουρκία), η εκτίμηση του Υπουργείου Υγείας είναι ότι έχει καλυφθεί πλέον το σύνολο του παιδικού προσφυγικού πληθυσμού.

- ✓ Ο συντονισμός των επιτελικών και συμβουλευτικών οργάνων εντός του Υπουργείου, ο ορισμός των Συντονιστών Εκπαίδευσης Προσφύγων και η πρόσληψη των αναπληρωτών εκπαιδευτικών, όπως και η ίδρυση και η λειτουργία των δομών εκπαίδευσης προσφυγόπαιδων, ήταν απαραίτητα βήματα, τα οποία έπρεπε να γίνουν για να αποκτήσει αυτό το έργο θεσμική υπόσταση και να υλοποιηθεί. Όλες αυτές οι ενέργειες συνοδεύτηκαν αναγκαστικά από τις σχετικές Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις, Υπουργικές Αποφάσεις και Αποφάσεις Γενικού Γραμματέα. Παράλληλα, προέκυψε η ανάγκη να εκδοθεί μία σωρεία άλλων διοικητικών πράξεων (διευκρινιστικών, ερμηνευτικών ή διορθωτικών) και εντολών, προκειμένου να μπορέσει το σύνολο του εκπαιδευτικού συστήματος να ενσωματώσει τη δράση της εκπαίδευσης των προσφυγόπαιδων. Μέσα από αυτή την εμπειρία αποκαλύφθηκε –στους μη εξοικειωμένους με τη γραφειοκρατία– η μεγάλη δυσχέρεια στη λήψη αποφάσεων και η αδυναμία ανάληψης δημιουργικών πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση καθημερινών προβλημάτων. Φάνηκε δυστυχώς ότι η «πυραμίδα» του μηχανισμού υποφέρει από ένα μείγμα ευθυνοφοβίας και τυπολατρίας, με αποτέλεσμα τις περισσότερες φορές να απαιτείται εγκύκλιος ή απόφαση της πολιτικής ηγεσίας για να «καλύπτονται» τα στελέχη για σχεδόν οποιαδήποτε απόφαση ξεφεύγει από ειωθότα του σχολικού προγράμματος. Το φαινόμενο αυτό ανάγκασε την Ομάδα Διαχείρισης να συντάσσει και να διορθώνει επί μήνες σχέδια διοικητικών αποφάσεων για ό,τι προέκυπτε, ακόμη και για ζητήματα που θα μπορούσαν να απαντηθούν με απλή προφορική επικοινωνία.

Στο **Παράρτημα Ι** παρατίθενται για την τεκμηρίωση της αποτίμησης οι δεκάδες διοικητικές πράξεις που χρειάστηκε να παραχθούν, μέσα σε διάστημα λίγων μηνών, προκειμένου να λειτουργήσουν οι ΔΥΕΠ.

Η τελική ευστοχία ή όχι του προγράμματος της εκπαίδευσης φαίνεται από τις πιά πάνω διαπιστώσεις, όπως και από την αναλυτική αποτίμηση η οποία ακολουθεί. Όμως η

²⁰ «Γ. Μπασκόζος: Επιτελείται ένα τιτάνιο έργο-Περισσότερα από 30.000 εμβόλια έγιναν σε παιδιά προσφύγων, <http://www.avgi.gr/article/10842/7921333/g-mpaskozos-epiteleitai-ena-titanio-ergo-perissotera-apo-30-000-embolia-eginan-se-paidia-prosphygon> (21.02.2017).

«μεγάλη εικόνα» της εφαρμογής της εκπαίδευσης των προσφυγόπουλων κατά το πρώτο αυτό προενταξιακό έτος συνοψίζεται στην έκθεση «Μηχανισμός παρακολούθησης των δικαιωμάτων των παιδιών που μετακινούνται στην Ελλάδα» (Ιούλιος-Δεκέμβριος 2016) του Συνηγόρου του Πολίτη/Συνηγόρου του Παιδιού και σε συνεργασία με τη UNICEF (σελ. 8-9):²¹ **«Η πρόσβαση των παιδιών στην εκπαίδευση σχεδιάστηκε έγκαιρα και στη βάση συγκεκριμένου προγραμματισμού, η εφαρμογή του οποίου ωστόσο συνάντησε πολλές δυσχέρειες στην πράξη με αποτέλεσμα τις καθυστερήσεις στην έναρξη, ή σε ορισμένες περιπτώσεις και τη διακοπή λειτουργίας, των προβλεπόμενων Δομών Υποδοχής Εκπαίδευσης Προσφύγων. Ως προς την ένταξη των παιδιών σε τμήματα υποδοχής της πρωινής ζώνης παρουσιάστηκαν περαιτέρω προβλήματα που σχετίζονται, μεταξύ άλλων, με την ανάγκη ανταπόκρισης σε αυξημένα αιτήματα ένταξης λόγω της παρουσίας σημαντικού αριθμού παιδιών στον αστικό ιστό κατόπιν μη προγραμματισμένων μεταφορών από τα κέντρα φιλοξενίας όπου προηγουμένως διέμεναν.»**

2. Η λειτουργία των Δομών Υποδοχής Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΔΥΕΠ)

Οι προτάσεις της ΕΕ προέβλεπαν τη φοίτηση των μεμονωμένων προσφυγόπουλων που ζούσαν σε μη οργανωμένους χώρους εντός των πόλεων σε Τάξεις Υποδοχής (ΤΥ εφεξής) στο πρωινό πρόγραμμα των δημοτικών σχολείων και γυμνασίων, όπως και στα διαπολιτισμικά σχολεία. Για τη φοίτηση στο πρωινό πρόγραμμα των δημοσίων σχολείων και στα διαπολιτισμικά σχολεία, ωστόσο, η ΕΕ δεν κατάφερε να συγκεντρώσει πλήρη και αξιόπιστα στοιχεία. Υπάρχουν πληροφορίες ότι υπήρξαν κάποια σχολεία και μεμονωμένοι διευθυντές και εκπαιδευτικοί που επιχείρησαν να αποθαρρύνουν την εγγραφή προσφυγόπουλων προβάλλοντας προσκόμματα στην εγγραφή τους, παρά τις σχετικές εγκυκλίους του ΥΠΠΕΘ. Πρέπει, βέβαια, να επισημανθεί ότι και το ΥΠΠΕΘ δεν κατόρθωσε να εξασφαλίσει μία ορθολογική κατανομή των παιδιών στα σχολεία προγραμματίζοντας την έγκαιρη λειτουργία επαρκούς αριθμού ΤΥ, ούτε την παιδαγωγική τους στήριξη. Τέλος, με βάση όλες τις πληροφορίες που διαθέτουμε, είναι σαφές ότι, όπου τα παιδιά προσφύγων ήταν λίγα ανά σχολική μονάδα, εντάχθηκαν ομαλά.

Η παρούσα αποτίμηση επικεντρώνεται, στη λύση που προκρίθηκε για τη φοίτηση σε ΔΥΕΠ των παιδιών που ζούσαν μαζικά σε οργανωμένα ΚΦΠ.

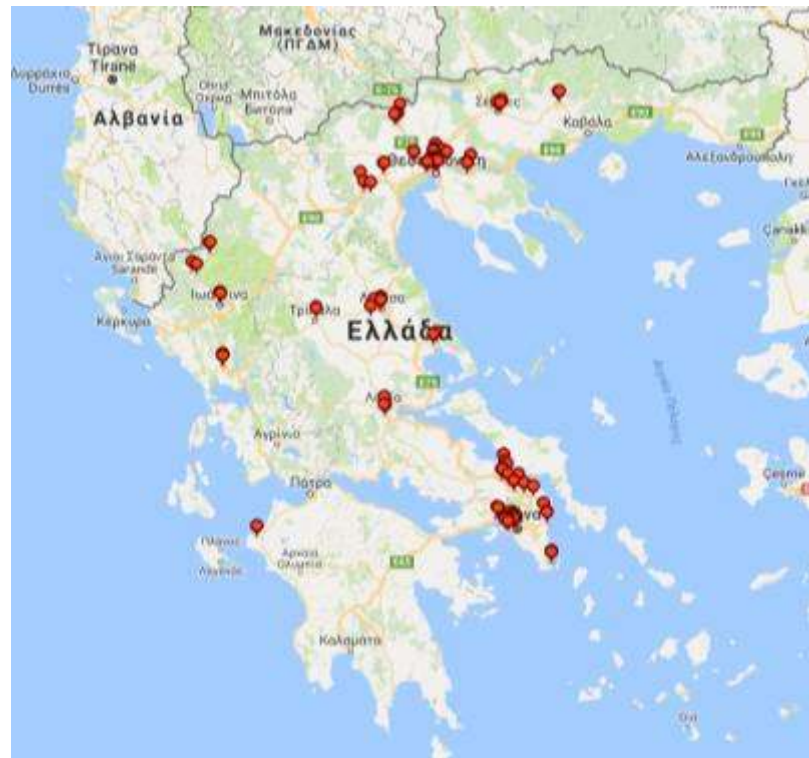
Από τον Οκτώβριο 2016 έως τον Μάρτιο 2017 ιδρύθηκαν και λειτούργησαν με βάση τις Υπουργικές Αποφάσεις (βλ. και Παράρτημα Ι) 107 ΔΥΕΠ σε αντίστοιχα σχολεία, σε επτά από τις δεκατρείς εκπαιδευτικές περιφέρειες. Στις μονάδες αυτές φοίτησαν 2.643 μαθητές σχολικής ηλικίας (Δημοτικό και Γυμνάσιο). Τα μεγέθη αυτά διαφοροποιούνται ελαφρά τον Απρίλιο 2017. Συνολικά μέχρι τη στιγμή της συγγραφής της παρούσας

²¹ Μηχανισμός Παρακολούθησης των δικαιωμάτων των παιδιών που μετακινούνται στην Ελλάδα (Ιούλιος-Δεκέμβριος 2016), Συνήγορος του Πολίτη/Συνήγορος του Παιδιού και UNICEF (www.synigoros.gr/resources/20170420-ekthesi-mixanismos.pdf).

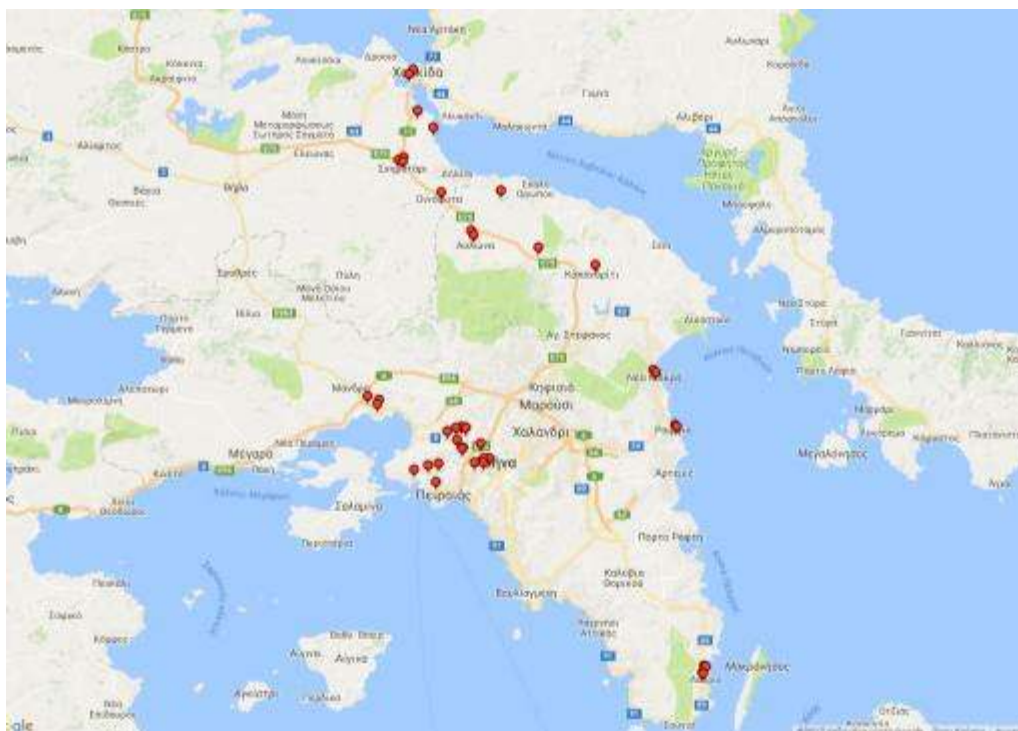
έκθεσης (Απρίλιος 2017) λειτούργησαν 111 ΔΥΕΠ με 145 τμήματα. Αυτές κάλυψαν 37 ΚΦΠ σε όλες τις περιφέρειες της χώρας εκτός των νησιών.

Στο **Παράρτημα II** παρατίθεται Κατάλογος λειτουργουσών ΔΥΕΠ (Απρίλιος 2017).

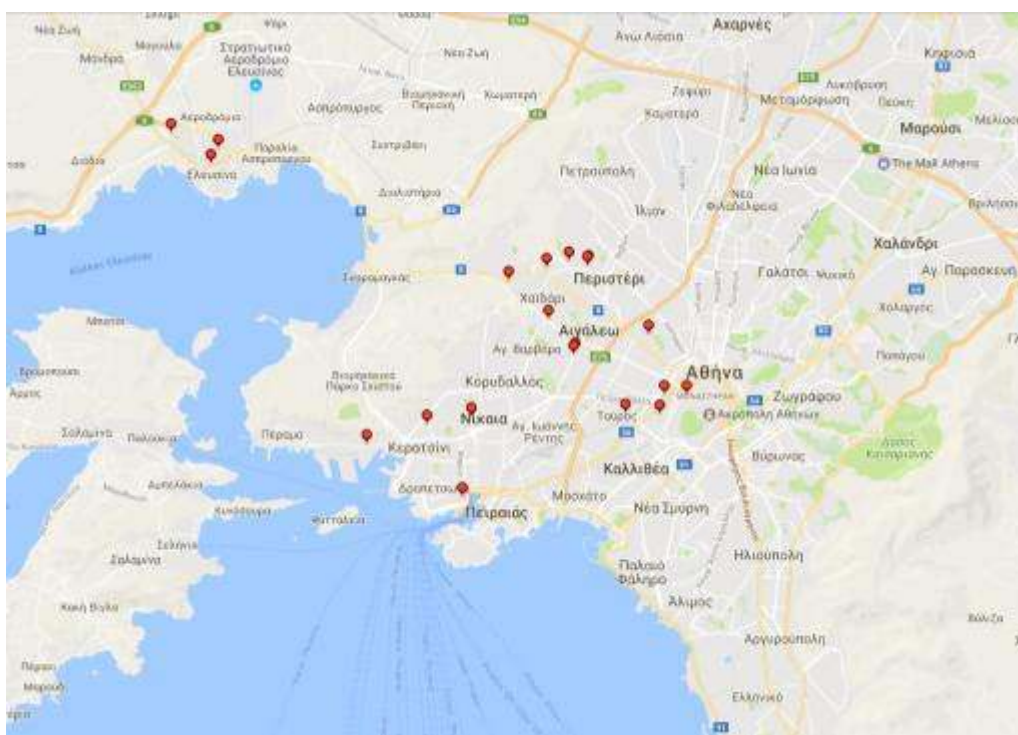
Ακολουθούν χάρτες με τη χωροθέτηση των ΔΥΕΠ.

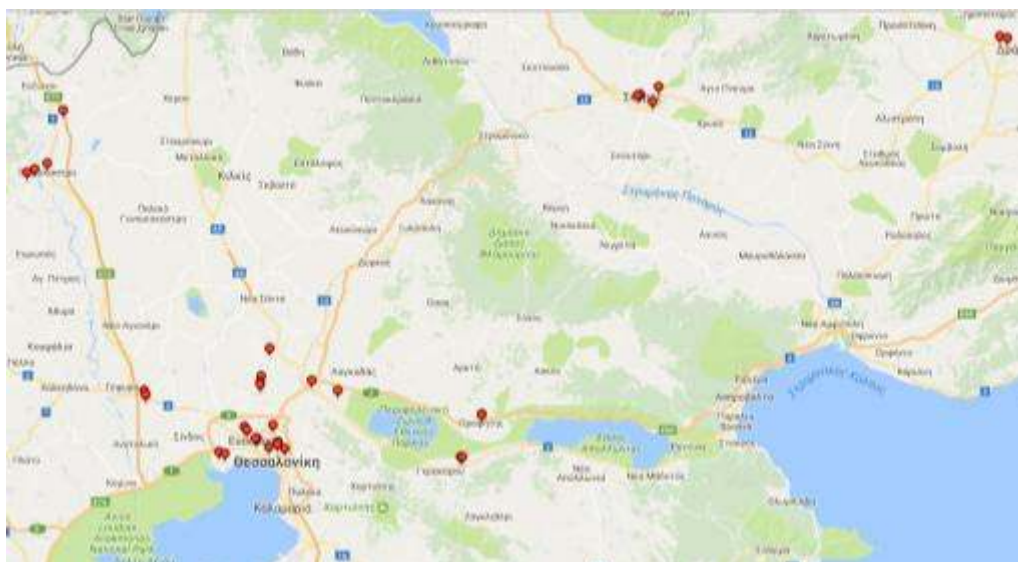
Εικόνα 10. Λειτουργούσες ΔΥΕΠ, Ελλάδα (Μάρτιος 2017). Πηγή: Ομάδα Διαχείρισης ΥΠΠΕΘ.

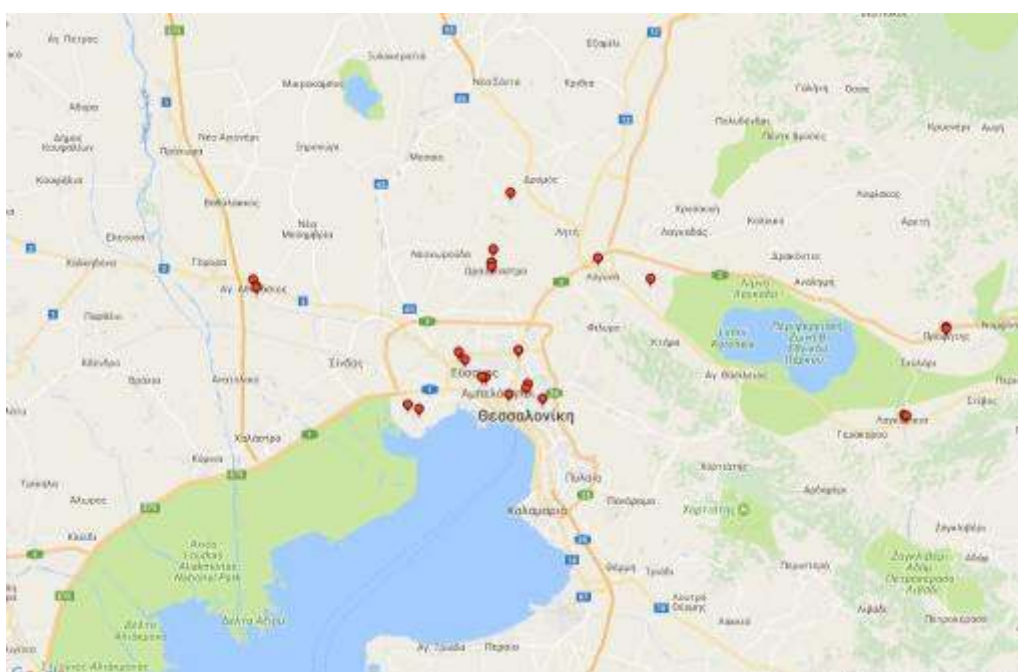
Εικόνα 11. Λειτουργούσες ΔΥΕΠ, Αττική (Μάρτιος 2017). Πηγή: Ομάδα Διαχείρισης ΥΠΠΕΘ.

Εικόνα 12. Λειτουργούσες ΔΥΕΠ, Δυτική Αθήνα, Πειραιάς και Δυτική Αττική (Μάρτιος 2017). Πηγή: Ομάδα Διαχείρισης ΥΠΠΕΘ.

Εικόνα 13. Λειτουργούσες ΔΥΕΠ, Κεντρική Μακεδονία (Μάρτιος 2017). Πηγή: Ομάδα Διαχείρισης ΥΠΠΕΘ.

Εικόνα 14. Λειτουργούσες ΔΥΕΠ, Θεσσαλονίκη (Μάρτιος 2017). Πηγή: Ομάδα Διαχείρισης ΥΠΠΕΘ.

2.1. Προβλήματα λειτουργίας των ΔΥΕΠ

Η παρακάτω ανάλυση βασίζεται στις καταγραφές των ΣΕΠ, στην επιτόπια παρατήρηση μελών της ΕΕ, στις συζητήσεις με στελέχη της εκπαίδευσης, εκπαιδευτικούς, συμβούλους και ΣΕΠ καθώς και στα στοιχεία που συλλέγει η Ομάδα Διαχείρισης από τις συναντήσεις με εκπαιδευτικούς, στελέχη της εκπαίδευσης και συμβούλους.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, παρά τις δυσκολίες, τα παιδιά των προσφύγων έχουν προσαρμοστεί στην εκπαιδευτική διαδικασία και στους κανόνες που απαιτεί η σχολική ζωή, ανταποκρίνονται στα μαθήματα, συμμετέχουν αρκετά και παρατηρείται πρόοδος στην εκμάθηση των ελληνικών, των μαθηματικών και των αγγλικών. Επίσης σε πολλά

σχολεία έχουν ξεπεραστεί οι πρώτες δυσκολίες επαφής μεταξύ ελλήνων μαθητών και προσφυγόπουλων και έχουν αρχίσει να οργανώνονται δειλά κοινές δράσεις στα διαλείμματα ή ανταλλαγές ανάμεσα σε τμήματα καθώς και δράσεις από τους συλλόγους γονέων. Στην αποτίμηση, ωστόσο, τονίζονται τα προβλήματα και οι δυσκολίες.

A) Εκπαιδευτικοί

Συνεχής αλλαγή εκπαιδευτικών

Στις ΔΥΕΠ διορίστηκαν εκπαιδευτικοί μειωμένου ωραρίου από τη λίστα των αναπληρωτών. Επειδή όμως ακολούθησαν διορισμοί αναπληρωτών πλήρους ωραρίου (για το κανονικό πρόγραμμα των σχολείων) στους οποίους είχαν δικαίωμα συμμετοχής οι προσληφθέντες στις ΔΥΕΠ, υπήρξαν αλλεπάλληλες αλλαγές. Αυτό δημιουργεί πολλά προβλήματα στην εκπαιδευτική διαδικασία, ενώ συμβάλλει και στη σχολική διαρροή. Τα παιδιά δεν έχουν σταθερό σημείο αναφοράς και δεν διαμορφώνεται μια συνέχεια και κανονικότητα στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ενδεικτικό είναι ότι στα σχολεία της Αθήνας, και στις 4 ΔΥΕΠ της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι δάσκαλοι (ΠΕ 70) έχουν αλλάξει τέσσερις φορές από τον Οκτώβριο του 2016 μέχρι τον Μάρτιο του 2017. Επιπλέον, με δεδομένα τα προβλήματα στην επιμόρφωση, (βλ. παρακάτω), μόνο οι πρώτοι και οι τελευταίοι που διορίστηκαν επιμορφώθηκαν με σύντομο σεμινάριο από το ΙΕΠ.

Προβλήματα λόγω της απειρίας των εκπαιδευτικών που διορίστηκαν στις ΔΥΕΠ

Δεδομένου ότι οι μαθητές των ΔΥΕΠ δεν μιλούν ελληνικά και βρίσκονται ως επί το πλείστον εκτός σχολικού πλαισίου πολλά χρόνια, απαιτείται οι εκπαιδευτικοί να έχουν ειδικές γνώσεις ή/και εμπειρία στη διδασκαλία αλλόγλωσσων μαθητών και στη διαχείριση κοινωνικά ευάλωτων παιδιών. Το γεγονός ότι διορίστηκαν εκπαιδευτικοί όχι με βάση ειδικά προσόντα, αλλά από τον γενικό πίνακα αναπληρωτών είχε ως αποτέλεσμα να αναλάβουν την εκπαίδευση των προσφυγόπουλων, εκπαιδευτικοί χωρίς ειδική εκπαίδευση και χωρίς επιμόρφωση, αλλά και χωρίς ιδιαίτερο κίνητρο να ασχοληθούν με αυτό το δύσκολο εκπαιδευτικό έργο. Αυτό, σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια ή την απουσία επιμόρφωσης, είχε ως συνέπεια το παρεχόμενο εκπαιδευτικό έργο να μην ανταποκρίνεται στις ανάγκες του πληθυσμού αυτού. Επιπλέον, το γεγονός ότι σε πολλές περιπτώσεις υπήρχαν 20 παιδιά ανά τμήμα δυσκόλεψε πολύ την κατάσταση. Η ΕΕ, αλλά και όλοι οι άλλοι εμπλεκόμενοι, προτείνουν για όλους αυτούς τους λόγους (βλ. προτάσεις) τη δημιουργία ξεχωριστού πίνακα πρόσληψης αναπληρωτών για τις ΔΥΕΠ (όπως συμβαίνει με τους αναπληρωτές που προσλαμβάνονται για τα σχολεία Ειδικής Αγωγής).

B. Διοικητικά ζητήματα λειτουργίας των ΔΥΕΠ

Κανονισμός και εγκύκλιοι λειτουργίας ΔΥΕΠ

Καταγράφηκαν πολλά προβλήματα στη λειτουργία των ΔΥΕΠ λόγω της ασάφειας και των αντιφάσεων των εγκυκλίων που αφορούν καθημερινά ζητήματα λειτουργίας του σχολείου (εγγραφές, μετεγγραφές, αντιστοιχίες, χορήγηση βεβαίωσης παρακολούθησης, προβιβασμός, εκδρομές, πρωτόκολλο που ακολουθείται όταν αρρωστήσει ένα παιδί στο σχολείο κ.λπ.), τα οποία προκύπτουν λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών και της ρευστότητας του μαθητικού πληθυσμού (συνεχείς μετακινήσεις κ.λπ.). Ειδικότερα, διαπιστώθηκε ότι οι ΔΥΕΠ, αν και βάσει της ΚΥΑ εντάσσονται διοικητικά στις σχολικές μονάδες στις οποίες λειτουργούν, στην ουσία δεν είναι συνδεδεμένες, ούτε διοικητικά ούτε παιδαγωγικά, με την πρωινή ζώνη του σχολείου, γεγονός το οποίο δημιουργεί πολλά προβλήματα στη λειτουργία τους.

My School

Επισημάνθηκε από εκπαιδευτικούς των ΔΥΕΠ, διευθυντές σχολείων και συμβούλους η δυσκολία που υπάρχει με τις εγγραφές των παιδιών στο My School (χωρίς να δίδονται πάντα ακριβή στοιχεία). Ιδιαίτερα προβλήματα στις εγγραφές στο My School δημιουργούν οι αποχωρήσεις των παιδιών (λόγω μετεγκατάστασης, μεταφοράς τους σε άλλο ΚΦΠ, κ.λπ.) και η φοίτησή τους και σε πρωινά σχολεία και σε ΔΥΕΠ δεδομένου του ότι δεν υπάρχει σύνδεση ανάμεσα στο σύστημα εγγραφής της πρωινής ζώνης και των ΔΥΕΠ. Αναφέρθηκε ότι τεχνικά μπορεί να διευθετηθούν μόνο οι μετεγγραφές μεταξύ σχολείων της ίδιας περιφέρειας. Είναι πολύ σημαντική η προσαρμογή του My School στις ανάγκες των ΔΥΕΠ προκειμένου να υπάρχει εικόνα για το πού πάνε τα παιδιά όταν μετακινούνται από ΔΥΕΠ σε ΔΥΕΠ ή από ΔΥΕΠ σε ΤΥ, ιδιαίτερα ενόψει της επόμενης σχολικής χρονιάς, εφόσον πολλά προβλέπεται να μετακινηθούν σε ΤΥ.

Προβλήματα με τη δήλωση των ηλικιών των παιδιών

Σε αρκετές περιπτώσεις, τόσες ώστε να συνιστούν πρόβλημα προς επίλυση, εντοπίστηκαν προβλήματα που σχετίζονται με το γεγονός ότι η ηλικία των παιδιών ορίζεται «κατά δήλωση» των γονέων ή κηδεμόνων, με αποτέλεσμα, σε πολλές περιπτώσεις, να εγγράφονται σε βαθμίδα ή τάξη που δεν αντιστοιχεί στην πραγματική τους ηλικία. Παρατηρούνται ιδιαίτερες δυσκολίες και συγκρούσεις όταν μαθητές ηλικίας γυμνασίου φοιτούν με παιδιά δημοτικού, οι οποίες συχνά οδηγούν στη σχολική διαρροή. Ο Συνήγορος του Παιδιού προτείνει τα παιδιά που έχουν καταγραφεί με εσφαλμένες ηλικίες γέννησης από την υπηρεσία ασύλου, να δίνεται δυνατότητα διόρθωσης της ηλικίας, με υπεύθυνη δήλωση του γονέα προς το σχολείο, ενώ ο γονέας θα πρέπει να προσκομίσει και αντίγραφο της αίτησής του προς την υπηρεσία ασύλου για την αλλαγή της καταγεγραμμένης ηλικίας.

Συνεργασία πρωινού σχολείου και ΔΥΕΠ

Η διασύνδεση της πρωινής ζώνης με τη ΔΥΕΠ είναι απαραίτητη, τόσο διοικητικά όσο και παιδαγωγικά. Η συνεργασία πρωινού σχολείου και ΔΥΕΠ αποδείχτηκε όμως ένα δύσκολο στοίχημα. Εκπαιδευτικοί και διευθυντές σχολείων προτείνουν οι ΔΥΕΠ να αποτελούν οργανικό κομμάτι του σχολείου και οι εκπαιδευτικοί του απογευματινού προγράμματος να εντάσσονται στο σύλλογο διδασκόντων της πρωινής ζώνης. Επίσης,

προτείνουν ο υποδιευθυντής του πρωινού σχολείου που ασχολείται με τις ΔΥΕΠ καθώς και ο εκπαιδευτικός που ορίζεται ως υπεύθυνος της ΔΥΕΠ να μην μετακινούνται (βλ. παραπάνω το πρόβλημα με τις μετακινήσεις εκπαιδευτικών). Σημαντικό είναι επίσης να παραμένει σταθερός ο υπεύθυνος του ολοήμερου σε σχολεία όπου υπάρχουν ΔΥΕΠ για να συμβάλλει στην εύρυθμη λειτουργία και της ΔΥΕΠ.

2.2. Σχολική διαρροή

Η φοίτηση στις ΔΥΕΠ

Προτού αναφερθούμε στα ποσοστά φοίτησης των προσφυγόπουλων στην Ελλάδα και στη σχολική διαρροή τους, χρειάζεται να υπογραμμίσουμε ότι όλες οι διεθνείς εκθέσεις επισημαίνουν ότι μεγάλο μέρος των παιδιών βρίσκονται εκτός σχολείου ή εμφανίζουν πολύ ψηλά ποσοστά μαθητικής διαρροής. Ενδεικτικά, στο Λίβανο, την Τουρκία, την Ιορδανία, το ποσοστό των παιδιών προσφύγων από τη Συρία που βρίσκεται εκτός σχολείου κυμαίνεται από 48% έως 78%. Οι λόγοι που αναφέρονται είναι οικονομικοί και κοινωνικοί, ο στιγματισμός, αλλά και η έλλειψη χρηματοδότησης και υποδομών.²²

Επιχειρώντας να εξετάσουμε τα χαρακτηριστικά της φοίτησης των παιδιών προσφύγων στο ελληνικό σχολείο εστιάζουμε στην ανάλυση των δεδομένων των ΔΥΕΠ που λειτούργησαν σε πέντε Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων. Τα βασικά κριτήρια επιλογής ήταν α) ο τόπος: πρόκειται για Κέντρα από διαφορετικές περιοχές εγκατάστασης προσφύγων στην ηπειρωτική Ελλάδα (Αττική, Κεντρική Ελλάδα, Μακεδονία, Ήπειρος) και, β) ο χρόνος έναρξης των μαθημάτων: και στις πέντε περιπτώσεις πρόκειται για ΔΥΕΠ στις οποίες τα μαθήματα ξεκίνησαν πριν το τέλος του 2016, επομένως ο χρόνος λειτουργίας τους μπορεί να θεωρηθεί επαρκής για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Συγκεκριμένα πρόκειται για τις ΔΥΕΠ που λειτουργούν στα εξής σχολεία:

A. Ελαιώνας (έναρξη 10 Οκτωβρίου 2016)

- 1) 66ο Γυμνάσιο Αθηνών
- 2) 7ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών
- 3) 81ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών
- 4) 72ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών
- 5) 2ο Δημοτικό Σχολείο Ταύρου

B. Ριτσώνα (έναρξη 19 Οκτωβρίου 2016)

- 1) Δημοτικό Σχολείο Παραλίας Αυλίδας
- 2) Δημοτικό Σχολείο Βαθέος Αυλίδος
- 3) 14ο Δημοτικό Σχολείο Χαλκίδας

²² Βλ. ενδεικτικά: K. Watkins, S.A. Zyck, *Report. Living on hope, hoping for education. The failed response to the Syrian refugee crisis*, odi.org. 3RP, Regional Strategic Overview, *Regional Refugee and Resilience Plan 2017-2018 in Response to the Syria Crisis*.

4) 2ο Γυμνάσιο Χαλκίδας

Γ. Δερβένι-Ελπίδα (έναρξη 10 Οκτωβρίου 2016)

- 1) 67^ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης
- 2) 2^ο Γυμνάσιο Σταυρούπολης

Δ. Λαγκαδικία (έναρξη 10 Οκτωβρίου 2016)

- 1) Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο Λαγκαδικίων
- 2) Δημοτικό Σχολείο Προφήτη
- 3) Γυμνάσιο Κορώνειας

Ε. Δολιανά (έναρξη 21 Νοεμβρίου 2016)

- 1) Δημοτικό Σχολείο Καλπακίου
- 2) Γυμνάσιο Δολιανών

Η ανάλυση βασίζεται:

Α) στα στοιχεία των παρουσιολογίων τα οποία διατηρούν οι ΣΕΠ κάθε Κέντρου με βάση τις καταστάσεις του ΔΟΜ για την καθημερινή μεταφορά των μαθητών στα σχολεία. Τα παρουσιολόγια αφορούν όλη την περίοδο λειτουργίας των ΔΥΕΠ από την έναρξη μέχρι τις 15 Μαρτίου 2017, αλλά σε κάποιες περιπτώσεις δεν υπάρχουν τα παρουσιολόγια των πρώτων ημερών λειτουργίας.

Β) σε συνεντεύξεις με τους ΣΕΠ των εν λόγω Κέντρων Φιλοξενίας. Κρίθηκε ότι οι ΣΕΠ μπορούν να παράσχουν τις απαραίτητες πληροφορίες, αφού λόγω του ιδιαίτερου ρόλου τους έχουν σαφή εικόνα και για τα δύο πλαίσια αναφοράς, δηλαδή για την καθημερινότητα των παιδιών προσφύγων και στα ΚΦΠ και στα σχολεία των ΔΥΕΠ.

Διακυμάνσεις του ποσοστού φοίτησης

Ένα βασικό χαρακτηριστικό είναι η ρευστότητα των εγγεγραμμένων μαθητών κατά τη διάρκεια λειτουργίας των ΔΥΕΠ. Σε όλες τις περιπτώσεις παρατηρείται διαρκής κινητικότητα, δηλαδή και διαγραφές, αλλά και νέες εγγραφές: κάποιοι μαθητές φεύγουν είτε λόγω μετεγκατάστασης, είτε λόγω μετακίνησης σε άλλο χώρο (εγκατάσταση σε διαμέρισμα, μετακίνηση σε άλλη περιοχή), κάποιοι άλλοι εγγράφονται αρκετό διάστημα μετά την έναρξη των ΔΥΕΠ, τέλος σε λίγες περιπτώσεις υπάρχουν παιδιά που διαγράφηκαν από τις ΔΥΕΠ για να γραφτούν στο πρωινό πρόγραμμα. Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν τους αριθμούς των εγγεγραμμένων μαθητών στα 3 Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων σε δύο χρονικές στιγμές, στην αρχή της

λειτουργίας των ΔΥΕΠ (Οκτώβριος 2016)²³ και σήμερα (Μάρτιος 2017). Στην περίπτωση του Ελαιώνα παρατηρείται μείωση των εγγεγραμμένων, ενώ στα άλλα δύο Κέντρα σταθερότητα. Εκείνο πάντως που χρειάζεται να υπογραμμιστεί είναι ότι ακόμα και στις περιπτώσεις που ο αριθμός των εγγεγραμμένων μαθητών φαίνεται αμετάβλητος (βλ. παρακάτω Πίνακες 15 και 16), η κινητικότητα των μαθητών υπάρχει. Μπορεί το σύνολο να είναι περίπου ίδιο, αλλά δεν πρόκειται για τους ίδιους ακριβώς μαθητές. Η σταθερότητα προκύπτει από το γεγονός ότι ο αριθμός των νέων εγγραφών είναι αντίστοιχος με αυτόν των διαγραφών.

ΔΥΕΠ	31 Οκτωβρίου 2016	15 Μαρτίου 2017
87° Δ.Σ. Αθηνών	70	56
81° Δ.Σ. Αθηνών	78	58
72° Δ.Σ. Αθηνών	64	44
2° Δ.Σ. Ταύρου	71	48
66° Γυμνάσιο Αθηνών	79	70

Πίνακας 14. Ελαιώνας. Μαθητές εγγεγραμμένοι ανά ΔΥΕΠ.

ΔΥΕΠ	28 Νοεμβρίου 2016	15 Μαρτίου 2017
Δ.Σ. Παραλίας Αυλίδας	21	20
Δ.Σ. Βαθέος Αυλίδας	17	16
14° Δ.Σ. Χαλκίδας	37	36
2° Γυμνάσιο Χαλκίδας	19	15

Πίνακας 15. Ριτσώνα. Μαθητές εγγεγραμμένοι ανά ΔΥΕΠ.

ΔΥΕΠ	10 Οκτωβρίου 2016	15 Μαρτίου 2017
67° Δ.Σ. Θεσσαλονίκης	30	39
2° Γυμνάσιο Σταυρούπολης	19	19

Πίνακας 16. Δερβένι-Ελπίδα. Μαθητές εγγεγραμμένοι ανά ΔΥΕΠ.

²³ Διευκρινίζεται ότι δεν αναφέρεται ο αριθμός των εγγεγραμμένων κατά την πρώτη εβδομάδα λειτουργίας των ΔΥΕΠ, γιατί, λόγω των πολλών δυσκολιών εκείνης της φάσης, είναι σημαντικά μικρότερος από τον αριθμό ο οποίος παγιώνεται στη συνέχεια.

ΔΥΕΠ	24 Οκτωβρίου 2016	15 Μαρτίου 2017
Δ.Σ. Προφήτη	37	12
Δ.Σ. Λαγκαδικίων	44	15
Γυμνάσιο Κορώνειας	35	15

Πίνακας 17. Λαγκαδίκια. Μαθητές εγγεγραμμένοι ανά ΔΥΕΠ.

ΔΥΕΠ	21 Νοεμβρίου 2016	15 Μαρτίου 2017
Δ.Σ. Καλπακίου	28	21
Γυμνάσιο Δολιανών	14	12

Πίνακας 18. Δολιανά. Μαθητές εγγεγραμμένοι ανά ΔΥΕΠ.

Οι βασικές δυσκολίες στον υπολογισμό της συχνότητας φοίτησης είναι ότι α) ο αριθμός των εγγεγραμμένων παιδιών αλλάζει συνεχώς, και κυρίως, β) τα διαθέσιμα στοιχεία δεν περιλαμβάνουν σε όλες τις περιπτώσεις συγκεκριμένη αναφορά του αριθμού των εγγεγραμμένων για κάθε μέρα λειτουργίας του σχολείου. Στα 4 camps (Ελαιώνας, Ριτσώνα, Δερβένι, Δολιανά) όπου ήταν δυνατόν να υπολογιστεί σε καθημερινή βάση το ποσοστό παρουσιών (ξεχωριστά δηλαδή για κάθε μέρα, πόσα από τα εγγεγραμμένα παιδιά φοιτούν στο σχολείο), υπολογίστηκε στη συνέχεια ο μέσος όρος του ποσοστού φοίτησης για το σύνολο της περιόδου λειτουργίας κάθε ΔΥΕΠ. Αυτό δεν ήταν δυνατόν να γίνει για τα Λαγκαδίκια.

Οι παρακάτω πίνακες (Πίνακες 19-22) παρουσιάζουν το ποσοστό φοίτησης ανά ΔΥΕΠ. Το ποσοστό καταγράφεται ξεχωριστά για δύο περιόδους, την αρχική περίοδο λειτουργίας των ΔΥΕΠ (Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2016) και την πιο πρόσφατη (Ιανουάριος-Μάρτιος 2017), με στόχο να φανεί η εξέλιξη της φοίτησης.

ΣΧΟΛΕΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΑΡΟΥΣΙΩΝ/ ΣΥΝΟΛΟ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ Οκτ.-Δεκ. 2016	ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΑΡΟΥΣΙΩΝ/ ΣΥΝΟΛΟ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ Ιαν.-Μάρτιος 2017
87 ^ο Δ.Σ. Αθηνών	57,96%	45,39%
81 ^ο Δ.Σ. Αθηνών	63,83%	50,17%
72 ^ο Δ.Σ. Αθηνών	57,40%	46,58%
2 ^ο Δ.Σ. Ταύρου	60,53%	53,48%
66 ^ο Γυμνάσιο Αθηνών	54,49%	43,64%

Πίνακας 19. Ελαιώνας. Ποσοστό φοίτησης²⁴ ανά ΔΥΕΠ.

ΣΧΟΛΕΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΑΡΟΥΣΙΩΝ/ ΣΥΝΟΛΟ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ 2016	ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΑΡΟΥΣΙΩΝ/ ΣΥΝΟΛΟ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ 2017
Δ.Σ. Παραλίας Αυλίδας	80,43%	76,23%
Δ.Σ Βαθέος Αυλίδας	82,97%	59,52%
14 ^ο Δ.Σ. Χαλκίδας	58,91%	60,74%
2 ^ο Γυμνάσιο Χαλκίδας	29,4%	55,13%

Πίνακας 20. Ριτσώνα. Ποσοστό φοίτησης ανά ΔΥΕΠ (περίοδος Οκτ. 2016-Μάρτιος 2017).

ΣΧΟΛΕΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΑΡΟΥΣΙΩΝ/ ΣΥΝΟΛΟ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ 2016	ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΑΡΟΥΣΙΩΝ/ ΣΥΝΟΛΟ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ 2017
67 ^ο Δ. Σ. Θεσσαλονίκης	80,42%	65,56%
2 ^ο Γυμνάσιο Σταυρούπολης	62,28%	63,30%

Πίνακας 21. Δερβένι -Ελπίδα. Ποσοστό φοίτησης ανά ΔΥΕΠ.

ΣΧΟΛΕΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΑΡΟΥΣΙΩΝ/ ΣΥΝΟΛΟ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ 2016	ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΑΡΟΥΣΙΩΝ/ ΣΥΝΟΛΟ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ 2017
Δ.Σ. Καλπακίου	80,91%	61,3%

Πίνακας 22. Δολιανά. Ποσοστό φοίτησης ανά ΔΥΕΠ.

²⁴ Το ποσοστό φοίτησης υπολογίζεται στη βάση του ποσοστού παρόντων/εγγεγραμμένους μαθητές για κάθε μέρα λειτουργίας των ΔΥΕΠ).

Στα Δολιανά λειτουργεί επίσης ΔΥΕΠ στο Γυμνάσιο Δολιανών. Δεν συμπεριλαμβάνεται στον πίνακα, γιατί η συμμετοχή των μαθητών είναι εξαιρετικά περιορισμένη. Από τους 14 αρχικά εγγεγραμμένους, 2 μαθητές έφυγαν για μετεγκατάσταση και από τους υπόλοιπους μόνο 2 (Αφγανοί) παρακολουθούν μαθήματα. Οι υπόλοιποι (Σύριοι) δεν φοιτούν.

Τα βασικά συμπεράσματα που προκύπτουν από τους παραπάνω πίνακες είναι:

- ✓ Το ποσοστό της φοίτησης παρουσιάζει διαφοροποιήσεις
 - α) από περιοχή σε περιοχή (είναι χαμηλότερο στον Ελαιώνα)
 - β) μέσα στο χρόνο (μειώνεται κατά τη διάρκεια λειτουργίας των ΔΥΕΠ)
 - γ) ανάμεσα στο δημοτικό και το γυμνάσιο (είναι σαφώς χαμηλότερο στο γυμνάσιο)
 - δ) ανάμεσα σε σχολεία της ίδιας περιοχής.
- ✓ Η κυριότερη διαφοροποίηση εντοπίζεται ανάμεσα στον Ελαιώνα και τα υπόλοιπα Κέντρα. Ο Ελαιώνας είναι το πολυπληθέστερο Κέντρο από τα 5 που εξετάζουμε.
- ✓ Το ποσοστό φοίτησης στο δημοτικό είναι παντού ψηλότερο από όσο στο γυμνάσιο.
- ✓ **Στο δημοτικό** παρατηρείται μια τάση μείωσης της φοίτησης κατά τη διάρκεια λειτουργίας των ΔΥΕΠ (με εξαίρεση ένα σχολείο στη Ριτσώνα). Συγκεκριμένα: στην αρχική περίοδο (μέχρι τον Δεκέμβριο 2016) το ποσοστό της φοίτησης κατά μέσο όρο κυμαίνεται γύρω στο 60% στον Ελαιώνα, 75% στη Ριτσώνα, 80% στο Δερβένι και στα Δολιανά.
το διάστημα Ιανουάριος-Μάρτιος 2017 η φοίτηση κυμαίνεται γύρω στο 49% στον Ελαιώνα, 65% στη Ριτσώνα, 65% στο Δερβένι και 61% στα Δολιανά.
- ✓ Στο **γυμνάσιο** η εικόνα δεν είναι ενιαία. Στον Ελαιώνα παρατηρείται μείωση της φοίτησης (από 54% αρχικά σε 44%), στη Ριτσώνα αύξηση (από 30% σε 55%), ενώ στο Δερβένι σταθερότητα (63%). Στα Δολιανά, όπως αναφέρθηκε, η συμμετοχή περιορίζεται σε 2 μόνο μαθητές.
- ✓ Σε κάποιες περιπτώσεις (πχ Ελαιώνας, Ριτσώνα) παρατηρείται διαφοροποίηση του ποσοστού φοίτησης ανάμεσα στα δημοτικά σχολεία της ίδιας περιοχής. Σε ορισμένα σχολεία η φοίτηση είναι ψηλότερη ή το ποσοστό μείωσης μικρότερο.

Το βασικότερο πάντως χαρακτηριστικό της εικόνας είναι η **ασταθής φοίτηση**. Στις περισσότερες περιπτώσεις δεν πρόκειται για οριστική εγκατάλειψη του σχολείου, αλλά για μη συστηματική παρουσία. Μπορεί δηλαδή το ποσοστό των παιδιών που απουσιάζουν να είναι παρόμοιο από μέρα σε μέρα, αλλά δεν πρόκειται για τα ίδια

παιδιά. Λόγω της ρευστότητας του αριθμού των εγγεγραμμένων μαθητών (τις διαρκείς δηλαδή μετακινήσεις), ο υπολογισμός της μέσης διάρκειας φοίτησης ανά μαθητή έχει περιορισμένη αξία. Επιχειρήσαμε παρ' όλα αυτά έναν γενικό υπολογισμό του χρόνου φοίτησης ανά μαθητή, ώστε να δοθεί μια ενδεικτική εικόνα. Τα ποσοστά υπολογίστηκαν με βάση τον αριθμό των παρουσιών κάθε μαθητή επί του συνόλου των ημερών λειτουργίας της ΔΥΕΠ. Χρειάζεται πάντως μεγάλη προσοχή στον τρόπο που θα διαβαστούν αυτά τα ποσοστά, γιατί ο υπολογισμός έγινε επί του συνόλου των εγγεγραμμένων παιδιών, έχουν δηλαδή συμπεριληφθεί και αυτά που κάποια στιγμή έφυγαν. Για αυτόν τον λόγο παρουσιάζουμε παρακάτω μόνο το ποσοστό των μαθητών που εμφανίζουν την πιο «μακρόχρονη» φοίτηση, είναι δηλαδή παρόντες στο σχολείο για διάστημα μεγαλύτερο του 70% των ημερών λειτουργίας κάθε ΔΥΕΠ.

Σχολεία	Ποσοστό μαθητών που φοίτησαν άνω του 70% του χρόνου λειτουργίας της ΔΥΕΠ
66 ^ο Γυμνάσιο Αθηνών	23,28%
87 ^ο Δ.Σ. Αθηνών	20,09%
81 ^ο Δ.Σ. Αθηνών	38,35%
72 ^ο Δ.Σ. Αθηνών	31,40%
2 ^ο Δ.Σ. Ταύρου	33,17%

Πίνακας 23. Ποσοστό μαθητών (επί των εγγεγραμμένων) που φοίτησαν περισσότερο από το 70% του χρόνου λειτουργίας των ΔΥΕΠ. Ελαιώνας (2016-2017).

Σχολεία	Ποσοστό μαθητών που φοίτησαν άνω του 70% του χρόνου λειτουργίας της ΔΥΕΠ
Δ.Σ. Παραλίας Αυλίδας	58,80%
Δ. Σ.Βαθέος Αυλίδος	52,54%
14 ^ο Δ.Σ. Χαλκίδας	22,98%
2 ^ο Γυμνάσιο Χαλκίδας	4,17%

Πίνακας 24. Ποσοστό μαθητών (επί των εγγεγραμμένων) που φοίτησαν περισσότερο από το 70% του χρόνου λειτουργίας των ΔΥΕΠ. Ριτσώνα (2016-2017).

Σχολεία	Ποσοστό μαθητών που φοίτησαν άνω του 70% του χρόνου λειτουργίας της ΔΥΕΠ
Δ.Σ. Προφήτη	16,52%
Δ.Σ. Λαγκαδικίων	25,83%
Γυμνάσιο Κορώνειας	17,32%

Πίνακας 25. Ποσοστό μαθητών (επί των εγγεγραμμένων) που φοίτησαν περισσότερο από το 70% του χρόνου λειτουργίας των ΔΥΕΠ. Λαγκαδίκια (2016-2017).

Σχολεία	Ποσοστό μαθητών που φοίτησαν άνω του 70% του χρόνου λειτουργίας της ΔΥΕΠ
Δ.Σ. Καλπακίου	57,14%

Πίνακας 26. Ποσοστό μαθητών (επί των εγγεγραμμένων) που φοίτησαν περισσότερο από το 70% του χρόνου λειτουργίας των ΔΥΕΠ. Δολιανά (2016-2017).

Παρατηρούμε ότι το ποσοστό των παιδιών το οποίο καταγράφει συστηματική φοίτηση είναι χαμηλό. Σε λίγες μόνο περιπτώσεις υπερβαίνει το 50% (στη Ριτσώνα, τα Δολιανά και το Δερβένι). Πάντως, στις περιπτώσεις όπου το ποσοστό είναι χαμηλό, η ερμηνεία χρειάζεται προσοχή. Δεν μπορούμε να θεωρήσουμε δηλαδή ότι το χαμηλό ποσοστό είναι αναγκαστικά ένδειξη μιας λιγότερο θετικής σχέσης με το σχολείο και άρα μη συστηματικής φοίτησης. Αφού, όπως αναφέρθηκε, έχει υπολογιστεί στο σύνολο των εγγεγραμμένων, και επομένως συμπεριλαμβάνονται και όσοι έχουν ήδη μετακινηθεί, ενδέχεται το χαμηλό ποσοστό να συνδέεται με την ένταση της κινητικότητας του προσφυγικού πληθυσμού κάθε ΚΦΠ.

Ένα στοιχείο που έχει ενδιαφέρον είναι η διαφοροποίηση των ποσοστών φοίτησης που παρατηρείται ανάμεσα σε σχολεία της ίδιας περιοχής. Αξίζει να διερευνηθούν περισσότερο τα ποιοτικά χαρακτηριστικά στις περιπτώσεις των σχολείων που εμφανίζουν μεγαλύτερο ποσοστό φοίτησης ή σταθερότητα στη διάρκεια της χρονιάς, γιατί έτσι μπορεί να εντοπιστούν ποιοί παράγοντες επιδρούν θετικά στην εκπαιδευτική ένταξη των παιδιών προσφύγων.

Παράγοντες που επηρεάζουν τη φοίτηση και τη μαθητική διαρροή

Τα προβλήματα που εντοπίζουν οι Συντονιστές Εκπαίδευσης Προσφύγων σχετικά με τις ΔΥΕΠ είναι στις περισσότερες περιπτώσεις κοινά και μπορούν να ομαδοποιηθούν σε δύο κατηγορίες: α) εκείνα που σχετίζονται με τη στάση των ίδιων των προσφύγων, τις προσδοκίες τους και τις ιδιαίτερα αντίξοες συνθήκες στις οποίες ζουν, και, β) εκείνα που αφορούν την οργάνωση και τη λειτουργία των ΔΥΕΠ. Βέβαια, οι δύο αυτές κατηγορίες δεν είναι ανεξάρτητες, αλλά αλληλοεπηρεάζονται και αλληλοτροφοδοτούνται.

Α) Παράγοντες οι οποίοι συνδέονται με τη στάση και τις συνθήκες ζωής των προσφύγων

Η αποτύπωση της εικόνας σχετικά με την ποσοτική συμμετοχή των παιδιών προσφύγων στις ΔΥΕΠ δεν μπορεί παρά να είναι ενδεικτική λόγω της μεγάλης ρευστότητας που χαρακτηρίζει την κατάσταση του προσφυγικού πληθυσμού. Αντίστοιχος περιορισμός ισχύει προφανώς και για την αποτύπωση των ποιοτικών χαρακτηριστικών. Σχηματικά η εικόνα έχει ως εξής:

Ο μεγαλύτερος αριθμός των παιδιών ηλικίας 6-15 που ζει στα ΚΦΠ έχει γραφτεί στις ΔΥΕΠ. Υπάρχει όμως πάντα ένα ποσοστό, αλλού ελάχιστο (στα μικρά Κέντρα) κι αλλού μεγαλύτερο που δεν δήλωσε συμμετοχή.

Από τα παιδιά που γράφτηκαν αρκετά διέκοψαν τη φοίτηση, ενώ από όσα συνεχίζουν μεγάλος αριθμός δεν παρακολουθεί συστηματικά το σχολείο. Η διακοπή της φοίτησης συνήθως οφείλεται σε μετακίνηση της οικογένειας των μαθητών α) προς άλλη χώρα είτε στο πλαίσιο της μετεγκατάστασης είτε με άλλο άτυπο τρόπο, β) σε άλλη πόλη στην Ελλάδα, γ) σε εγκατάσταση σε άλλο χώρο (διαμερίσματα κ.λπ). Έχουν εντοπιστεί και λίγες περιπτώσεις μετακίνησης των παιδιών από τις ΔΥΕΠ στο πρωινό πρόγραμμα γειτονικών σχολείων.

Το βασικό ερώτημα λοιπόν είναι για ποιους λόγους τα παιδιά που παραμένουν στα ΚΦΠ δεν φοιτούν συστηματικά (ή κάποια δεν φοιτούν καθόλου) στο σχολείο. Είναι προφανές ότι αυτό δεν αφορά μόνο τη στάση των παιδιών, αλλά εξαρτάται κατά κύριο λόγο από τους γονείς και από τον τρόπο με τον οποίο εντάσσουν την εκπαίδευση στην καθημερινότητά τους, αλλά και στους βραχυπρόθεσμους στόχους τους. Ένας καθοριστικός παράγοντας είναι η προοπτική της παραμονής ή της αναχώρησής τους από την Ελλάδα. Η μεγαλύτερη διαρροή και ασυνέχεια της φοίτησης παρατηρείται στους αραβόφωνους μαθητές, κατά βάση τους Σύριους, οι οποίοι προσβλέπουν στη μετεγκατάσταση και ελπίζουν (ανεξάρτητα από το πόσο βάσιμες είναι αυτές οι ελπίδες) ότι θα τα καταφέρουν. Άλλωστε, παρά τον αργό ρυθμό τους, οι μετεγκαταστάσεις που γίνονται συντηρούν αυτή την ελπίδα. Αντίθετα άλλες ομάδες που δεν έχουν τέτοια προοπτική, όπως οι Αφγανοί, εμφανίζουν πιο σταθερή φοίτηση.

Όσοι πρόκειται να φύγουν (ή ελπίζουν ότι θα φύγουν) φαίνεται να μη θεωρούν απαραίτητο να πάνε τα παιδιά τους στο ελληνικό σχολείο. Η στάση τους δεν εξαρτάται από το αν αναγνωρίζουν γενικά την αξία της εκπαίδευσης ή όχι, αλλά από το αν θεωρούν ότι η φοίτηση στο ελληνικό σχολείο εξυπηρετεί στην προοπτική της μετεγκατάστασης. Ένας λόγος είναι ότι αποδίδουν μικρή χρησιμότητα στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, αφού δεν θα μπορέσουν να τη χρησιμοποιήσουν στη χώρα που θέλουν να εγκατασταθούν. Είναι λοιπόν περισσότερο δεκτικοί σε μαθήματα αγγλικών ή γερμανικών που οργανώνονται από ΜΚΟ ή άλλους φορείς, με την έννοια ότι πρόκειται για πιο χρήσιμες για αυτούς γνώσεις. Ένας άλλος λόγος, επίσης, είναι η αίσθηση της προσωρινότητας. Δύσκολα εντάσσουν την κανονικότητα του σχολείου στην κατάσταση αναμονής στην οποία βρίσκονται. Τη μεταθέτουν λοιπόν για τη στιγμή που η ζωή τους θα αποκτήσει ένα σταθερό πλαίσιο. «Θα πάει σχολείο όταν πάμε στη Γερμανία», όπως λένε χαρακτηριστικά.

Βέβαια, αυτό το ζήτημα, δηλαδή η προσαρμογή στην κανονικότητα και τον τακτικό ρυθμό του σχολείου, δεν αφορά μόνο όσους ελπίζουν ότι θα μετεγκατασταθούν, αλλά τα σύνολο των προσφύγων, ιδίως όσων μένουν στα ΚΦΠ. Η τακτική σχολική φοίτηση προϋποθέτει σταθερές συνθήκες ζωής και κάποια προσπάθεια για την οργάνωση του χρόνου των παιδιών, προϋποθέσεις δύσκολες στις συγκεκριμένες συνθήκες. «Οι γονείς δεν επιμένουν», λέει μια ΣΕΠ, «είναι πολύ κουρασμένοι με όλα όσα κουβαλάνε, δεν μπορούν να πιέσουν τα παιδιά τους για το σχολείο». Ενώ λοιπόν γενικά οι γονείς αναγνωρίζουν θετικά το γεγονός ότι η ελληνική πολιτεία προσφέρει εκπαίδευση στα παιδιά τους (οι ΣΕΠ αναφέρουν ότι οι γονείς λένε συχνά «ευχαριστούμε για το σχολείο»), η ρευστότητα και το «κενό» μέσα στο οποίο ζουν φαίνεται ότι εμποδίζει πολλούς να προσαρμόσουν την καθημερινότητα τη δική τους και των παιδιών τους στους κανόνες της συστηματικής σχολικής φοίτησης. Για παράδειγμα, πολλές φορές τα παιδιά απουσιάζουν γιατί οι γονείς είχαν κάποια δουλειά εκτός του Κέντρου Φιλοξενίας και τα είχαν πάρει μαζί, ή έπρεπε να προσέξουν τα μικρότερα αδέρφια, ή ο καιρός δεν ήταν καλός κ.λπ. Όλοι οι ΣΕΠ αναφέρουν ότι καταβάλλουν πολύ συστηματική και συνεχή προσπάθεια να έρθουν σε επαφή με τους γονείς των παιδιών που απουσιάζουν συχνά και να τους πείσουν για τη χρησιμότητα του σχολείου τόσο για λόγους ουσίας, για τη αξία δηλαδή της εκπαίδευσης ανεξάρτητα από τη γλώσσα στην οποία παρέχεται, όσο και για την πιθανότητα η φοίτηση των παιδιών στο σχολείο να μετρήσει θετικά στις περιπτώσεις όπου έχουν υποβάλει αίτημα ασύλου.

Ένας άλλος λόγος για τη μη συστηματική φοίτηση στις ΔΥΕΠ είναι ότι αρκετοί γονείς εκφράζουν επιφυλάξεις για την παρεχόμενη εκπαίδευση και την αποτελεσματικότητά της. «Δεν το θεωρούν κανονικό σχολείο, θεωρούν ότι είναι ένα σχολείο για πρόσφυγες», «Δεν θεωρούν ότι τα παιδιά τους μαθαίνουν». Φαίνεται ότι ο πυρήνας αυτών των επιφυλάξεων δεν έχει να κάνει τόσο (ή μόνο) με το γεγονός ότι οι ΔΥΕΠ λειτουργούν χωριστά από το υπόλοιπο πρόγραμμα των σχολείων, όσο με το πώς αντιλαμβάνονται την «κανονική» εκπαίδευση. Έχοντας οι ίδιοι την εμπειρία εκπαιδευτικών συστημάτων που διέπονται από παραδοσιακή και αυταρχική παιδαγωγική λογική δυσκολεύονται να αναγνωρίσουν ως αποτελεσματικές και αξιόπιστες τις πιο χαλαρές παιδαγωγικές μεθόδους του ελληνικού σχολείου. Ενδεχομένως η δουλειά που φέρνουν τα παιδιά στο σπίτι, το είδος και η ποσότητα, δεν συνάδουν με το πρότυπο της εκπαίδευσης που οι ίδιοι έχουν και αυτό τους δημιουργεί επιφυλάξεις ως προς τα γνωστικά αποτελέσματα. Αντίστοιχες δυσκολίες συναντούν και τα παιδιά στην προσαρμογή τους στο παιδαγωγικό πλαίσιο του ελληνικού σχολείου, ιδίως όσα έχουν ήδη πάει σχολείο και επομένως έχουν ένα διαφορετικό πλαίσιο αναφοράς. Είναι χαρακτηριστικό από αυτή την άποψη ότι σε ορισμένες ΔΥΕΠ όπου οι εκπαιδευτικοί ακολουθούν ένα πιο παραδοσιακό μοντέλο διδασκαλίας, η διαρροή εμφανίζεται λίγο πιο χαμηλή.

Είναι πιθανό η επιφυλακτικότητα των γονέων ως προς την αποτελεσματικότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης να ενισχύεται και από τα προβλήματα συμπεριφοράς και ελέγχου που συχνά παρατηρούνται στις ΔΥΕΠ. Ένα πρόβλημα που ανέφεραν οι ΣΕΠ είναι η δυσκολία μεγάλου αριθμού παιδιών να προσαρμοστούν στους κανόνες πειθαρχίας του σχολείου. Η ένταση (φασαρία, καβγάδες μεταξύ των παιδιών κ.λπ.) που

συχνά παρατηρείται και είναι δύσκολο να ελεγχθεί στο πλαίσιο του σχολείου, αναφέρεται ως λόγος που αναστέλλει τη συμμετοχή των μαθητών στο σχολείο: «Κάποια παιδιά δεν έρχονται στο σχολείο γιατί τα υπόλοιπα κάνουν φασαρία ή τα πειράζουν. Από ένα σημείο και πέρα κουράζονται από αυτό το κλίμα και δεν θέλουν να έρθουν». Η δυσκολία των μαθητών «να μπουν σε κανόνες», η «φασαρία», η «επιθετικότητα», οι «συγκρούσεις» δεν είναι δύσκολο να εξηγηθούν. Πρόκειται αναμφίβολα για εύλογες συνέπειες τόσο των τραυματικών εμπειριών που έχουν βιώσει όσο και των τωρινών συνθηκών ζωής τους. Όμως εκτός από τις ψυχολογικές παραμέτρους, φαίνεται ότι η ιδιαίτερη συνθήκη της συμβίωσης και εκτός σχολείου, στα ΚΦΠ, επιτείνει το πρόβλημα, γιατί δεν μεσολαβεί ένας άλλος «τόπος» όπου η ένταση διακόπτεται: «Στο σχολείο τα παιδιά κοροϊδεύουν και πειράζουν το ένα το άλλο, όπως συμβαίνει πάντα άλλωστε. Όμως εδώ γυρίζουν πίσω και οι καβγάδες, οι κοροϊδίες, συνεχίζονται, γιατί ζουν μαζί. Αν ζούσαν αλλού, στα σπίτια τους το καθένα, αυτό δεν θα γινόταν». Σε πολλές περιπτώσεις αναφέρεται ότι τα παιδιά μεταφέρουν στο σχολείο τις εντάσεις και τις συγκρούσεις μεταξύ των διαφορετικών ομάδων που συμβαίνουν στα ΚΦΠ.

Χρειάζεται να επισημανθεί ότι το πρόβλημα της διαρροής ή της ασυνεχούς φοίτησης είναι –στις περισσότερες περιπτώσεις– πιο έντονο στο γυμνάσιο. Φαίνεται ότι για τους εφήβους η προσαρμογή στο σχολείο γίνεται πιο δύσκολα (έχουν μεγαλύτερες αντιστάσεις από τα μικρά παιδιά). Κάποιοι ΣΕΠ αναφέρουν ότι στις περιπτώσεις όπου το ΚΦΠ βρίσκεται σε απόσταση από την πόλη, το κίνητρο να πάνε στο γυμνάσιο είναι μεγαλύτερο, γιατί αυτός είναι ένας τρόπος να βγουν έξω από το Κέντρο. Όπου όμως η πρόσβαση στην πόλη είναι σχετικά εύκολη (πχ Ελαιώνας) και οι έφηβοι έχουν τη δυνατότητα να κυκλοφορήσουν μόνοι τους, αυτό το κίνητρο μειώνεται.

Β) Παράγοντες σχετικοί με την οργάνωση και λειτουργία των ΔΥΕΠ

Το πιο βασικό από τα προβλήματα που χαρακτηρίζουν τη λειτουργία των ΔΥΕΠ σχετίζεται με τους εκπαιδευτικούς και αφορά τόσο **τον τρόπο επιλογής/τοποθέτησης** όσο και την **ελλιπή επιμόρφωσή** τους. Όπως είναι γνωστό στις ΔΥΕΠ διορίστηκαν εκπαιδευτικοί μειωμένου ωραρίου από τη λίστα των αναπληρωτών. Επειδή όμως ακολούθησαν διορισμοί (για το κανονικό πρόγραμμα των σχολείων) αναπληρωτών πλήρους ωραρίου στους οποίους είχαν δικαίωμα συμμετοχής οι προσληφθέντες στις ΔΥΕΠ, υπήρξαν αλλεπάλληλες αλλαγές των εκπαιδευτικών. Αυτή η διαρκής μετακίνηση παρατηρείται σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις. Σε κάποια σχολεία ο αριθμός των αντικαταστάσεων φτάνει τις 12 στη διάρκεια της ολιγόμηνης λειτουργίας της ΔΥΕΠ. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά κάποιος ΣΕΠ, «για τα παιδιά, τα μόνα σταθερά πρόσωπα σε σχέση με το σχολείο είμαστε εμείς και οι συνοδοί του ΔΟΜ. Οι δάσκαλοι αλλάζουν διαρκώς». Μόνη εξαίρεση σ' αυτό είναι σχολεία σε απομακρυσμένες περιοχές, στα οποία τοποθετήθηκαν αναπληρωτές εκπαιδευτικοί από τις χαμηλότερες θέσεις της επετηρίδας, οι οποίοι δεν είχαν τα απαιτούμενα μόρια για να διεκδικήσουν μια άλλη θέση.

Η διαρκής αλλαγή των εκπαιδευτικών αφενός συνεπάγεται ασυνέχεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας ως προς το διδακτικό σκέλος, αφετέρου δεν επιτρέπει τη διαμόρφωση σταθερής σχέσης ούτε ανάμεσα στον δάσκαλο και τους μαθητές ούτε μεταξύ των εκπαιδευτικών. Τα προβλήματα αυτά προφανώς αποδυναμώνουν και αποσταθεροποιούν οποιαδήποτε σχολικό πλαίσιο. Στη συγκεκριμένη όμως εκπαιδευτική συνθήκη οι αρνητικές συνέπειες είναι ακόμα μεγαλύτερες, γιατί το σχολείο επιτείνει αντί να μειώνει την αστάθεια και τη ρευστότητα που χαρακτηρίζουν τη ζωή των παιδιών προσφύγων.

Φαίνεται πάντως ότι αυτές οι συνεχείς μετακινήσεις δεν υπαγορεύονται μόνο από τους προφανείς υπηρεσιακούς και οικονομικούς λόγους (υπηρεσία πλήρους ωραρίου), αλλά και από τις μεγάλες δυσκολίες των εκπαιδευτικών να λειτουργήσουν μέσα στην ιδιαίτερη συνθήκη των ΔΥΕΠ, να χειριστούν τόσο το ζήτημα της επικοινωνίας με τα παιδιά όσο και τις ιδιαιτερότητες του ανοιχτού αναλυτικού προγράμματος. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, εκπαιδευτικοί χωρίς καμία εξειδίκευση κλήθηκαν να υπηρετήσουν μια από τις πιο δύσκολες εκπαιδευτικές συνθήκες. Στη διαδικασία της επιλογής των εκπαιδευτικών δεν προβλέφθηκαν ειδικά προσόντα, τα οποία όμως είναι απαραίτητα για τις ιδιαίτερες αυτές συνθήκες, όπως οι γνώσεις ή η εμπειρία διδασκαλίας σε αλλόγλωσσους μαθητές.

Η δυσκολία επικοινωνίας ανάμεσα σε δασκάλους και μαθητές λόγω γλώσσας αναφέρεται πολύ συχνά. Το πρόβλημα αυτό μπορεί να αμβλύνεται σε κάποιες περιπτώσεις μέσω της χρήσης της αγγλικής, παραμένει όμως κεντρικό και επηρεάζει όχι μόνο τη μαθησιακή διαδικασία αλλά και συνολικότερα τα ζητήματα της συμπεριφοράς. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά μία ΣΕΠ, η οποία υποστηρίζει την ανάγκη να υπάρχουν διερμηνείς /πολιτισμικοί διαμεσολαβητές στο σχολείο: «Έχουμε πολλά προβλήματα συμπεριφοράς, τα παιδιά δεν μπορούν εύκολα να μπουν σε κανόνες. Βέβαια, αυτό οφείλεται και στο ότι δεν μπορούν να επικοινωνήσουν με τους εκπαιδευτικούς. Όσες φορές ήρθε στο σχολείο ο πολιτισμικός διαμεσολαβητής ήταν 'Παναγίες', γιατί ήξεραν ότι κάποιος τους καταλαβαίνει».

Βέβαια, χρειάζεται να διευκρινιστεί ότι δεν είναι ούτε απαραίτητο ούτε δυνατόν να γνωρίζει ο εκπαιδευτικός τη μητρική γλώσσα των μαθητών του. Υπάρχουν συγκεκριμένες μέθοδοι και κατάλληλα παιδαγωγικά εργαλεία για αποτελεσματική διδασκαλία σε αλλόγλωσσους μαθητές. Υπάρχουν επίσης πολλοί εκπαιδευτικοί οι οποίοι έχουν ειδικές γνώσεις (σπουδές σχετικά με τη δίγλωσση εκπαίδευση ή τη διαπολιτισμική εκπαίδευση) αλλά και εμπειρία σχετικά με τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας (στο πλαίσιο π.χ. μεγάλων εκπαιδευτικών προγραμμάτων που υλοποιούνται εδώ και πολλά χρόνια στην Ελλάδα), οι οποίοι θα μπορούσαν να έχουν αξιοποιηθεί, αν αυτά τα ειδικά προσόντα λαμβάνονταν υπόψη για τον διορισμό στις ΔΥΕΠ.

Μία άλλη βασική παράμετρος του προβλήματος είναι η απουσία συστηματικής επιμόρφωσης και υποστήριξης των εκπαιδευτικών. Σε μια πρωτόγνωρη για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα συνθήκη, όπως οι ΔΥΕΠ, η επιμόρφωση είναι ένα καίριο ζήτημα. Αποτελεί βασική προϋπόθεση για να αποκτήσουν οι εκπαιδευτικοί γνώσεις και

εργαλεία δουλειάς κατάλληλα για τις συγκεκριμένες συνθήκες, αλλά και να υποστηριχθούν στο έργο τους. Κάτι τέτοιο όμως δεν υλοποιήθηκε. Σε κεντρικό επίπεδο οργανώθηκαν από το ΙΕΠ δύο σύντομες εισαγωγικές επιμορφώσεις (τον Οκτώβριο 2016 και τον Φεβρουάριο 2017) για τους νεοεισερχόμενους εκπαιδευτικούς. Σε τοπικό επίπεδο έχουν γίνει βοηθητικές παρεμβάσεις από τους Σχολικούς Συμβούλους, λιγότερο ή περισσότερο συστηματικές, αλλά αυτές δεν επαρκούν. Παρά το ότι έχει σχεδιαστεί από το ΙΕΠ ειδικό πρόγραμμα επιμόρφωσης, το οποίο προβλέπει όχι τόσο γενικές επιμορφώσεις, αλλά κυρίως συστηματική υποστήριξη των εκπαιδευτικών στο επίπεδο του σχολείου, το πρόγραμμα αυτό λόγω της καθυστέρησης της χρηματοδότησής του δεν έχει ξεκινήσει.

Ένας ακόμα λόγος που καθιστά αναγκαία την επιμόρφωση, εκτός από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου μαθητικού πληθυσμού, είναι το ιδιαίτερο αναλυτικό πρόγραμμα των ΔΥΕΠ, το οποίο οι εκπαιδευτικοί καλούνται να υλοποιήσουν. Πρόκειται για ένα ανοιχτό και ευέλικτο αναλυτικό πρόγραμμα, το οποίο βασίζεται, βέβαια, σε συγκεκριμένα σχολικά εγχειρίδια, δίνει, ωστόσο, τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να προσαρμόσουν τόσο το περιεχόμενο όσο και τον ρυθμό/βηματισμό της διδασκαλίας στις ανάγκες των παιδιών που έχουν στις τάξεις τους. Αυτή η ευελιξία και η δυνατότητα προσαρμογής ανάλογα με τις ανάγκες της τάξης είναι απολύτως απαραίτητη για το εκπαιδευτικό πλαίσιο των ΔΥΕΠ με δεδομένη την πολύ μεγάλη ετερογένεια των μαθητών (ως προς τη γλώσσα, την ηλικία, την καταγωγή, την προηγούμενη σχολική φοίτηση κ.λπ.).

Διέπεται, δηλαδή, από διαφορετική λογική και διαφορετικό τρόπο οργάνωσης σε σχέση με το επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα του ελληνικού σχολείου. Ένα τέτοιο αναλυτικό πρόγραμμα, για να υλοποιηθεί αποτελεσματικά, απαιτεί από τους εκπαιδευτικούς να δουλέψουν διαφορετικά από ότι στο βιβλιοκεντρικό πλαίσιο διδασκαλίας. Παρόλο που τα προτεινόμενα εκπαιδευτικά υλικά (τα οποία έχουν παραχθεί στο πλαίσιο προγραμμάτων για την εκπαίδευση αλλόγλωσσων μαθητών) και οι οδηγίες βρίσκονται στην ιστοσελίδα του ΙΕΠ, το γεγονός ότι πολλοί εκπαιδευτικοί δεν είναι εξοικειωμένοι με αυτή τη λογική από τις σπουδές τους, τους δυσκολεύει σε μεγάλο βαθμό να τα χρησιμοποιήσουν.

Οι δυσκολίες αυτές, σε συνδυασμό με τα οργανωτικά προβλήματα, τις αλληπάλληλες αλλαγές των εκπαιδευτικών και την ελλιπή επιμόρφωση και υποστήριξη, οδηγούν αρκετούς εκπαιδευτικούς στην απογοήτευση και τη ματαίωση και τροφοδοτούν αρνητικές αντιδράσεις. Είναι γεγονός ότι το εκπαιδευτικό έργο στις ΔΥΕΠ είναι δύσκολο. Για να λειτουργήσει αποτελεσματικά ο εκπαιδευτικός, εκτός από ειδικές γνώσεις, χρειάζεται ευαισθησία απέναντι στα ιδιαίτερα προβλήματα των παιδιών προσφύγων και διάθεση να αναζητήσει νέους τρόπους διδασκαλίας προσαρμοσμένους στο ιδιαίτερο αυτό πλαίσιο. Και οι δύο αυτές προϋποθέσεις μπορούν ως ένα βαθμό να καλλιεργηθούν στο πλαίσιο της κατάλληλης επιμορφωτικής υποστήριξης.

Φαίνεται ότι τα προβλήματα είναι λιγότερα στα σχολεία όπου:

α) υπάρχουν εκπαιδευτικοί με εμπειρία/γνώσεις διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας οι οποίοι λειτουργούν βοηθητικά προς τους υπόλοιπους

προτείνοντας κατάλληλους και εφικτούς τρόπους αντιμετώπισης των προβλημάτων της διδακτικής πράξης.

β) δημιουργείται ένα κλίμα κοινότητας στο σχολείο μεταξύ των εκπαιδευτικών και υπάρχει σύνδεση και επικοινωνία μεταξύ της ΔΥΕΠ και του πρωινού προγράμματος. Σε πολλές περιπτώσεις η σύνδεση αυτή δεν έχει επιτευχθεί. Οι εκπαιδευτικοί, οι μαθητές, η εκπαιδευτική δραστηριότητα των δύο προγραμμάτων λειτουργούν παράλληλα και ανεξάρτητα χωρίς σημεία συνάντησης. Στα σχολεία όμως όπου έχει επιτευχθεί μια καλύτερη επικοινωνία, φαίνεται ότι τα αποτελέσματα είναι πολύ θετικά. Σ' αυτές τις περιπτώσεις φαίνεται ότι ιδιαίτερη σημασία έχει ο ενεργός θετικός ρόλος του διευθυντή του σχολείου και (στο δημοτικό) η συνεργασία των εκπαιδευτικών της ΔΥΕΠ με τους εκπαιδευτικούς του ολοήμερου.

γ) δημιουργείται ένα κλίμα ομάδας μεταξύ των παιδιών. Αυτό το κλίμα, βέβαια, είναι δύσκολο να εδραιωθεί όταν η σύνθεση της τάξης είναι ρευστή λόγω της μαθητικής διαρροής και της ασταθούς φοίτησης. Στις περιπτώσεις όμως που επιτυγχάνεται, τα αποτελέσματα είναι θετικά ιδίως σε σχέση με τη συχνότητα της φοίτησης και την προσαρμογή στο σχολικό πλαίσιο. Από τα δεδομένα που έχουμε φαίνεται ότι αυτή η παράμετρος της ομάδας είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη βαθμίδα του γυμνασίου, όπου η διαρροή είναι ψηλότερη από το δημοτικό. Στη μοναδική περίπτωση όπου το ποσοστό φοίτησης στο γυμνάσιο παραμένει πολύ ψηλό, σύμφωνα με τη ΣΕΠ, «τα παιδιά έχουν δέσει ως ομάδα και περνάνε καλά στο σχολείο».

Γενικότερα, η εκπαιδευτική ένταξη των μαθητών στο επίπεδο του γυμνασίου παρουσιάζει μεγαλύτερες δυσκολίες σε σχέση με το δημοτικό. Είναι βέβαιο ότι τα ζητήματα προσαρμογής στους κανόνες του σχολείου που σχετίζονται με την εφηβεία είναι εντονότερα σε μια τόσο ευαίσθητη ψυχολογικά ομάδα, όπως οι έφηβοι πρόσφυγες. Ένας άλλος παράγοντας φαίνεται ότι είναι η μεγαλύτερη (σε σχέση με το δημοτικό) γλωσσική και γνωστική δυσκολία των μαθημάτων. Με δεδομένο ότι πρόκειται για αλλόγλωσσους μαθητές, θα πρέπει το μάθημα να είναι ιδιαίτερα ελκυστικό για να κινητοποιήσει το ενδιαφέρον τους. Θα πρέπει επομένως οι εκπαιδευτικοί να έχουν τις κατάλληλες παιδαγωγικές γνώσεις και δεξιότητες που τους επιτρέπουν να ανταποκριθούν σ' αυτές τις ιδιαίτερες ανάγκες χρησιμοποιώντας μεθόδους ενεργού μάθησης και διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Φαίνεται όμως ότι η αρχική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας δεν τους προσφέρει ένα τέτοιο παιδαγωγικό υπόβαθρο, με αποτέλεσμα να μην έχουν τα εργαλεία να αντιμετωπίσουν αυτές τις συνθήκες. Από αυτή την άποψη η επιμόρφωση και η παιδαγωγική υποστήριξη είναι ακόμα πιο επιτακτική για τους εκπαιδευτικούς του γυμνασίου.

Τέλος, εκτός από τα ζητήματα που αναφέρθηκαν παραπάνω, φαίνεται ότι ένας παράγοντας που επηρεάζει σε κάποιο βαθμό τη φοίτηση στο σχολείο είναι οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες που οργανώνονται από ΜΚΟ ή άλλους φορείς στα ΚΦΠ και σε ορισμένες περιπτώσεις συμπίπτουν χρονικά με το πρόγραμμα των ΔΥΕΠ. Βέβαια, αυτό δεν είναι πολύ συχνό, αφού υπάρχει ρητός περιορισμός, όταν όμως συμβαίνει λειτουργεί ανταγωνιστικά προς το πρόγραμμα του σχολείου.

2.3. Ο ρόλος των ΣΕΠ: προβλήματα και καλές πρακτικές

Όπως ήδη αναφέρθηκε, το Υπουργείο Παιδείας όρισε Συντονιστές Εκπαίδευσης (ΣΕΠ) για να λειτουργήσουν ως σύνδεσμοι ανάμεσα στα ΚΦΠ και τα σχολεία (ΔΥΕΠ) και για να συντονίσουν τις εκπαιδευτικές δράσεις που οργανώνονται από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και άλλους φορείς. Οι εκπαιδευτικοί αυτοί αποσπάστηκαν σε καταυλισμούς και κλήθηκαν να παίξουν έναν καινοφανή και πολύ απαιτητικό ρόλο, κλήθηκαν δηλαδή να ξεφύγουν από το οριοθετημένο πλαίσιο του σχολείου προκειμένου να λειτουργήσουν ως διαμεσολαβητές φέρνοντας σε επαφή τον προσφυγικό πληθυσμό με το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και δημιουργώντας γέφυρες ανάμεσα στο σχολείο και την κοινωνία. Τα καθήκοντά τους περιλαμβάνουν: την εξήγηση των όρων λειτουργίας του ελληνικού σχολείου στους γονείς πρόσφυγες και τη συστηματική επαφή μαζί τους, την επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς των ΔΥΕΠ, τον συντονισμό των ΜΚΟ καθώς και την εξεύρεση πρακτικών λύσεων για τη βελτίωση της λειτουργίας των καταυλισμών στα ζητήματα που αφορούν την εκπαίδευση. Δεν είναι τυχαίο ότι οι εκπαιδευτικοί που ζήτησαν να αποσπαστούν στους καταυλισμούς είναι στην πλειονότητά τους άτομα με εμπειρία ή/και σπουδές σε θέματα προσφύγων και μεταναστών και ιδίως υψηλό κίνητρο για τέτοιου τύπου δράση. Η ΕΕ κρίνει τη συνεισφορά των ΣΕΠ στο εγχείρημα της ένταξης καθοριστική. Παρά τις δυσκολίες, την ελλιπή στήριξή τους από το Υπουργείο και από την ΕΕ, την έλλειψη συντονισμού, ανατροφοδότησης και συναντήσεων, ανταποκρίθηκαν με ζήλο και υψηλό αίσθημα ευθύνης στις συνεχείς προκλήσεις. Εργαζόμενοι σε ιδιαίτερα αντίξοες συνθήκες, οι Συντονιστές Εκπαίδευσης ανέπτυξαν ποικίλες καινοτόμες δράσεις στα ΚΦΠ ως κοινωνικοί διαμεσολαβητές. Στις περισσότερες περιπτώσεις υπερέβησαν τα τυπικά καθήκοντά τους ενισχύοντας με επιτυχία την ενταξιακή πολιτική του Υπουργείου Παιδείας. Για τον λόγο αυτό η ΕΕ κρίνει ότι κατά την επόμενη χρονιά, οι ΣΕΠ που δεν θα αποσπαστούν σε ΚΦΠ θα ήταν καλό να αναλάβουν τον ρόλο συμβούλων στις περιφερειακές διευθύνσεις εκπαίδευσης στηρίζοντας περαιτέρω το έργο της ένταξης παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση.

Α) Προβλήματα που καταγράφηκαν από τους ΣΕΠ:

- ✓ Υπηρεσιακή κατάσταση: ενώ έχουν θέση ευθύνης, δεν προβλέπεται να λαμβάνουν το αντίστοιχο επίδομα ευθύνης, και επιπλέον, δεν έχουν δικαίωμα υπογραφής. Δεν καλύφθηκαν ούτε τα έξοδα μετακίνησής τους από τα ΚΦΠ στα σχολεία, ούτε το κόστος των κινητών τηλεφώνων τους, τα οποία αναγκαστικά χρησιμοποιούν κατά την υπηρεσία τους, με αποτέλεσμα να αναγκάζονται να καλύπτουν οι ίδιοι και οι ίδιες αυτά τα υπηρεσιακά έξοδα.
- ✓ Περιβάλλον εργασίας: στα περισσότερα ΚΦΠ ακόμα και σήμερα (Απρίλιος 2017) δεν έχουν εξασφαλιστεί στοιχειώδεις συνθήκες εργασίας, όπως χώρος εργασίας, γραφείο, πρόσβαση σε τηλέφωνο, σε ηλεκτρονικό υπολογιστή κ.λπ.
- ✓ Συνεργασία με τις ΜΚΟ: σε πολλές περιπτώσεις σημειώθηκαν δυσχέρειες στη συνεργασία τους με τις ΜΚΟ. Ενώ οι τελευταίες ζητούν πολλά στοιχεία και

βοήθεια από τους ΣΕΠ, δεν τους παρέχουν αντίστοιχα τις αναγκαίες για την εργασία τους πληροφορίες.

- ✓ Δυσκολία επικοινωνίας με τους γονείς που δεν γνωρίζουν την αγγλική γλώσσα. Όλοι και όλες υπογραμμίζουν ότι η έλλειψη μεταφραστών δυσχεραίνει πολύ το έργο τους.
- ✓ Συνεργασία με τους εκπροσώπους του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής: Το ΥΜΕΠΟ δεν ενημερώνει επαρκώς για τον πληθυσμό στα ΚΦΠ. Αυτό προκαλεί δυσκολίες στην καταγραφή των παιδιών, καθώς δεν γνωρίζουν πόσες και ποιες οικογένειες μετακινούνται σε άλλες δομές φιλοξενίας. Οι ΣΕΠ σημειώνουν, επίσης, ότι είναι εξαιρετικά ευαίσθητες οι ισορροπίες εντός των ΚΦΠ στα οποία εργάζονται, όπου παρεμβαίνουν ταυτόχρονα, πέραν του ΥΜΕΠΟ και του ΥΠΠΕΘ, και ο στρατός, οι διεθνείς οργανώσεις και οι ΜΚΟ, και ότι απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή από τη μεριά τους.
- ✓ Δεν υπάρχει θεσμικό πλαίσιο που να καλύπτει τους ΣΕΠ σε περίπτωση που ένα παιδί χρειαστεί να επιστρέψει από το σχολείο στο ΚΦΠ λόγω ασθένειας.
- ✓ Ζητήματα εμβολιασμών, χορήγησης του ΑΔΥΜ και επίδειξης βιβλιαρίου στους Διευθυντές των σχολείων. Οι σχολικές διευθύνσεις και οι ΣΕΠ βρέθηκαν σε αρκετές περιπτώσεις υπό καθεστώς μεγάλης πίεσης λόγω ακραίων φοβικών αντιδράσεων γονέων με εμπλοκή εισαγγελέων, αποστολή εξωδίκων κ.ά. Εκείνες τις δύσκολες στιγμές που απαιτούνταν εξαιρετικά νηφάλιοι και λεπτοί χειρισμοί, οι ΣΕΠ δεν είχαν γραπτές οδηγίες για την αντιμετώπισή τους και δεν ενημερώθηκαν έγκαιρα για τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθήσουν.
- ✓ Ένα άλλο στοιχείο δυσλειτουργίας προήλθε από πλευράς των ΣΕΠ. Διαρκώς προέκυπταν προβλήματα στην έγκαιρη συγκέντρωση των απαραίτητων στοιχείων (κατάλογος ονομάτων μαθητών ΔΥΕΠ, διαχωρισμός τμημάτων, φόρμες συγκατάθεσης) καθώς αρκετές φορές τα στελέχη δεν ανταποκρίνονταν εγκαίρως στην αποστολή τους και, κατά συνέπεια, καθυστέρουσε όλος ο διαχειριστικός μηχανισμός. Τα πιο πάνω αφορούσαν κυρίως τη μετακίνηση των μαθητών και τη συνεργασία με τον ΔΟΜ στη μεταφορά τους.

Β) Καλές πρακτικές των ΣΕΠ:

Παρακάτω αναφέρονται μια σειρά καλών πρακτικών που ανέπτυξαν οι ΣΕΠ κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους και οι οποίες αξίζουν ιδιαίτερης μνείας:

Δραστηριότητες με τους γονείς

Εμπλοκή των γονέων στη συνοδεία των παιδιών στα λεωφορεία, προσδίδοντάς τους ρόλο τον οποίο επιτελούν με ικανοποίηση και υπευθυνότητα, ενώ παράλληλα συμβάλλει στην οριοθέτηση των μαθητών. Τακτικές ενημερωτικές συναντήσεις με γονείς. Δημιουργία συλλόγων γονέων. Οργάνωση επισκέψεων των συλλόγων γονέων στις ΔΥΕΠ για γνωριμία και ενημέρωση από τους εκπαιδευτικούς. Οργάνωση επισκέψεων των δασκάλων των ΔΥΕΠ στα ΚΦΠ με στόχο τη γνωριμία και ενημέρωση των γονέων για την πρόοδο των παιδιών, την επικοινωνία και την ανταλλαγή απόψεων

μαζί τους. Πληροφόρηση των εκπαιδευτικών των ΔΥΕΠ για τους προβληματισμούς και τις αγωνίες των γονέων. Οργάνωση συμμετοχής των εκπαιδευτικών που διδάσκουν στις ΔΥΕΠ σε εκδηλώσεις στα ΚΦΠ (λ.χ. σε γιορτές από κοινού με τις οικογένειες των μαθητών).

Εκπαιδευτικές συσκέψεις με τους φορείς που προσφέρουν άτυπο ή μη τυπικό εκπαιδευτικό έργο στα ΚΦΠ (Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, ΜΚΟ και άλλοι φορείς της κοινωνίας των πολιτών).

Συντονισμός ή/και συμμετοχή σε μαθήματα (λ.χ. ελληνικών, ξένων γλωσσών) που απευθύνονται σε γονείς μαθητών για την εδραίωση σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ των γονιών και των ΣΕΠ. Οργάνωση δραστηριοτήτων εκτός ΚΦΠ με τις οικογένειες των μαθητών: επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία, γνωριμία με την πόλη, παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων.

Δραστηριότητες με τα παιδιά

Έξοδοι

Γνωριμία με το φυσικό περιβάλλον, την πόλη και την ιστορία της. Χρήση των μέσων μαζικής μεταφοράς για τις μετακινήσεις προκειμένου να εξοικειωθούν τα παιδιά με την πόλη και τους ανθρώπους. Εκπαιδευτικές επισκέψεις σε πάρκα δραστηριοτήτων, μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία, χώρους περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος. Συμμετοχή των παιδιών σε εκπαιδευτικά εργαστήρια, παιχνίδια και βιωματικές δράσεις που διοργανώνονται από μουσεία, εκπαιδευτικά ιδρύματα, βιβλιοθήκες. Παρακολούθηση παραστάσεων στις οποίες δεν υπάρχει το εμπόδιο της γλώσσας (λ.χ. μουσικές παραστάσεις, κουκλοθέατρο, παντομίμα).

Συναντήσεις και οργάνωση κοινών δράσεων με το πρωινό πρόγραμμα

Επισκέψεις τάξεων της πρωινής ζώνης σε ΚΦΠ ή των μαθητών ΔΥΕΠ σε τάξεις της πρωινής ζώνης. Από κοινού συμμετοχή μαθητών των ΔΥΕΠ και της πρωινής ζώνης σε καλλιτεχνικές, αθλητικές και εκπαιδευτικές δράσεις στο ΚΦΠ ή στο χώρο των σχολείων. Γνωριμία με τις ιδιαίτερες πολιτισμικές παραδόσεις των χωρών καταγωγής των προσφύγων μέσα από τη συμμετοχή σε εορταστικές εκδηλώσεις στα ΚΦΠ. Δημιουργία δικτύου σχολείων για επικοινωνία, συνεργασία, από κοινού διοργάνωση δράσεων. Συνεργασία με μουσικά σχολεία για την παρουσίαση μουσικών σχημάτων στους μαθητές ΔΥΕΠ και την ενσωμάτωση των μαθητών ΔΥΕΠ στα μουσικά σχήματα των πρωινών σχολείων. Συμμετοχή των μαθητών ΔΥΕΠ σε μαθητικούς διαγωνισμούς.

Σχέσεις με κοινότητα/κοινωνία

Διοργάνωση ανοιχτών ενημερωτικών εκδηλώσεων-συζητήσεων στα σχολεία με τη συμμετοχή γονέων, εκπαιδευτικών, εκπροσώπων των τοπικών αρχών και εκπροσώπων των συνεργαζόμενων υπουργείων για την ένταξη των παιδιών προσφύγων στα σχολεία. Συνεργασία των ΔΥΕΠ με φορείς Δήμων για τη διοργάνωση Φεστιβάλ Τέχνης και Αποδοχής. Ανοιχτές εκδηλώσεις-συζητήσεις για το προσφυγικό. Παρουσίαση

καλλιτεχνικών δράσεων μαθητών στο ευρύτερο κοινό (έκθεση έργων ζωγραφικής των παιδιών, προβολή ντοκιμαντέρ που δημιούργησαν οι μαθητές στο πλαίσιο σεμιναρίου, παρουσίαση μουσικών έργων με τη συμμετοχή των παιδιών, δημιουργία e-books από καλλιτεχνικά projects των παιδιών). Επαφή με πανεπιστήμια (Πάντειο, Πανεπιστήμιο Πειραιά, Σχολή Καλών Τεχνών) και προώθηση της παρακολούθησης μαθημάτων από πρόσφυγες ως ακροατές.

Ψυχοκοινωνική στήριξη παιδιών, γονέων και εκπαιδευτικών

Συνεργασία με κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους του προγράμματος κοινωφελούς εργασίας και παρότρυνσή τους να είναι παρόντες κατά τις ενημερώσεις των γονέων για θέματα που αφορούν την εκπαίδευση των παιδιών τους με στόχο την αποτελεσματικότερη και εγκυρότερη μετάδοση της πληροφορίας και την κάλυψη αναγκών ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των γονιών.

Συνεργασία με Κοινωνικές Υπηρεσίες (κοινωνική υπηρεσία του ΚΕΕΛΠΝΟ, ΟΚΑΝΑ) για την αντιμετώπιση παραβατικής/διαταρακτικής συμπεριφοράς παιδιών που φοιτούν στις ΔΥΕΠ και για τη στήριξη των γονέων των μαθητών και των εκπαιδευτικών ΔΥΕΠ.

Υποστηρικτικές δράσεις για την εκπαιδευτική ένταξη

Δράσεις για την προετοιμασία ένταξης παιδιών στο σχολείο: Δημιουργική απασχόληση παιδιών προσχολικής ηλικίας (ζωγραφιές, κατασκευές, μουσική, θεατρικό παιχνίδι), σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς και ψυχολόγους του προγράμματος κοινωφελούς εργασίας.

Ίδρυση και λειτουργία άτυπου σχολείου με στόχο την κοινωνικοποίηση των παιδιών και την ομαλή ένταξή τους στις ΔΥΕΠ.

Υποστηρικτικές δράσεις παράλληλα με τη λειτουργία ΔΥΕΠ: Προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας των μαθητών ΔΥΕΠ και οργάνωση μαθημάτων που απευθύνονται σε γονείς (εκμάθηση ελληνικών, ξένων γλωσσών, διδασκαλία γλωσσών χωρών καταγωγής) με τη συνεργασία των ΜΚΟ που αναπτύσσουν εγκεκριμένα από το ΙΕΠ/ΥΠΠΕΘ εκπαιδευτικά προγράμματα, με εκπαιδευτικούς του προγράμματος κοινωφελούς εργασίας ή των ίδιων των προσφύγων που είναι εκπαιδευτικοί. Δημιουργία/επέκταση δανειστικών βιβλιοθηκών με χορηγίες. Παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού για τις ΔΥΕΠ. Εκπαιδευτικά σεμινάρια για απόκτηση δεξιοτήτων και γνώσεων από τα παιδιά λ.χ. διαπολιτισμική επικοινωνία, πρόγραμμα κυκλοφοριακής αγωγής.

2.4. Αναλυτικό Πρόγραμμα ΔΥΕΠ, εκπαιδευτικό υλικό και επιμόρφωση εκπαιδευτικών

Ο σχεδιασμός της ΕΕ για το προενταξιακό σχολικό έτος 2016-2017 βασίστηκε σε ορισμένες διαπιστώσεις: τα παιδιά των προσφύγων βρίσκονται σε μετάβαση από μία εμπόλεμη κατάσταση σε μια κανονικότητα και έχουν συνεπώς διαφορετικά ζητούμενα

από την εκπαίδευση σ' αυτή την πρώτη φάση. Ζώντας καιρό σε συνθήκες δύσκολες και έχοντας σκληρά βιώματα έχουν διαμορφώσει δεξιότητες επιβίωσης, είναι δηλαδή παιδιά που έχουν εμπειρίες ενηλίκων και ταυτοχρόνως ανάγκες παιδιών. Έχουν γνώσεις, ενδεχομένως περισσότερες από αντίστοιχα παιδιά της ηλικίας τους στις δυτικές κοινωνίες, ξέρουν να επιβιώνουν, να ξεπερνούν εμπόδια και να προσαρμόζονται, αλλά δεν έχουν πάντα τις γνώσεις εκείνες που αξιολογεί θετικά το σχολείο. Για να βοηθήσει τα προσφυγόπουλα στη διαδικασία ένταξής τους, το εκπαιδευτικό σύστημα καλείται να γίνει ευέλικτο, ανοιχτό και να αναγνωρίσει ταυτότητες υπό συνεχή διαπραγμάτευση, ποικίλες πολιτισμικές αναφορές και διαφορετικές ανάγκες. Καλείται να ιεραρχήσει διαφορετικά τους εκπαιδευτικούς του στόχους: πρώτα η διαμόρφωση ενός αισθήματος ασφάλειας και αποδοχής, η ανάπτυξη της επικοινωνίας, η προσαρμογή στην εκπαιδευτική διαδικασία και στο θεσμό του σχολείου και μετά η επίτευξη γνωστικών στόχων και οι επιδόσεις στα μαθήματα. Με βάση αυτά τα δεδομένα προτάθηκε η λειτουργία προ-ενταξιακών τμημάτων σε σχολεία εκτός των ΚΦΠ, αλλά σε ειδικές Δομές Υποδοχής Εκπαίδευσης Προσφύγων, όπου τα προσφυγόπουλα θα φοιτούσαν το απόγευμα. Η λύση αυτή επέτρεπε την έξοδο των παιδιών από τα ΚΦΠ, τη φοίτησή τους σε σχολεία, τους προσέφερε την ευκαιρία να βιώσουν μία κανονικότητα με τη ρουτίνα του καθημερινού προγράμματος, ενώ ταυτόχρονα τους παρείχε τον απαιτούμενο χρόνο για να προσαρμοστούν σε δομές εκπαίδευσης με κανόνες και απαιτήσεις χωρίς να βιώσουν υπερβολική πίεση. Επίσης, η πρόταση αυτή διαμορφώθηκε λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι μεγάλος αριθμός προσφυγόπουλων ζούσε σε πολυπληθή ΚΦΠ εκτός του αστικού ιστού. Η φοίτησή τους σε πρωινές Τάξεις Υποδοχής απαιτούσε, συνεπώς, τη διασπορά τους σε πάρα πολλά σχολεία με δεδομένη την έλλειψη επαρκούς αριθμού αιθουσών στα κοντινά σχολεία. Επιπλέον, στις περισσότερες περιπτώσεις τα ΚΦΠ δεν συνδέονται με τα σχολεία με μέσα συγκοινωνίας.

Η λύση των ΔΥΕΠ συνοδεύτηκε από τη διαμόρφωση ενός ειδικού αναλυτικού προγράμματος που να ανταποκρίνεται στον ιδιαίτερος ανομοιογενή μαθητικό πληθυσμό τους τόσο σε ότι αφορά την εθνική καταγωγή, όσο και την πρότερη εκπαιδευτική εμπειρία. Στις έκτακτες συνθήκες του προσφυγικού, κρίθηκε αδύνατον να υποβληθούν τα προσφυγόπουλα σε τεστ γνώσεων ώστε να διαπιστωθεί η ακριβής αντιστοιχία των γνώσεών τους με αυτές που έχουν τα παιδιά που φοιτούν στο ελληνικό σχολείο, τόσο για λόγους ψυχολογικούς όσο και πρακτικούς (παιδιά που προέρχονται από διαφορετικές χώρες, με πολλές μητρικές γλώσσες και άρα μεγάλη δυσκολία διαμόρφωσης διερευνητικών εργαλείων αξιόπιστων σε σύντομο χρονικό διάστημα). Η ΕΕ συνεργάστηκε στενά με τα στελέχη και τον πρόεδρο του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ) σε όλη τη διάρκεια της προετοιμασίας και της υλοποίησης του προγράμματος. Το ΙΕΠ ανέλαβε τον σχεδιασμό των αναλυτικών προγραμμάτων, την επιλογή του εκπαιδευτικού υλικού και την επιμόρφωση. Η ΕΕ, σε συνεργασία με το ΙΕΠ, πρότεινε τη διδασκαλία μαθημάτων ελληνικής γλώσσας, μαθηματικών, αγγλικών και πληροφορικής. Τα μαθήματα αυτά επιλέχθηκαν προκειμένου να αποκτήσουν τα παιδιά τα βασικά εφόδια για μία όσο το δυνατόν πιο ομαλή προσαρμογή, είτε ενταχθούν στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα από το επόμενο σχολικό έτος, είτε φοιτήσουν σε

σχολεία άλλης ευρωπαϊκής χώρας. Διαμορφώθηκε, επίσης, ένα ανοιχτό αναλυτικό πρόγραμμα που έδινε στους εκπαιδευτικούς τη δυνατότητα διαμόρφωσης βηματισμού ανάλογα με την ομάδα που θα είχαν. Η αξιοποίηση από τους εκπαιδευτικούς της ελευθερίας που τους παρείχε το ανοιχτό αναλυτικό πρόγραμμα απαιτούσε, βέβαια, κατανόηση του πλαισίου, ιεράρχηση των στόχων και παιδαγωγική ευελιξία. Τέλος, το ΙΕΠ, για το μάθημα της ελληνικής γλώσσας, πρότεινε ως σχολικά εγχειρίδια βιβλία που είχαν παραχθεί τα προηγούμενα χρόνια για τη διδασκαλία των ελληνικών ως δεύτερη γλώσσα. Προτάθηκε τα παιδιά να χωριστούν σε τρία επίπεδα ανάλογα με την ηλικία τους: μικρά (7-8), μεσαία (9-10), μεγάλα (11-12). Βέβαια, όπως αναφέρθηκε ήδη, οι ηλικίες των προσφυγόπουλων δεν μπορούν πάντα να προσδιοριστούν με ακρίβεια.

Το εκπαιδευτικό και υποστηρικτικό υλικό για τις ΔΥΕΠ βρίσκεται αναρτημένο στον Κόμβο «Εκπαίδευση προσφύγων» του ΙΕΠ

<http://www.iep.edu.gr/index.php/el/component/k2/content/5-ekpaidefsi-prosfygon>

Στον ίδιο κόμβο βρίσκονται αναρτημένα τα Ανοιχτά Αναλυτικά Προγράμματα για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στα παρακάτω μαθήματα :

- Ελληνική Γλώσσα
- Μαθηματικά
- ΤΠΕ
- Φυσική Αγωγή
- Αισθητική Αγωγή

Από το ΙΕΠ οργανώθηκαν οι εξής επιμορφώσεις δια ζώσης ή/και εξ αποστάσεως αναπληρωτών εκπαιδευτικών που προσελήφθησαν στις ΔΥΕΠ:

- Εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας και ΣΕΠ (σύνολο 24)-12/10/2016
- Εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας (σύνολο 35)-15/10/2016
- Εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας (σύνολο 32)-23/11/2016
- Εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας (σύνολο 25)-23/2/2017

Οι επιμορφώσεις διαρκούσαν τέσσερις ώρες κάθε φορά και περιλάμβαναν:

- σύντομη περιγραφή και ανάλυση των πολιτισμικών, κοινωνικών και παιδαγωγικών παραμέτρων για την εκπαίδευση των παιδιών των προσφύγων
- παρουσίαση του ανοιχτού αναλυτικού προγράμματος και των εκπαιδευτικών υλικών με παραδείγματα
- παρουσίαση διδακτικών πρακτικών από εκπαιδευτικούς που έχουν εμπειρία στην ένταξη παιδιών προσφύγων.

Το επιμορφωτικό/ενημερωτικό πρόγραμμα που παρακολούθησαν κάποιοι από τους εκπαιδευτικούς που εργάστηκαν σε ΔΥΕΠ, λόγω των περίπλοκων διοικητικών και οικονομικών ζητημάτων που αντιμετώπισε το ΙΕΠ στην οργάνωση και υλοποίησή του, δεν ήταν επαρκές για να τους στηρίξει στο πρωτόγνωρο αυτό εκπαιδευτικό εγχείρημα. Οι αναπληρωτές εκπαιδευτικοί βρέθηκαν συνεπώς στις ΔΥΕΠ εντελώς απροετοίμαστοι, κουβαλώντας αναπόφευκτα στερεότυπα και προκαταλήψεις, ενώ πολλοί δεν είχαν το

απαιτούμενο για τη θέση αυτή κίνητρο. Επιπλέον αντιμετώπισαν, πέρα από παιδαγωγικά προβλήματα, και πολλά διαδικαστικά σε σχέση με τη λειτουργία των ΔΥΕΠ. Η έλλειψη συστηματικής επιμόρφωσης και επιτόπιας στήριξης, ενίσχυσε το αίσθημα ανασφάλειας και ανεπάρκειας που ένοιωσαν εξαιτίας της έλλειψης εξοικείωσης με τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας και με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να υπάρχει ένα διάχυτο αίσθημα ματαίωσης μεταξύ των εκπαιδευτικών. Αρκετοί σχολικοί σύμβουλοι προσπάθησαν να στηρίξουν τους εκπαιδευτικούς οργανώνοντας υποχρεωτικές επιμορφώσεις κατά τη διάρκεια του σχολικού ωραρίου με επιμορφωτές εκπαιδευτικούς και συνεργάτες του ΙΕΠ. Όμως αυτό δεν έγινε ούτε συστηματικά ούτε παντού, και κυρίως δεν έγινε από την αρχή της σχολικής χρονιάς. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τις πολλές αλλαγές των εκπαιδευτικών, επηρέασε την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου. Μεμονωμένες επιμορφώσεις για εκπαιδευτικούς των ΔΥΕΠ και ΣΕΠ οργανώθηκαν και από άλλους φορείς, όπως το ΕΑΠ, όπου, όσο γνωρίζουμε, εκδηλώθηκε μεγάλη ανάγκη αποφόρτισης των εκπαιδευτικών από τις δυσκολίες που συνάντησαν και εκφράστηκε αίτημα για συστηματική στήριξή τους από το ΙΕΠ και το Υπουργείο. Ακόμα μεγαλύτερες δυσκολίες αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί στα γυμνάσια. Οι εκπαιδευτικοί της δευτεροβάθμιας είχαν να αντιμετωπίσουν επιπλέον και ζητήματα εφηβείας κ.ά.

Οστόσο, παρά τις ελλείψεις και τις δυσκολίες που περιγράφηκαν, σε πολλές ΔΥΕΠ οι εκπαιδευτικοί πέτυχαν πολλά στον τομέα της εξοικείωσης των παιδιών με το σχολικό χώρο και τα όριά του, κατάφεραν οι μαθητές τους να κατακτήσουν βασικές δεξιότητες και γνώσεις μαθηματικών όπως και επικοινωνίας στην ελληνική γλώσσα. Σε ορισμένες ΔΥΕΠ οργάνωσαν δράσεις σε συνεργασία με το πρωινό πρόγραμμα, κοινά διαλείμματα και παιχνίδια με τα παιδιά του ολοήμερου, επαφές εκπαιδευτικών και γονέων, συνέργειες με συλλόγους γονέων και εκπαιδευτικών, σε συνεργασία με τους ΣΕΠ.

Στις προτάσεις της ΕΕ υπογραμμίζεται η μεγάλη σημασία της επιμόρφωσης και του εμπλουτισμού του ανηρτημένου εκπαιδευτικού υλικού με ιδέες και καλές πρακτικές.

2.5. Το ζήτημα των νηπιαγωγείων

Τα νηπιαγωγεία, ως εισαγωγική βαθμίδα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, αποτελούν για τα παιδιά των προσφύγων το πρώτο σκαλοπάτι εξοικείωσης με την ελληνική γλώσσα και με τα όρια και τις απαιτήσεις του σχολικού πλαισίου. Η πρόταση της ΕΕ για τη χρονιά 2016-17 προέβλεπε τη λειτουργία νηπιαγωγείων εντός των ΚΦΠ για να μην θέσει σε κίνδυνο την ασφάλειά τους και επειδή τα παιδιά προσχολικής ηλικίας θα ήταν δύσκολο να απομακρυνθούν από τους γονείς τους. Παράλληλα προβλεπόταν τα νηπιαγωγεία να λειτουργήσουν και ως χώρος εξοικείωσης των μητέρων που θα συνόδευαν τα παιδιά τους με την ελληνική γλώσσα. Σταδιακά οι μητέρες αυτές προβλεπόταν να λειτουργήσουν ως διαμεσολαβήτριες.

Προκειμένου να λειτουργήσουν νηπιαγωγεία ασφαλή και κατάλληλα για παιδιά προσχολικής ηλικίας εντός των ΚΦΠ υπάρχουν όμως πολλές προϋποθέσεις: Η

λειτουργία νηπιαγωγείων μέσα στα ΚΦΠ συνιστά ένα δύσκολο εγχείρημα λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών και επειδή δεν υπάρχει σχολικό πλαίσιο, όπως στις ΔΥΕΠ. Απαιτείται η εξεύρεση ή η διαμόρφωση κατάλληλου χώρου, η εξασφάλιση επίπλωσης, εκπαιδευτικού υλικού και αναλώσιμων. Επιπλέον, επειδή η επικοινωνία με παιδιά μικρά που δεν μιλούν ελληνικά είναι δύσκολη, είναι απαραίτητο να διοριστούν περισσότερες της μίας νηπιαγωγού και να διασφαλιστούν οι όροι για τη λειτουργία των νηπιαγωγείων με διαφοροποιημένο ωράριο. Τελικά, μέχρι σήμερα, δεν κατέστη δυνατόν να διασφαλιστούν όλες αυτές οι προϋποθέσεις προκειμένου να ανοίξουν νηπιαγωγεία στα ΚΦΠ. Η λειτουργία τους αποτελεί συνεπώς θέμα πρώτης προτεραιότητας για την επόμενη σχολική χρονιά.

Μέχρι σήμερα έχουν γίνει οι εξής ενέργειες για να λειτουργήσουν νηπιαγωγεία ασφαλή και κατάλληλα για παιδιά προσχολικής ηλικίας εντός των ΚΦΠ: Το ΥΠΠΕΘ ανέθεσε σε μέλη της Επιτροπής να διαμορφώσουν τις προδιαγραφές των χώρων που θα στέγαζαν τα νηπιαγωγεία. Τον Σεπτέμβριο του 2016 κατετέθη σχέδιο με συγκεκριμένες προδιαγραφές για την προμήθεια 50 οικίσκων για τη λειτουργία νηπιαγωγείων σε όλα τα ΚΦΠ. Οι προδιαγραφές προβλέπουν χώρο για τη λειτουργία δύο παράλληλων τάξεων, γραφείου, τουαλέτες για ενήλικες και παιδιά, αποθηκευτικούς χώρους και τη διαμόρφωση ασφαλούς προαύλιου χώρου. Ο διαγωνισμός για την προμήθεια των οικίσκων προκηρύχθηκε την 01.02.2017, 6 μήνες μετά τη σύνταξη των προδιαγραφών. Εκτιμάται ότι οι απαιτούμενες από τον νόμο διαδικασίες ολοκλήρωσης του διαγωνισμού θα έχουν ολοκληρωθεί αρχές Μαΐου. Εφόσον οι διαδικασίες ολοκληρωθούν εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών, η εγκατάσταση των οικίσκων θα μπορεί να γίνει μέχρι τις 15 Ιουλίου 2017. Η μακρά διάρκεια των απαιτούμενων από τον νόμο διαδικασιών για τη διαμόρφωση κατάλληλων χώρων στέγασης των νηπιαγωγείων (Σεπτέμβριος 2016-Ιούλιος 2017) δεν επέτρεψε τη λειτουργία των μονάδων. Οι μεγάλες καθυστερήσεις οφείλονται στις υπηρεσίες χρηματοδότησης εκτός ΥΠΠΕΘ, οι οποίες ελέγχοντας το διαγωνιστικό πλαίσιο, ζητούσαν συνεχώς αλλαγές στους όρους της προκήρυξης του διαγωνισμού.

Με το δεδομένο της καθυστέρησης αυτής, η Ομάδα Διαχείρισης διερεύνησε εναλλακτικές δυνατότητες προκειμένου να λειτουργήσουν νηπιαγωγεία σε ορισμένα τουλάχιστον ΚΦΠ μέχρι να ολοκληρωθεί η διαδικασία τοποθέτησης ειδικών οικίσκων. Εξέτασε δηλαδή τη δυνατότητα ίδρυσης παραρτημάτων νηπιαγωγείων σε κτήρια που δεν αξιοποιούνται εντός ορισμένων ΚΦΠ. Προκειμένου να αποφευχθούν νέες καθυστερήσεις, ομάδα μελών της Επιτροπής και εθελοντών μηχανικών ανέλαβαν την πιστοποίηση των προτεινόμενων χώρων. Ο τεχνικός έλεγχος για την πιστοποίηση της καταλληλότητας των συγκεκριμένων χώρων αξιολόγησε άμεσα χώρους σε τέσσερα ΚΦΠ οι οποίοι κρίθηκαν κατάλληλοι για τη λειτουργία νηπιαγωγείων:

- ΠΡΩΗΝ ΣΦΑΓΕΙΑ ΚΥΛΛΗΝΗ Ν. ΗΛΕΙΑΣ
- ΚΟΝΙΤΣΑ
- ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ ΗΜΑΘΙΑΣ (ΣΤΡ/ΔΟ Γ.ΠΕΛΑΓΟΥ)
- ΛΑΓΚΑΔΙΚΙΑ

Σε τρία ακόμα ΚΦΠ μπορούν να λειτουργήσουν νηπιαγωγεία εφόσον αντιμετωπιστούν τα μικρά προβλήματα που ανέδειξε ο τεχνικός έλεγχος:

- ΕΛΕΥΣΙΝΑ
- ΔΙΑΒΑΤΑ-ΣΤΡ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
- ΚΑΒΑΛΑΡΙ-ΣΥΝΑΤΕΞ

Για την πιό πάνω δράση, εκδόθηκε η αρ. 23895/Δ1/13-02-2017 Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ 678/τ.Β'/06-3-2017).

3. Συνεργασία με άλλους φορείς

(Υπουργεία, Δήμοι, Συνήγορος του Παιδιού, Διεθνείς Οργανισμοί, ΜΚΟ)

3.1. Η συνεργασία με τα συναρμόδια υπουργεία

Η συνεργασία με το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, με το Υπουργείο Υγείας και το ΚΕΕΛΠΝΟ υπήρξε άρτια και αποτελεσματική (για το Υπουργείο Υγείας και το ΚΕΕΛΠΝΟ βλ. παραπάνω για το θέμα των εμβολιασμών). Δεν αναπτύχθηκε η απαιτούμενη συνεργασία για την ένταξη των ασυνόδευτων ανηλίκων στην εκπαίδευση με το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με ευθύνη και των δύο υπουργείων.

Το πιο σημαντικό όμως πρόβλημα ανέκυψε με το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής. Υπήρξαν μεγάλες δυσκολίες στο σχεδιασμό και την αντιμετώπιση από κοινού των προβλημάτων σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο και για όλη αυτή την περίοδο, ενώ δεν κατέστη δυνατή η συγκρότηση ενός λειτουργικού κοινού taskforce. Σημειώθηκε ιδιαίτερα μεγάλο έλλειμμα έγκαιρης πληροφόρησης του ΥΠΠΕΘ από τις υπηρεσίες του ΥΜΕΠΟ για τις μετακινήσεις προσφύγων, που δυσχέρανε τον προγραμματισμό και την υλοποίηση του έργου της εκπαίδευσης. Αναφέρουμε ενδεικτικά ότι σε ορισμένες περιπτώσεις ιδρύθηκαν ΔΥΕΠ, διορίστηκαν εκπαιδευτικοί και τελικά, επειδή στο μεταξύ οι πρόσφυγες είχαν μετακινηθεί από το ΥΜΕΠΟ χωρίς να ενημερωθούν οι υπεύθυνοι στο ΥΠΠΕΘ, δεν υπήρχαν μαθητές για να λειτουργήσουν. Επίσης, το ΥΜΕΠΟ απέτρεψε τη λειτουργία δομών εκπαίδευσης στα νησιά. Το Υπουργείο Παιδείας συναντήθηκε πολλές φορές με στελέχη του ΥΜΕΠΟ με στόχο την από κοινού ανεύρεση λύσης. Το ΥΜΕΠΟ έχει δεσμευθεί να τοποθετηθεί σε σχέση με τη λειτουργία νηπιαγωγείων εντός των ΚΦΠ.

Η συνεργασία με το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, στα θέματα ασφάλειας της μεταφοράς των μαθητών και των σχολείων, υπήρξε πολύ καλή σε επίπεδο πολιτικής ηγεσίας και ανώτατων αξιωματικών. Η επικοινωνία ήταν συστηματική και βοήθησε τόσο στην καθημερινότητα της λειτουργίας των σχολείων όσο και στην αντιμετώπιση κρίσιμων γεγονότων. Δυστυχώς όμως, δεν μπορούν να αγνοηθούν σημαντικές περιπτώσεις αστυνομικών, οι οποίοι σε κρίσιμες στιγμές για την ασφάλεια των προσφυγόπουλων και των εκπαιδευτικών, κατά την εκδήλωση ρατσιστικών περιστατικών εναντίον των σχολείων (Ικόνιο, Κολωνός κ.ά.) κράτησαν αρχικά «ουδέτερη» στάση αποφεύγοντας επιδεικτικά να πράξουν το καθήκον τους,

αναγκάζοντας τους ανωτέρους τους να παρεμβαίνουν προκειμένου να τηρήσουν τις εντολές και τον νόμο.

3.2. Τοπική Αυτοδιοίκηση

Η συνεργασία με πολλούς φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, υπήρξε αποτελεσματική. Οι Δήμοι στη Βόρεια Ελλάδα και την Αττική κλήθηκαν σε συνάντηση, στην αρχή του εκπαιδευτικού προγράμματος του ΥΠΠΕΘ για τα προσφυγόπουλα προκειμένου να συζητηθούν τα ζητήματα λειτουργίας ΔΥΕΠ. Αρκετοί Δήμοι, βέβαια, δεν ανταποκρίθηκαν, κάποιοι εξέφρασαν αντιρρήσεις σχετικά με την «επιβάρυνση» αποκλειστικά των σχολείων του Δήμου τους με ΔΥΕΠ και ζήτησαν η επιλογή των σχολείων για δημιουργία ΔΥΕΠ να επεκταθεί γεωγραφικά. Πάγιο αίτημα όλων των Δήμων υπήρξε η εξασφάλιση των δαπανών για την καθαριότητα και τη θέρμανση. Τελικά, μετά από αρκετή καθυστέρηση και χάρη στις επίμονες ενέργειες των μελών της Ομάδας Διαχείρισης, το κόστος της θέρμανσης και της καθαριότητας καλύφθηκε από χορηγία της Βουλής των Ελλήνων.

3.3. Συνήγορος του Παιδιού

Η συνεργασία με τον Συνήγορο του Παιδιού υπήρξε εξαιρετική. Ο Συνήγορος με τα στελέχη της υπηρεσίας του συνέδραμε το έργο του ΥΠΠΕΘ και της ΕΕ ποικιλοτρόπως, συνέβαλε στη διατύπωση και έκδοση εγκυκλίων, παρείχε πληροφορίες από τις επισκέψεις του σε ΔΥΕΠ και ΚΦΠ, φρόντισε για την προστασία των παιδιών από την έκθεση στα ΜΜΕ, έλαβε μέρος σε πλήθος συναντήσεων και εκδηλώσεων με γονείς και δημοτικά συμβούλια ανά την Ελλάδα, ανέλαβε, σε συνεργασία με το ΚΕΕΛΠΝΟ, τη δημιουργία ενημερωτικού βίντεο που πληροφορεί τους γονείς για το θέμα των εμβολιασμών και, γενικότερα, συμμετείχε ενεργά στην ενημέρωση μαθητών, γονέων και συνολικότερα της ελληνικής κοινωνίας. Για την αντιμετώπιση των αντιδράσεων απέναντι στις ΔΥΕΠ που εκδηλώθηκαν από συλλόγους γονέων, η θετική συμβολή του Συνηγόρου υπήρξε καταλυτική.

3.4. Διεθνείς Οργανισμοί

Κατά την πρώτη περίοδο υλοποίησης του προγράμματος οι βασικοί διεθνείς οργανισμοί με τους οποίους συνεργάστηκαν τα στελέχη του ΥΠΠΕΘ ήταν:

- Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ)
- Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες
- Unicef

ΔΟΜ

Η συνεργασία με τον ΔΟΜ υπήρξε άψογη και η βοήθειά του στην υλοποίηση του προγράμματος εκπαίδευσης των προσφυγόπουλων υπήρξε καθοριστική. Ο ΔΟΜ υπήρξε κύριος συνεργάτης και χρηματοδότης για τη μετακίνηση των μαθητών από και προς τα σχολεία, ενώ παράλληλα παρείχε σχολικό εξοπλισμό για τα παιδιά δημοτικού των ΔΥΕΠ. Εκτελεί μέχρι σήμερα με επιτυχία τις μετακινήσεις των παιδιών προς και από τις ΔΥΕΠ και κάλυψε μέρος της απαραίτητης τεχνικής βοήθειας σε διάφορα σημεία. Επιπλέον, ο ΔΟΜ εξασφάλισε σε πολλές περιπτώσεις τη μετακίνηση των μαθητών σε σχολικές εξορμήσεις/επισκέψεις πέραν του καθιερωμένου ωραρίου.

Επιπρόσθετα, ο ΔΟΜ στηρίζοντας το εκπαιδευτικό έργο και τη συνεργασία με τους ΣΕΠ και τους υπευθύνους σχολικών μονάδων προσέφερε εποπτικό υλικό και υλικοτεχνική βοήθεια (φωτοτυπικά και προβολικά μηχανήματα, laptops, γραφική ύλη κ.λπ.) στα παρακάτω σχολεία και ΚΦΠ. Η ενίσχυση ήταν ιδιαίτερα διευρυμένη σε ορισμένα σχολεία (π.χ. το 72° Δ.Σ. Αθηνών έλαβε υλικοτεχνική βοήθεια κόστους 6.500 ευρώ):

1. 2° Δημοτικό Σχολείο Ταύρου
2. 72° Δημοτικό Σχολείο Αθηνών
3. 81° Δημοτικό Σχολείο Αθηνών
4. 1° Δημοτικό Σχολείο Ραφήνας
5. 9° Δημοτικό Σχολείο Βόλου
6. 2° Δημοτικό Σχολείο Σταυρούπολης
7. Δημοτικό Σχολείο Κόνιτσας
8. 66° Γυμνάσιο Αθηνών
9. 9° Δημοτικό Σχολείο Αυλίδας
10. Δημοτικό Σχολείο Βαθέως
11. 14° Δημοτικό Σχολείο Χαλκίδας
12. 1° Δημοτικό Σχολείο Γοργοπόταμου
13. Γυμνάσιο Μοσχοχωρίου
14. 2° Γυμνάσιο Δραπετσώνας
15. 15° Δημοτικό Σχολείο Νίκαιας
16. 1° Δημοτικό Σχολείο Πολυκάστρου
17. 1° Δημοτικό Σχολείο Αξιούπολης
18. 2° Δημοτικό Σχολείο Αξιούπολης
19. 4° Δημοτικό Σχολείο Αλεξάνδρειας
20. Δημοτικό Σχολείου Νέου Ικονίου-Περάματος
21. 4° Γυμνάσιο Λαγκαδά
22. 12ο Δημοτικό Σχολείο Νεάπολης
23. ΚΦΠ Σχιστό
24. ΚΦΠ Βόλος Μόζα
25. ΚΦΠ Χίος
26. ΚΦΠ Ελαιώνας
27. ΚΦΠ Θερμοπύλες
28. ΚΦΠ Σκαρμαγκά

29. ΚΦΠ Σόφτεξ Μουριές

Τον Μάρτιο του 2017 ο ΔΟΜ διαβεβαίωσε ότι θα καλύψει επίσης τα έξοδα της θέρμανσης των ΔΥΕΠ στις Σχολικές Μονάδες που χρησιμοποιούν πετρέλαιο. Ο Οργανισμός αιτήθηκε από τον χρηματοδότη του (DGEcho) και την κάλυψη της καθαριότητας των ΔΥΕΠ και εξασφάλισε την έγκριση του απαιτούμενου ποσού. Οι διαδικασίες ορισμού αναδόχου καθυστέρησαν λόγω διστακτικότητας των εταιριών να αναλάβουν το έργο και καθώς η λειτουργία θέρμανσης στις ΔΥΕΠ σταματάει στις 30/04 η συγκεκριμένη δαπάνη κρίθηκε τελικά μη επιλέξιμη από τον χρηματοδότη. Τελικά το πρόβλημα λύθηκε από τη Χορηγία της Βουλής των Ελλήνων.

Δυσκολίες στη συνεργασία με τον ΔΟΜ προέκυψαν μόνο ως προς τις τελικές διατυπώσεις του Μνημονίου Συνεργασίας που υπογράφηκε το 2017 καθώς και με τις «Αιτήσεις συγκατάθεσης για σχολικά λεωφορεία» (School Transportation Consent Form), οι οποίες κρίθηκαν απολύτως απαραίτητες από τον ίδιο και τον χρηματοδότη του στις αρχές Νοεμβρίου, αλλά περιέχουν φράσεις μη ενδεδειγμένες για τον συγκεκριμένο πληθυσμό (π.χ. σε περίπτωση τραυματισμού ή απώλειας ζωής του ανηλίκου κατά τη διάρκεια της μετακίνησης ο Οργανισμός δεν έχει καμία ευθύνη κ.λπ.). Διευκρινίστηκε ότι οι «αιτήσεις» αυτές θα μοιράζονται μόνο από τους συνεργάτες του ΔΟΜ στα ΚΦΠ και όχι από τους ΣΕΠ.

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες συνεργάζεται με την Επιστημονική Επιτροπή και την Ομάδα Διαχείρισης. Ανταποκρίθηκε θετικά στο αίτημα του Υπουργείου για κάλυψη του σχολικού εξοπλισμού των μαθητών Γυμνασίου και η συνεργασία στο πεδίο αυτό υπήρξε ικανοποιητική, αν και σημειώθηκαν κάποιες καθυστερήσεις στην παράδοσή του.

Η Ύπατη Αρμοστεία προέβη επίσης σε δωρεές σε σχολεία. Ενδεικτικά αναφέρουμε:

- Δημοτικό Σχολείο Λαγκαδικίων: 2 σταθεροί Η/Υ, 2 φορητοί Η/Υ, 2 Βιντεοπροβολείς
- Δημοτικό Σχολείο Προφήτη Ηλία: 3 σταθεροί Η/Υ, 3 φορητοί Η/Υ
- Γυμνάσιο Σχολείο «Κορώνειας-Κ. Θεοδωρίδη»: 5 σταθεροί Η/Υ, 1 Βιντεοπροβολέας
- 67^ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης: 10 στερεοφωνικά (cd, usb, ipod είσοδος), 10 μπάλες μπάσκετ no 5, 10 μπάλες βόλεϊ, 10 μπάλες ποδοσφαίρου no 4, 6 σπορ γιλέκα (μπλε), 6 σπορ γιλέκα (κίτρινα), 6 σπορ γιλέκα (κόκκινα), 10 μεγάλοι πλαστικοί κώνοι, 10 σκοινάκια, 1 Ασπροπίνακας (IWB), 2 Βιντεοπροβολείς, 3 φορητοί Η/Υ

Τέλος, μετά από την υπογραφή σχετικού σχεδίου συνεργασίας («Agreement on the Donation of UNCHR assets»), η Ύπατη Αρμοστεία παραχώρησε στο Υπουργείο 50 containers προκειμένου να χρησιμοποιηθούν ως νηπιαγωγεία καθώς και σε κάποιες περιπτώσεις ως χώροι εργασίας από τους ΣΕΠ σε Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων που δεν διέθεταν τη σχετική υποδομή. Λόγω των δυσκολιών στην εγκατάστασή τους και των

καθυστερήσεων στην έγκριση της τοποθέτησής τους από το ΥΜΕΠΟ, τα containers αυτά δεν έχουν αξιοποιηθεί ακόμα. Πάντως, κατά τη σύνταξη της παρούσας έκθεσης (Απρίλιος 2017), η διαδικασία επιταχύνθηκε και αναμένεται σύντομα να αξιοποιηθούν οι πρώτες μονάδες σε ορισμένα ΚΦΠ.

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ ανταποκρίθηκε επίσης θετικά στο αίτημα του ΥΠΠΕΘ και της ΕΕ να μπουν σε προτεραιότητα τα πρωινά σχολεία όπου λειτουργούν ΔΥΕΠ στο πρόγραμμα υλοποίησης ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων ευαισθητοποίησης για τα παιδιά των προσφύγων που αναπτύσσει.

Τον Μάρτιο του 2017, παρείχε στοιχεία για τις βασικές γεωγραφικές περιοχές (και τα καταλύματα) στα οποία διαβιούν οικογένειες προσφύγων προκειμένου να σχεδιαστεί η ενίσχυση των ΖΕΠ/πρωινών τάξεων υποδοχής του χρόνου. Ωστόσο, τους προηγούμενους μήνες, η Ύπατη Αρμοστεία δεν παρείχε πάντα έγκαιρα στο ΥΠΠΕΘ τα απαραίτητα για τον σχεδιασμό της λειτουργίας των ΔΥΕΠ στοιχεία σχετικά με τη μετεγκατάσταση πληθυσμών των ΚΦΠ των οποίων έχει τη διαχείριση, και η ενημέρωση σ' αυτό τον τομέα εξακολουθεί να παρουσιάζει προβλήματα.

Αντίστοιχα, πάγιο αίτημα της Ύπατης Αρμοστείας υπήρξε καθ' όλη τη φετινή χρονιά η παροχή αριθμητικών στοιχείων από το ΥΠΠΕΘ για όλα τα θέματα συνεργασίας. Το Υπουργείο στις αρχές του 2017 έδωσε στην Ύπατη μια σειρά από στοιχεία που συγκέντρωσε σχετικά με τις Τάξεις Υποδοχής.

Unicef

Η σχέση της Unicef με το ΥΠΠΕΘ διαμορφώθηκε κατά την πρώτη φάση του προγράμματος και διατηρείται ενεργή μέσω συνεχών συναντήσεων και επικοινωνίας. Η συνεχής επαφή με τη Unicef έδωσε τη δυνατότητα στα εμπλεκόμενα στελέχη και συμβούλους του ΥΠΠΕΘ (Μέλη ΕΣ, ΕΕ και Ομάδα Διαχείρισης) να αποκτήσουν μία σφαιρική εικόνα των διεθνών πρακτικών και πολιτικών στα ζητήματα της εκπαίδευσης των παιδιών προσφύγων. Η συνεργασία με τη Unicef εκτιμάται ότι υπήρξε θετική ως προς αυτό. Μέχρι σήμερα όμως δεν είχε απτά αποτελέσματα σε σημαντικές συνεργασίες επί του πεδίου.

Τον Ιούνιο του 2016, η Unicef ανέλαβε τη μετάφραση στα αγγλικά του κειμένου της ΕΕ με την καταγραφή των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και τις προτάσεις της προς το ΥΠΠΕΘ για την εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων. Αυτό βοήθησε στη διάδοση του υλικού στους διεθνείς οργανισμούς.

Η Unicef συνέισφερε επίσης στην κάλυψη των εξόδων του προγράμματος εμβολιασμού των προσφυγόπουλων.

Τον Μάρτιο του 2017 η Unicef ανταποκρίθηκε στα επανειλημμένα αιτήματα του Υπουργείου να αποστείλει συγκεκριμένο σχέδιο συνεργασίας (ΜοU), ενώ παράλληλα, σε συνεργασία με την Save the Children, κατέθεσε πρόταση στήριξης της διοργάνωσης ενός Συνεδρίου των Ευρωπαϊκών Υπουργείων Παιδείας για την Εκπαίδευση Προσφύγων. Το προσχέδιο ΜοU και η πρόταση στήριξης του Συνεδρίου συζητούνται ακόμα με την Unicef.

Τέλος, υπήρξε συνεργασία με το ελληνικό παράρτημα της Unicef σε κάποια μικρά project ευαισθητοποίησης των μαθητών (π.χ. posters με τα δικαιώματα του παιδιού, διαγωνισμοί με κολλάζ και ζωγραφιές κοκ).

3.5. Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ)

Από την πρώτη περίοδο της προσφυγικής κρίσης εμφανίστηκαν στο πεδίο, αρχικά στα νησιά υποδοχής και στη συνέχεια στην ενδοχώρα, δεκάδες διεθνείς και ελληνικές ΜΚΟ. Η εμπλοκή τους κυμάνθηκε από αυτοσχέδιες βραχύβιες πρωτοβουλίες έως συστηματικές και οργανωμένες σε βάθος χρόνου δράσεις. Σε πολλές περιπτώσεις, οι δράσεις τους αφορούσαν και τη δημιουργική απασχόληση και εκπαίδευση των προσφυγοπαίδων. Κάποιες ΜΚΟ δραστηριοποιήθηκαν με αυτοσχέδιες δράσεις στα πεδία αυτά χωρίς να έχουν καμία εμπειρία και χωρίς επιστημονική στήριξη. Άλλες είχαν μεγάλη εμπειρία στο αντικείμενο, διαμόρφωσαν εγκαταστάσεις για αυτό τον σκοπό (τέντες ή οικίσκοι), συχνά όμως, παρά το πολυάριθμο προσωπικό τους, απασχολούσαν μικρό αριθμό παιδιών (βλ. καταγραφή εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων ΜΚΟ στο πόρισμα της ΕΕ του 2016).

Από την άνοιξη του 2016, όταν το ΥΠΠΕΘ ανέλαβε επισήμως την ευθύνη για την τυπική εκπαίδευση των προσφύγων, ζητήθηκε από όλες τις εμπλεκόμενες στο χώρο της δημιουργικής απασχόλησης και της εκπαίδευσης ΜΚΟ να πιστοποιηθούν από το ΙΕΠ/ΥΠΠΕΘ υποβάλλοντας προτάσεις συγκεκριμένων προγραμμάτων σε ένα ενιαίο μητρώο. Οι ΜΚΟ παράλληλα ενημερώθηκαν για τους όρους δραστηριοποίησής τους στο χώρο της άτυπης και μη τυπικής εκπαίδευσης. Αυτή η τακτική ρύθμιση εν μέρει το αρχικό, εκτός ελέγχου, τοπίο δράσης των ΜΚΟ, χωρίς όμως να έχει επιτύχει παντού. Η διαδικασία έγκρισης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των ΜΚΟ σημείωσε καθυστέρηση, ωστόσο, πολλές ΜΚΟ πιστοποιήθηκαν από το ΙΕΠ/ΥΠΠΕΘ, άλλων εκκρεμεί η πιστοποίηση και κάποιων απορρίφθηκαν οι σχετικές αιτήσεις. Ανεξαρτήτως πάντως της έγκρισης από το ΙΕΠ/ΥΠΠΕΘ, ο καταμερισμός και η παραχώρηση χώρου και χρόνου μέσα στα ΚΦΠ απαιτεί τη συνεργασία του ΥΜΕΠΟ. Το ΥΜΕΠΟ από την πλευρά του προχώρησε τους τελευταίους μήνες στη διαμόρφωση της δικής του πλατφόρμας/μητρώου για την εγγραφή και ένταξη όλων των ΜΚΟ (ανεξαρτήτως του αντικειμένου του έργου τους) και απαιτεί τη «συγχώνευση» των μητρώων ΜΚΟ όλων των Υπουργείων, καθώς και την ανάληψη της διεκπεραίωσης του ελέγχου της νομικής και οικονομικής φερεγγυότητας τους. Ενστάσεις για τις τεχνικές δυσλειτουργίες και τις χρονικές καθυστερήσεις ενός τέτοιου εγχειρήματος έχουν διατυπωθεί από όλα τα Υπουργεία και η πρόταση αυτή βρίσκεται ακόμα υπό διερεύνηση.

Ένα ακόμα πρόβλημα αφορά τις ΜΚΟ των οποίων το αντικείμενο δεν είναι απόλυτα ξεκάθαρο από ποιο Υπουργείο πρέπει να αξιολογηθεί και να εγκριθεί (π.χ. ΜΚΟ που προσφέρουν προγράμματα drama, dance movement psychotherapy μέσα στα ΚΦΠ χωρίς να έχουν ενημερώσει το Υπουργείο Υγείας). Σημειώθηκαν, τέλος, προβλήματα λόγω της αδυναμίας απομάκρυνσης των μη εγκεκριμένων ΜΚΟ από τα ΚΦΠ στις περιπτώσεις στις οποίες δεν βοηθούν οι Διοικητές τους, όπως και με την εφαρμογή της

απόφασης του Υπουργείου Παιδείας να μην λαμβάνει χώρα καμία εκπαιδευτική δραστηριότητα μέσα στα ΚΦΠ χωρίς την έγκρισή του.

Επισημαίνεται ότι εν γένει δεν αναπτύχθηκε ουσιαστική σχέση με τις ΜΚΟ σε επιτελικό επίπεδο. Υπήρξαν, βέβαια, κάποιες συνεργασίες τοπικά σε διάφορα ΚΦΠ που είχαν θετικά αποτελέσματα. Τέλος, εκκρεμεί να απαντήσουν οι φορείς που συμμετέχουν στις συναντήσεις του Attica Education Working Group αν θα υιοθετήσουν τις προτάσεις του ΥΠΠΕΘ για την ανάπτυξη συνεργασίας με το Υπουργείο.

Εκκρεμεί η διαμόρφωση ενός τρόπου αξιολόγησης των εγκεκριμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων που αναπτύσσουν οι ΜΚΟ και άλλοι φορείς για τα προσφυγόπουλα και η βελτίωση της σύνδεσης της τυπικής με τη μη τυπική εκπαίδευση.

4. Οι τοπικές κοινωνίες και το πρόγραμμα εκπαίδευσης των παιδιών προσφύγων

Το κύμα της τεράστιας κοινωνικής αλληλεγγύης, το οποίο διαμορφώθηκε το 2015-2016, στα νησιά και την ενδοχώρα –με κορυφαία σημεία έκφρασης τη Μυτιλήνη, τον Πειραιά και την Ειδομένη– κόπασε στο τέλος της άνοιξης του 2016 καθώς οι εισροές σταθεροποιούνταν. Αυτή την κρίσιμη περίοδο εκτιμάται ότι συνέδραμαν περισσότεροι από 10.000 εθελοντές και αλληλέγγυοι πολίτες σε όλη τη χώρα, καλύπτοντας τα τεράστια κενά του κρατικού μηχανισμού. Λιγότερες αντιδράσεις ρατσιστικής μισαλλοδοξίας –με χαρακτηριστικές περιπτώσεις την αντίθεση στην ίδρυση κέντρων φιλοξενίας στο Σχιστό ή στη Βέροια– δεν κράτησαν πολύ.

Ωστόσο, ο εγκλωβισμός σημαντικού προσφυγικού πληθυσμού στη χώρα μετά τη συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας μετέβαλε τη στάση μιας μερίδας της ελληνικής κοινωνίας με αποτέλεσμα, κατά την έναρξη λειτουργίας των πρώτων ΔΥΕΠ (τον Οκτώβριο 2016), και παρά το γεγονός ότι λειτούργησαν άλλες ώρες από το πρωινό πρόγραμμα, να υπάρξουν ορισμένες περιπτώσεις αντίδρασης γονέων ή εξωσχολικών τοπικών παραγόντων (Κολωνός, Προφήτης, Ωραιόκαστρο). Οι αρχικές αντιδράσεις, παρότι ήταν ιδιαίτερα ολιγάριθμες, πήραν μεγάλη δημοσιότητα. Ως ιδιαίτερα αρνητικός, αξιολογείται ο ρόλος ορισμένων τηλεοπτικών μέσων (ΜΜΕ) και κοινωνικών μέσων/δικτύων (social media) τα οποία κάλυψαν με ένταση και σε μεγάλο βάθος χρόνου, αντιδράσεις ολιγάριθμων ομάδων, ή και σε ακραίες περιπτώσεις πυροδότησαν συγκρουσιακό κλίμα ακόμη και με διάδοση ψευδών ειδήσεων.

Οι αντιδράσεις αυτές, όπου εμφανίστηκαν, βρήκαν εντελώς απροετοίμαστο τον μηχανισμό του Υπουργείου Παιδείας. Τελικά, αντιμετωπίστηκαν με επιτυχία, αφού όμως είχαν εκδηλωθεί προκαλώντας προβλήματα σε τοπικές κοινωνίες και σχολεία. Δύο επιλογές, η σθεναρή στάση άρνησης οποιαδήποτε αλλαγής στις επιλογές των σχολείων (ΔΥΕΠ) λόγω των αντιδράσεων και η όσο το δυνατόν ευρύτερη ενημέρωση από υψηλά στελέχη τόσο του εκπαιδευτικού όσο και του ιατρικού χώρου, λειτούργησαν αποφασιστικά στην αλλαγή του κλίματος. Δυστυχώς, η εμπειρία του Οκτωβρίου του 2016, δεν βοήθησε στο να υπάρξει έγκαιρη εκτεταμένη καμπάνια ενημέρωσης, η οποία θα μείωνε στο μέλλον την εκ νέου ανάδυση τέτοιων περιστατικών.

Παράλληλα, η θετική στάση ορισμένων αυτοδιοικητικών αρχών όπως της Περιφέρειας Αττικής, των δημάρχων και αντιδημάρχων της Αθήνας, του Ταύρου-Μοσχάτου, της Θεσσαλονίκης και του Λαγκαδά, όπως και του συνόλου σχεδόν του εκπαιδευτικού κόσμου, υπήρξε καταλυτική στην ομαλή έκβαση της έναρξης λειτουργίας των πρώτων ΔΥΕΠ. Σημαντική υπήρξε, επίσης, η συμβολή του Συνηγόρου του Παιδιού Γ. Μόσχου, ο οποίος σε πολλές περιπτώσεις συμμετείχε σε συναντήσεις με γονείς και εκπαιδευτικούς, όπως άλλωστε και του Καθηγητή της Εθνική Σχολής Δημόσιας Υγείας και Επιστημονικού Υπευθύνου του Τμήματος Επιδημιολογικής Επιτήρησης και Παρέμβασης του ΚΕΕΛΠΝΟ Τ. Παναγιωτόπουλου.

Στη συνέχεια, τον Ιανουάριο 2017, αμέσως μετά τη δημοσιοποίηση της Υπουργικής Απόφασης για τις νέες ΔΥΕΠ (στις 09.01.2017) ξέσπασαν αντιδράσεις, πάλι μέσω των Συλλόγων Γονέων, σε πολλές περιοχές της χώρας (Ικόνιο, Κερατσίνι, Μάνδρα, Ελευσίνα, Λάρισα, Ωραιόκαστρο, Φιλιπιάδα και αλλού). Οι αντιδράσεις αυτές φάνηκε να βγαίνουν εκτός ελέγχου μετά την επίθεση βουλευτή της Χρυσής Αυγής σε εκπαιδευτικούς του Δημοτικού Σχολείου Νέου Ικονίου Περάματος, στις 17 Ιανουαρίου 2017. Ο ΓΓ του Υπουργείου Παιδείας, η Ομάδα Διαχείρισης, μέλη της ΕΕ, τοπικά στελέχη της εκπαίδευσης, οι Δήμαρχοι Περάματος και Κερατσινίου-Δραπετσώνας, ο Αντιπεριφερειάρχης Δυτικής Αττικής, όπως και άλλοι αυτοδιοικητικοί, ανώτατα στελέχη του ΚΕΕΛΠΝΟ και ο Συνήγορος του Παιδιού, μαζί με δεκάδες εθελοντές κυρίως εκπαιδευτικούς, φοιτητές και μαθητές, έδωσαν μάχη επί πολλές εβδομάδες, από σχολείο σε σχολείο και από συνέλευση γονέων σε συνέλευση γονέων, ανατρέποντας το κλίμα και ενεργοποιώντας τις τοπικές κοινωνίες για να περιφρουρήσουν το δικαίωμα των προσφυγόπουλων στην εκπαίδευση. Το σύνολο των ΔΥΕΠ στις οποίες υπήρξαν αντιδράσεις λειτούργησαν τελικά²⁵.

Φαίνεται ότι η τελευταία αυτή φάση των αντιδράσεων δρομολογήθηκε μέσω ενός οργανωμένου σχεδίου, το οποίο παρήγαγε τυποποιημένη επιχειρηματολογία περί κινδύνων δημόσιας υγείας και δημόσιας ασφάλειας, στοχευμένο αντί-ισλαμικό ρατσιστικό λόγο και συγκεκριμένη τεχνική αντιδράσεων (εξώδικα, αποχή μαθητών κ.ά.). Εκτιμάται ότι η αυξημένη ορατότητα (τα προσφυγόπουλα στα σχολεία και μέσα στις πόλεις) και η συνειδητοποίηση της μακροχρόνιας παρουσίας των προσφύγων στη χώρα έφερε αυτό το κύμα αντιδράσεων, το οποίο εκμεταλλεύτηκε η ΧΑ. Η δυναμική εμπλοκή στελεχών ρατσιστικών και ναζιστικών κινήσεων σε όλες τις περιπτώσεις, όπως και επώνυμων δικηγόρων του συγκεκριμένου πολιτικού χώρου, συνηγορεί για την ύπαρξη αυτού του οργανωμένου σχεδίου, το οποίο απέτυχε, όμως μπορεί ανά πάσα στιγμή να επανεμφανιστεί. Η μεθοδολογία που ακολούθησε η Πολιτεία, με την ανυποχώρητη στάση στο ζήτημα της έναρξης λειτουργίας των ΔΥΕΠ και της διασφάλισης και υλοποίησης του δικαιώματος των προσφυγόπουλων στην εκπαίδευση, όπως και με την καθυστερημένη μεν αλλά ευρύτατη σε κλίμακα ενημέρωση και συζήτηση σε συνελεύσεις γονέων και δημοτικών συμβουλίων, αποδείχθηκε σωστή και αυτή τη φορά, και ανέστρεψε τελικά το κλίμα. Αυτό αποδεικνύεται από τον τρόπο με τον οποίο εν

²⁵ Η ΕΕ νοιώθει την ανάγκη να ευχαριστήσει προσωπικά όλους τους αναφερόμενους πιο πάνω, τους έχοντες θεσμικούς ρόλους αλλά και τους απλούς πολίτες που συνέβαλαν στην προσπάθεια για την αντιμετώπιση της μισαλλόδοξης καμπάνιας εναντίον της εκπαίδευσης των προσφυγόπουλων.

τέλει υποδέχθηκαν τα σχολεία τα προσφυγόπουλα, με γιορτές και εκδηλώσεις, όπως και από τον θετικό τρόπο με τον οποίο παρουσιάστηκε το άνοιγμα των ΔΥΕΠ από την πλειοψηφία των ΜΜΕ. Η επιτυχής έκβαση της τελευταίας φάσης του προγράμματος δεν αναιρεί το σοβαρό ζήτημα υστέρησης που υπήρξε στην πρόβλεψη των αντιδράσεων και στην προετοιμασία των γονέων, των εκπαιδευτικών και ευρύτερα των τοπικών κοινωνιών μέσω κατάλληλης ενημέρωσης. Επιπλέον, το γεγονός ότι οι αντιδράσεις αντιμετωπίστηκαν στη φάση αυτή δεν σημαίνει ότι δεν θα υπάρξουν άλλες στο μέλλον. Χαρακτηριστικό είναι ότι πολλοί σύλλογοι γονέων έχουν καταθέσει αγωγές και εξώδικα ζητώντας εξηγήσεις για την επιλογή των σχολείων, για την υγεία των παιδιών των προσφύγων, για τις αποφάσεις του Υπουργείου κ.λπ., ακόμα και προσφυγή στο ΣτΕ υπήρξε. Όλα αυτά αποδεικνύουν ότι υπάρχει αρκετή επιφυλακτικότητα, φόβος, φαινόμενα μισαλλοδοξίας, προκαταλήψεις και στερεότυπα σε ορισμένες ομάδες της κοινωνίας που αναμένεται να αυξηθούν όταν τα παιδιά των προσφύγων θα φοιτήσουν στο πρωινό πρόγραμμα των σχολείων. Για τον λόγο αυτό η ΕΕ δίνει μεγάλη έμφαση στην ανάγκη ευαισθητοποίησης του συνόλου της εκπαιδευτικής κοινότητας, των τοπικών κοινωνιών και της κοινής γνώμης, ιδιαιτέρως εν όψει της ένταξης των προσφυγόπουλων σε ΤΥ στο πρωινό πρόγραμμα των σχολείων κατά την επόμενη χρονιά.

Συμπεράσματα

Η διασφάλιση του δικαιώματος των νεοεισερχόμενων στη χώρα ανηλίκων προσφύγων στην εκπαίδευση υπήρξε από τις αρχές του 2016 βασικό μέλημα του Υπουργείου Παιδείας. Το ΥΠΠΕΘ ανέλαβε έγκαιρα, τον Μάρτιο 2016, την πρωτοβουλία να συγκροτήσει την Επιτροπή Στήριξης/Επιστημονική Επιτροπή και να της αναθέσει να διαμορφώσει ένα σχέδιο για την ένταξη των παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση προκειμένου να συνεισφέρει στην ευρύτερη κοινωνική τους ένταξη. Το σχέδιο αυτό καταρτίστηκε από την ΕΕ και υλοποιήθηκε από την Ομάδα Διαχείρισης, τον διοικητικό μηχανισμό του ΥΠΠΕΘ, τους ΣΕΠ και τους εκπαιδευτικούς με τη συμβολή άλλων υπουργείων, διεθνών οργανισμών και φορέων.

Το εξόχως απαιτητικό αυτό έργο σχεδιάστηκε υπό συνθήκες χρονικής πίεσης και υλοποιήθηκε μέσα σε ένα ιδιαίτερα ρευστό περιβάλλον με έναν ετερογενή ως προς τα χαρακτηριστικά του και ασταθή ως προς τον αριθμό, τον τόπο και τις συνθήκες διαμονής εντός της χώρας πληθυσμό προσφύγων. Επιπλέον, μετά το κλείσιμο των συνόρων και τη συμφωνία Ευρωπαϊκής Ένωσης-Τουρκίας, τόσο το νομικό καθεστώς όσο και οι προοπτικές μετεγκατάστασης σε άλλη χώρα των διαφόρων ομάδων προσφύγων στην ενδοχώρα και τα νησιά άρχισαν να διαφοροποιούνται. Τέλος, σημειώθηκαν διαρκείς μετακινήσεις του προσφυγικού πληθυσμού από τόπο σε τόπο και από τα Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων (ΚΦΠ) προς άλλους χώρους διαμονής σε διαμερίσματα, ξενοδοχεία κ.λπ. στα αστικά κέντρα.

Η Έκθεση Αποτίμησης, αξιολογώντας το εγχείρημα ένταξης των προσφυγόπουλων στο εκπαιδευτικό σύστημα κατά το σχολικό έτος 2016-2017, εντοπίζει λάθη και

παραλείψεις, ανακολουθίες και δυσκολίες που εμφανίστηκαν χωρίς να παραγνωρίζει τα σημαντικά επιτεύγματα της πολιτικής για την ένταξη των παιδιών στην εκπαίδευση.

Οι βασικές ελλείψεις που εντοπίστηκαν αφορούν τη μη υλοποίηση των προτάσεων της ΕΕ για τη λειτουργία νηπιαγωγείων και προγραμμάτων μη υποχρεωτικής εκπαίδευσης (15+). Η αποτυχία έγκαιρης ίδρυσης νηπιαγωγείων οφείλεται κυρίως στη γραφειοκρατία υπηρεσιακών και χρηματοδοτικών μηχανισμών εκτός ΥΠΠΕΘ. Το Υπουργείο έδωσε έμφαση, σωστά, στην οργάνωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Όσον αφορά τη μη υποχρεωτική εκπαίδευση προσφυγόπουλων 15+, ωστόσο, δεν κατάφερε να βρει λύσεις στο πρόβλημα της έλλειψης απολυτηρίων γυμνασίου ώστε να αποκτήσουν τα παιδιά αυτά τη δυνατότητα να εγγραφούν σε υπάρχουσες δομές ή να υλοποιήσει εναλλακτικά προγράμματα για την ένταξή τους σε δομές εκπαίδευσης.

Η οργάνωση και η λειτουργία των ΔΥΕΠ παρουσίασε αρκετά προβλήματα, αδυναμίες και καθυστερήσεις. Η μακρά περίοδος (Σεπτέμβριος 2016-Μάρτιος 2017) που χρειάστηκε για να ανοίξουν όλες οι ΔΥΕΠ, οφείλεται κατά κύριο λόγο στην ανάγκη εμβολιασμού του συνόλου των παιδιών. Παράλληλα όμως παρατηρήθηκαν σχετικά υψηλά ποσοστά μαθητικής διαρροής και ασταθής φοίτηση στα σχολεία που λειτούργησαν στην ενδοχώρα (αντίστοιχα πάντως με αυτά που παρατηρούνται σε άλλες χώρες), τα οποία οφείλονται κυρίως στη ρευστότητα και τις δυσχερείς συνθήκες στις οποίες ζουν οι πρόσφυγες αλλά επιτείνονται από θεσμικές και εκπαιδευτικές ελλείψεις και ανεπάρκειες. Ειδικότερα, η απουσία ειδικών κριτηρίων στις διαδικασίες πρόσληψης εκπαιδευτικών, η συνεχής εναλλαγή τους και η ανεπαρκής επιμόρφωση και υποστήριξή τους δημιούργησαν πολλά προβλήματα στη λειτουργία των ΔΥΕΠ και στην εκπλήρωση του παιδαγωγικού τους έργου. Όσον αφορά τα νησιά του Αιγαίου, τα πολυάριθμα παιδιά που βρίσκονται εγκλωβισμένα με τους γονείς τους εκεί, δεν απέκτησαν πρόσβαση σε ΔΥΕΠ, με απόφαση του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής. Τέλος, υπήρξε ανεπαρκής και καθυστερημένη η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση του συνόλου της εκπαιδευτικής κοινότητας και των τοπικών κοινωνιών με αποτέλεσμα να υπάρξουν περιορισμένες σε αριθμό αλλά, θορυβώδεις και αναπαραγόμενες από τα ΜΜΕ, τοπικές αντιδράσεις.

Μία νέα παράμετρος που δυσχέρανε το έργο του Υπουργείου μετά τον Σεπτέμβριο του 2016 ήταν η μαζική μετακίνηση των προσφύγων σε διαμερίσματα, ξενώνες ή ξενοδοχεία στα αστικά κέντρα χωρίς την απαιτούμενη για την οργάνωση των ΔΥΕΠ έγκαιρη ενημέρωση από το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες. Επειδή κατά το επόμενο σχολικό έτος προβλέπεται να συνεχιστεί η μετακίνηση προσφύγων από ΚΦΠ σε χώρους φιλοξενίας στις πόλεις, απαιτείται α) να εξασφαλιστεί η έγκαιρη ενημέρωση του ΥΠΠΕΘ για τον αριθμό των μετακινούμενων και τους χώρους εγκατάστασής τους και β) ο διοικητικός μηχανισμός του Υπουργείου να σχεδιάσει προσεκτικά τη χωροθέτηση και οργάνωση των τάξεων υποδοχής ή/ και των ΔΥΕΠ.

Εξαιτίας των αυξημένων διοικητικών και οργανωτικών απαιτήσεων του έργου της ένταξης των παιδιών των προσφύγων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα κρίνεται απολύτως απαραίτητη η συνέχιση της λειτουργίας της Ομάδας Διαχείρισης,

Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης των Προσφύγων. Προτείνεται μάλιστα η Ομάδα Διαχείρισης να αποκτήσει μεγαλύτερη αυτονομία και να ενισχυθούν οι δυνατότητές της να λαμβάνει και να υλοποιεί αποφάσεις για την εκπαίδευση των προσφυγόπουλων. Κρίνεται επίσης απαραίτητη η ενίσχυση και διεύρυνση του ρόλου των Συντονιστών Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΣΕΠ).

Το ΥΠΠΕΘ θέτοντας τις βάσεις της σχολικής φοίτησης και κοινωνικού συγχρωτισμού προχώρησε στο πρώτο βήμα για την κοινωνική ένταξη των προσφύγων. Παρότι η παρουσία των παιδιών των προσφύγων στα σχολεία προκάλεσε σε ορισμένες περιπτώσεις έντονες αντιδράσεις και συγκρούσεις, οι γονείς που εναντιώθηκαν στην είσοδο των προσφυγόπουλων στα σχολεία υποχώρησαν σταδιακά, όλες οι ΔΥΕΠ λειτούργησαν τελικά και δημιουργήθηκαν ρωγμές που δίνουν τη δυνατότητα για καλύτερα αποτελέσματα και συνολικότερες αλλαγές του χρόνου.

Συμπερασματικά, το κοινωνικό και πολιτικό στοίχημα της εξόδου από το γκέτο των καταυλισμών, της επανόδου της ζωής των παιδιών σε μία κανονικότητα, της εξοικειώσής τους με το σχολείο και, συνολικότερα, της ορατότητας των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία έχει εν πολλοίς κερδηθεί, και όχι σε ένα εύκολο πεδίο, αν δούμε την τρέχουσα ευρύτερη ευρωπαϊκή και διεθνή πραγματικότητα. Τα επιτεύγματα αυτά είναι σημαντικά δεδομένων των περιορισμένων ευκαιριών κοινωνικής ένταξης των προσφύγων και συνάντησής τους με έλληνες πολίτες. Είναι επίσης σημαντικά καθώς αποτέλεσαν ένα εφελτήριο για την ευρύτερη αποδοχή των δικαιωμάτων των προσφύγων και την ένταξή τους στην ελληνική και τις ευρωπαϊκές κοινωνίες.

Επιστημονική Επιτροπή για τη
Στήριξη των Παιδιών των Προσφύγων

**Β. Προτάσεις για την εκπαίδευση
των παιδιών των προσφύγων
κατά το σχολικό έτος 2017-2018**

Αθήνα
Απρίλιος 2017

Φωτογραφία Εξωφύλλου:

Προσφυγόπουλα την πρώτη μέρα προς το σχολείο. 67^ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης.

Πηγή: ANT1 TV

Β. Προτάσεις για την εκπαίδευση των παιδιών των προσφύγων κατά το σχολικό έτος 2017-2018

Εισαγωγή

Λόγω της μεγάλης ρευστότητας που εξακολουθεί να χαρακτηρίζει τον προσφυγικό πληθυσμό ως προς το μέγεθός του, τα δημογραφικά και άλλα γνωρίσματά του, τον τόπο διαμονής, τους χώρους και τις συνθήκες ζωής του (βλ. σχετική ανάλυση στην Έκθεση Αποτίμησης), προτείνουμε το σχολικό έτος 2017-2018 να αντιμετωπιστεί ως **μία ακόμα μεταβατική χρονιά** κατά τη διάρκεια της οποίας θα ολοκληρωθούν τα βήματα ένταξης με διαφοροποιημένα σενάρια ανά περιοχή/καταυλισμό, στις πόλεις και ανά ηλικιακή ομάδα. Οι προτάσεις οι οποίες κατατίθενται περιλαμβάνουν αναγκαστικά **εναλλακτικά σενάρια** και εκδοχές και για τη σχολική χρονιά 2017-2018, έτσι ώστε, όποια και αν είναι η κατάσταση τον Σεπτέμβριο 2017, να υπάρχει σχέδιο για όλα τα παιδιά, είτε αυτά ζουν σε πόλεις (π.χ. σε διαμερίσματα) είτε σε Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων (ΚΦΠ εφεξής) είτε ενταχθούν στα σχολεία της γειτονιάς, είτε σε τάξεις υποδοχής, είτε σε απογευματινά μαθήματα, κ.λπ.

Οι πρόσφυγες δεν επέλεξαν να βρεθούν στην Ελλάδα και, γνωρίζοντας ότι είναι σχεδόν αδύνατον να βρουν δουλειά εδώ, προσδοκούν να μεταβούν σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Ο αποκλεισμός τους στην Ελλάδα προκαλεί αβεβαιότητα, είτε γιατί αναμένουν απάντηση σε αίτημα ασύλου ή μετεγκατάστασης, είτε, για όσες κατηγορίες δεν μπορούν να προσβλέπουν σ' αυτές τις λύσεις, επειδή αναζητούν άλλους τρόπους φυγής. Ένα τμήμα του προσφυγικού πληθυσμού έχει αρχίσει, βέβαια, να αποδέχεται ότι θα παραμείνει στην Ελλάδα για ένα μεγάλο διάστημα και να επιχειρεί να διαμορφώσει όρους αξιοπρεπούς διαμονής (στέγη, εργασία κ.λπ). Πρόκειται λοιπόν για έναν πληθυσμό που είτε δεν έχει αποδεχθεί ότι θα ζήσει εδώ, είτε βρίσκεται σε μία ασταθή μεταβατική φάση προσαρμογής. Σ' αυτές τις συνθήκες, η σχέση των προσφύγων με την τυπική εκπαίδευση είναι αμφίθυμη. Η αίσθηση της προσωρινότητας εντείνεται από το γεγονός ότι σημαντικό ποσοστό προσφύγων εξακολουθεί να ζει σε Κέντρα Φιλοξενίας και μάλιστα μεταφέρεται συχνά από το ένα στο άλλο. Εδώ και μερικούς μήνες πολλοί εγκαθίστανται από την Ύπατη Αρμοστεία ή άλλους φορείς σε διαμερίσματα, ξενοδοχεία και ξενώνες στην Αθήνα, τον Πειραιά, τη Θεσσαλονίκη, τη Λειβαδιά, το Κιλκίς, την Άρτα κ.ά. (βλ. Έκθεση Αποτίμησης του Έργου για την Ένταξη των Παιδιών των Προσφύγων στην Εκπαίδευση). Το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής επιδιώκει την επέκταση του προγράμματος διαμονής σε τέτοιες αστικές δομές και τη μείωση του αριθμού των προσφύγων που ζουν στα Κέντρα Φιλοξενίας. Αυτό προφανώς θα συνεχίσει να αλλάζει την κατανομή των προσφύγων στη χώρα. Όπως αναφέρθηκε αναλυτικά στην Έκθεση Αποτίμησης (βλ. ό.π.) παραμένει ακόμα αδιευκρίνιστος ο ακριβής αριθμός των παιδιών που θα παραμείνουν και για πόσο διάστημα στην Ελλάδα, όπως και ο τόπος και οι συνθήκες διαμονής τους. Άρα θα πρέπει το ΥΠΠΕΘ να προετοιμαστεί για πολλαπλές εκδοχές ως προς το μέγεθος του πληθυσμού των

προσφυγόπουλων και τη χωροθέτησή του. Η αβεβαιότητα και ρευστότητα των δεδομένων χρειάζεται εκ των πραγμάτων να ληφθεί υπόψη στο σχεδιασμό. Ένα πρόσθετο στοιχείο που δυσχεραίνει τον προγραμματισμό είναι το γεγονός ότι τα παιδιά που δυνητικά θα μείνουν στην Ελλάδα εντάσσονται σε διαφορετικά νομικά καθεστώτα: υπάρχουν παιδιά που εντάσσονται στο καθεστώς του πρόσφυγα, άλλα που είναι εν αναμονή μετεγκατάστασης ή οικογενειακής επανένωσης χωρίς, ωστόσο, να είναι βέβαιη η αναχώρησή τους ή να είναι γνωστή η ημερομηνία αναχώρησής τους, υπάρχουν παιδιά οικογενειών των οποίων η αίτηση ασύλου δεν έχει κριθεί, άλλα που διαμένουν στα νησιά, ασυνόδευτα ανήλικα κ.ά. Με εξαίρεση την πρώτη κατηγορία παιδιών, είναι αδύνατο να προβλεφθεί εάν και πότε θα ρυθμιστεί το καθεστώς των υπολοίπων, εάν, πότε και πόσα θα μετεγκατασταθούν. Δεδομένου όμως ότι πρόκειται για παιδιά, θα πρέπει να προβλεφθούν και να καλυφθούν οι ανάγκες όλου του δυνητικά υπάρχοντος πληθυσμού. Εξάλλου, όπως προκύπτει από πληθώρα μελετών, η τάση στις πολιτικές μετανάστευσης και ασύλου της ΕΕ είναι η μακροχρόνια παραμονή των μεταναστών, των προσφύγων και των αιτούντων άσυλων σε ένα καθεστώς οιοονεί προσωρινότητας.

Σημαντικό ποσοστό προσφυγόπουλων βρέθηκε, λόγω των πολέμων και της φυγής, εκτός σχολικού πλαισίου το λιγότερο δύο χρόνια, ενώ πολλά δεν έχουν πάει καθόλου σχολείο, παρά το γεγονός ότι είναι σε σχολική ηλικία. Πολλά παιδιά επιβαρύνονται επιπλέον με ψυχικά τραύματα: τον τρόπο, την εμπειρία του θανάτου, το πένθος. Η Επιστημονική Επιτροπή (ΕΕ) θεώρησε πέρυσι ότι τα παιδιά των προσφύγων ζουν μία μετάβαση από μία εμπόλεμη κατάσταση σε μια κανονικότητα και ότι συνεπώς έχουν διαφορετικές ανάγκες και ζητούμενα. Ζώντας καιρό σε συνθήκες δύσκολες και έχοντας σκληρά βιώματα, είναι ανήλικα που έχουν εμπειρίες ενηλίκων και ταυτόχρονα ανάγκες παιδιών. Έχουν γνώσεις, ξέρουν να επιβιώνουν, να ξεπερνούν εμπόδια και να προσαρμόζονται, αλλά πολλά δεν έχουν τις γνώσεις εκείνες που αξιολογεί θετικά το σχολείο. Κατά συνέπεια, το εκπαιδευτικό σύστημα καλούνταν, και καλείται ακόμα, να ιεραρχήσει διαφορετικά τους στόχους του και να υιοθετήσει διαφοροποιημένες παιδαγωγικές πρακτικές για να βοηθήσει τα προσφυγόπουλα. Στην αρχική φάση η έμφαση έπρεπε να δοθεί στην προσαρμογή και εξοικείωση με τον θεσμό του σχολείου εφόσον οι γνωστικοί στόχοι προϋποθέτουν την καλλιέργεια αισθήματος ασφάλειας, την επικοινωνία και την αποδοχή. Αυτή η μεταβατική φάση θεωρήθηκε επιπλέον απαραίτητη επειδή τα παιδιά δεν είχαν μάθει ελληνικά και είχαν να καλύψουν κενά στην εκπαίδευσή τους λόγω της μακρόχρονης απομάκρυνσής τους από τα σχολεία στη χώρα τους.

Για την επερχόμενη φάση, η ΕΕ αξιολογώντας το εγχείρημα ένταξης των προσφυγόπουλων στο εκπαιδευτικό σύστημα κατά το σχολικό έτος 2016-2017, στην **Έκθεση Αποτίμησης του Έργου για την Ένταξη των Παιδιών των Προσφύγων στην Εκπαίδευση** επισήμανε λάθη και παραλείψεις, ανακολουθίες και δυσκολίες, αλλά ανέδειξε και τις καλές πρακτικές και τις λύσεις που βρέθηκαν από τους εκπαιδευτικούς στο πεδίο. Ορισμένες από τις βασικές αδυναμίες είναι:

1. Δεν λειτούργησαν νηπιαγωγεία στα Κέντρα Φιλοξενίας. Η λειτουργία νηπιαγωγείων καθυστέρησε πάρα πολύ λόγω της αδυναμίας του διοικητικού μηχανισμού να προμηθευτεί έγκαιρα οικίσκους ή να εντοπίσει ασφαλείς για νήπια μονάδες στα ΚΦΠ. Επιπρόσθετα η συχνή μετακίνηση των προσφύγων από ΚΦΠ σε ΚΦΠ προκάλεσε επιπρόσθετα προβλήματα στον προγραμματισμό.
2. Δεν κατέστη δυνατό έως τώρα να βρεθούν επαρκείς λύσεις στο πρόβλημα της έλλειψης αποδεικτικού απολυτηρίου γυμνασίου και λειτουργικοί τρόποι αντιστοίχισης των ξένων απολυτηρίων με τα ελληνικά, ώστε να εγγραφούν τα παιδιά άνω των 15 ετών σε λύκεια ή επαγγελματικές σχολές.
3. Τα πολυάριθμα παιδιά που βρίσκονται εγκλωβισμένα με τους γονείς τους στα νησιά του Αιγαίου, με απόφαση του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής, δεν απέκτησαν πρόσβαση σε τυπική εκπαίδευση.
4. Η οργάνωση και η λειτουργία των ΔΥΕΠ παρουσίασε αρκετά προβλήματα, αδυναμίες και καθυστερήσεις (καταγράφονται αναλυτικά στη σχετική Έκθεση Αποτίμησης, βλ. ό.π.). Πιο κάτω προτείνονται λύσεις για τη βελτίωση διαφόρων παραμέτρων, ωστόσο, τονίζεται ότι οι ΔΥΕΠ αποτελούν προσωρινό μέτρο προ-ενταξιακής εκπαίδευσης που εξυπηρετούν συγκεκριμένες ανάγκες και δεν μπορούν να αποτελέσουν μακροπρόθεσμη λύση.

Παρά ταύτα πιστεύουμε ότι το κοινωνικό και πολιτικό στοίχημα της εξόδου από το γκέτο των καταυλισμών, της επανόδου της ζωής των παιδιών σε μία κανονικότητα, της εξοικειώσής τους με το σχολείο και, συνολικότερα, της ορατότητας των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία έχει εν πολλοίς κερδηθεί. Τα επιτεύγματα αυτά είναι σημαντικά δεδομένων των περιορισμένων ευκαιριών κοινωνικής ένταξης των προσφύγων και συνάντησής τους με έλληνες πολίτες. Το ΥΠΠΕΘ θέτοντας τις βάσεις της σχολικής φοίτησης και κοινωνικού συγχρωτισμού προχώρησε στο πρώτο βήμα για την κοινωνική ένταξη των προσφύγων. Παρότι η παρουσία των παιδιών των προσφύγων στα σχολεία προκάλεσε σε ορισμένες περιπτώσεις έντονες αντιδράσεις και συγκρούσεις, οι γονείς που εναντιώθηκαν στην είσοδο των προσφυγόπουλων στα σχολεία υποχώρησαν σταδιακά και δημιουργήθηκαν ρωγμές που ίσως επιτρέψουν καλύτερα αποτελέσματα και συνολικότερες αλλαγές του χρόνου.

Για να επιτευχθούν οι στόχοι του Υπουργείου Παιδείας, να υλοποιηθούν οι προτάσεις της ΕΕ και να επιτευχθεί η σταδιακή ένταξη των προσφυγόπουλων στο εκπαιδευτικό σύστημα κρίνεται απολύτως απαραίτητη η **συνέχιση της λειτουργίας της Ομάδας Διαχείρισης, Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης των Προσφύγων (Ομάδα Διαχείρισης εφεξής) και στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη** και η συστηματική ενασχόληση συνολικά του διοικητικού μηχανισμού του ΥΠΠΕΘ με την εκπαίδευση των παιδιών των προσφύγων και κατά την επόμενη σχολική χρονιά. Η Ομάδα Διαχείρισης οργανώθηκε ενόψει της πρώτης φάσης ένταξης των προσφυγόπουλων στην εκπαίδευση και ανταποκρίθηκε ιδιαίτερα αποτελεσματικά στο έργο της, ξεπερνώντας

τις δυσλειτουργίες και δυσκαμψίες ενός μηχανισμού, ο οποίος λειτουργεί εκ παραδόσεως με πολύ βραδείς ρυθμούς.

Λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία της τρέχουσας σχολικής χρονιάς, οι προτάσεις της ΕΕ για το επόμενο έτος επιχειρούν να απαντήσουν στα προβλήματα που δημιουργήθηκαν και να διευκολύνουν την επέκταση της φοίτησης των προσφυγόπουλων τόσο στην προσχολική εκπαίδευση όσο και στις μη υποχρεωτικές βαθμίδες της εκπαίδευσης. Ειδική έμφαση δίνεται στην εκπαίδευση των παιδιών 15 έως 18 ετών.

Τα βασικά σημεία της πρότασης της ΕΕ, τα οποία θα αναπτυχθούν αναλυτικά στη συνέχεια, είναι:

1. Τα παιδιά τα οποία ζουν **εντός του αστικού ιστού των ελληνικών πόλεων** (σε διαμερίσματα ή άλλους χώρους) να φοιτήσουν, ανάλογα με την ηλικία τους, είτε σε νηπιαγωγεία είτε σε Τάξεις Υποδοχής στα σχολεία της γειτονιάς τους.

Όσα παιδιά έχουν ικανοποιητικές γνώσεις ελληνικών προτείνεται να ενταχθούν στις κανονικές τάξεις ανάλογα με την ηλικία τους, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, ανάλογα με τις δυνατότητες εγγραφής παιδιών σε κάθε σχολική μονάδα και με παράλληλη παρακολούθηση ενισχυτικών μαθημάτων ελληνικών.

2. Για τα παιδιά που ζουν σε **μεγάλα Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων**:

α) Τα παιδιά **προσχολικής ηλικίας** προτείνεται να φοιτήσουν σε νηπιαγωγεία εντός των Κέντρων Φιλοξενίας.

β) Τα παιδιά σε **ηλικία υποχρεωτικής εκπαίδευσης** (δημοτικού και γυμνασίου) προτείνεται να εγγραφούν σε Τάξεις Υποδοχής (ΤΥ) στο πρωινό πρόγραμμα, στο βαθμό που υπάρχουν διαθέσιμες αίθουσες στα κοντινά σχολεία, εφόσον τα σχολεία αυτά δεν επιβαρύνονται με υπερβολικό αριθμό αλλόγλωσσων παιδιών και εφόσον υπάρχει τρόπος να φτάσουν τα παιδιά στα σχολεία με τη συγκοινωνία. Διαφορετικά προτείνεται να φοιτήσουν σε ΔΥΕΠ, υπό την προϋπόθεση ότι θα εξασφαλιστεί εκ νέου το κόστος μετακίνησής τους από τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης, ο οποίος υλοποίησε με επιτυχία του πρόγραμμα του 2016-2017, ή άλλον φορέα.

3. Σε συνεννόηση με το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, να ενταχθούν τα **παιδιά που ζουν στα νησιά του Αιγαίου** στο πρόγραμμα εκπαίδευσης προσφυγόπουλων του ΥΠΠΕΘ από το σχολικό έτος 2017-18. Στη Λέσβο και τη Χίο το Υπουργείο Παιδείας όρισε πέρυσι Συντονιστές Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΣΕΠ) με στόχο να λειτουργήσουν νηπιαγωγεία εντός των ΚΦΠ και να προετοιμαστεί το έδαφος για τη λειτουργία ΔΥΕΠ. Ο στόχος αυτός δεν επετεύχθη λόγω των αντιρρήσεων του ΥΜΕΠΟ. Για την επόμενη σχολική χρονιά προτείνουμε την έγκαιρη συνεννόηση με το ΥΜΕΠΟ, τον ορισμό ΣΕΠ σε όλα τα νησιά που φιλοξενούν πρόσφυγες, τη λειτουργία νηπιαγωγείων εντός των ΚΦΠ και ΔΥΕΠ σε σχολεία, ή εφόσον αυτό είναι εντελώς αδύνατον, εντός των ΚΦΠ. Εξάλλου, σχετική έκθεση του Συνηγόρου του Παιδιού υπογραμμίζει επίσης την αναγκαιότητα λειτουργίας μορφών τυπικής εκπαίδευσης στα νησιά (βλ. <https://www.synigoros.gr/?i=childrens-rights.el.dpnews.424870>).

4. Προτείνεται η ενεργοποίηση του νόμου με βάση τον οποίο επιτρέπεται η **ίδρυση Τάξεων Υποδοχής (ΤΥ) και στο γυμνάσιο** (<https://edu.klimaka.gr/arxeio/nomothesia-fek/fek-1789-1999-idrysi-leitourgia-taxeis-ypodochis-frontistiriaka-tmimata-klimaka.pdf>) και η **θεσμοθέτηση** της δυνατότητας ίδρυσης **ΤΥ στο λύκειο**. Οι ΤΥ που θα θεσμοθετηθούν και θα δημιουργηθούν θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να είναι ευέλικτες και πολύμορφες.

5. Λόγω των ιδιαίτερα υψηλών απαιτήσεων που έχει η εργασία των εκπαιδευτικών σε σχολεία στα οποία φοιτούν προσφυγόπουλα, η ΕΕ προτείνει **να αποσπαστούν εθελοντικά σ' αυτά έμπειροι εκπαιδευτικοί που ενδιαφέρονται**, και μόνο εφόσον δεν καλυφθούν οι θέσεις σε όλα τα σχολεία να προσληφθούν σ' αυτά αναπληρωτές. Σε περίπτωση που αυτό δεν είναι εφικτό, η ΕΕ προτείνει να υπάρξει μια **ξεχωριστή λίστα για την πρόσληψη των αναπληρωτών εκπαιδευτικών** που θα εργαστούν σε Τάξεις Υποδοχής και ΔΥΕΠ. Η πρόσληψή τους να γίνει με βάση αυξημένα προσόντα με διαδικασίες ανάλογες με αυτές της πρόσληψης εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής.

6. Κρίνεται απολύτως απαραίτητη η **επιμόρφωση των εκπαιδευτικών**, και ιδιαιτέρως των αναπληρωτών και των καθηγητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ώστε να μπορούν να διδάξουν αλλόγλωσσα παιδιά και να στηρίξουν ψυχολογικά και γνωστικά τα παιδιά των προσφύγων.

7. Η θεσμοθέτηση **Συντονιστών Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΣΕΠ)** και η τοποθέτησή τους στα Κέντρα Φιλοξενίας υπήρξε απολύτως επιτυχής και πρέπει **να ενισχυθεί**.

Εξίσου απαραίτητα είναι:

α. Η εντατικοποίηση της **ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της εκπαιδευτικής κοινότητας**, η συστηματικότερη προετοιμασία του διοικητικού μηχανισμού της εκπαίδευσης, και, ευρύτερα, της ελληνικής κοινωνίας για την αποφυγή ανάπτυξης αρνητικών αντιδράσεων στη συμμετοχή των παιδιών των προσφύγων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

β. Η εντατικοποίηση της **ενημέρωσης των προσφύγων** για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και τις δυνατότητες που προσφέρει στα παιδιά τους να εξασφαλίσουν ένα καλύτερο μέλλον.

γ. Η συνέχιση της **συνεργασίας με το Υπουργείο Υγείας και το ΚΕΕΛΠΝΟ** μέσω του σημερινού επιτυχημένου σχήματος συνεργασίας (κοινό ολιγομελές taskforce) και η έγκαιρη ενημέρωση εκπαιδευτικών, γονέων και υπευθύνων ΟΤΑ για τον εμβολιασμό των παιδιών προσφύγων καθώς και η συνέχιση της εποικοδομητικής **συνεργασίας με τον Βοηθό Συνήγορο του Παιδιού**.

Όπως και πέρυσι, η ΕΕ υπογραμμίζει τη σημασία δύο θεμάτων δεδομένης της ασάφειας που εξακολουθεί να υπάρχει σχετικά με τη χώρα στην οποία θα κληθούν να ζήσουν μελλοντικά οι πρόσφυγες:

1. Χρειάζεται ιδιαίτερη μέριμνα για την **εκμάθηση της μητρικής γλώσσας** από όσα παιδιά έχουν υψηλές πιθανότητες να επιστρέψουν στη χώρα τους. Επιπλέον, και για το

σύνολο των παιδιών, σε όλη τη σύγχρονη γλωσσολογική και παιδαγωγική βιβλιογραφία υπογραμμίζεται ότι η εκμάθηση της μητρικής γλώσσας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την κατάκτηση της δεύτερης ή ξένης γλώσσας (στην προκείμενη περίπτωση της ελληνικής). Η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας των παιδιών αποτελεί συνεπώς ζητούμενο. Ωστόσο, για λόγους προφανείς, θεωρούμε ότι είναι εξαιρετικά δύσκολο να αναλάβει το ΥΠΠΕΘ την οργάνωση των μαθημάτων, την εποπτεία του περιεχομένου τους κ.λπ. Με δεδομένη την ποικίλη προέλευση των προσφύγων, θα χρειαζόταν να προβλεφθεί η διδασκαλία περισσότερων γλωσσών (αραβικά, φαρσί, κουρδικά, κ.ά.) και φυσικά να βρεθούν οι κατάλληλοι εκπαιδευτικοί και οι απαραίτητοι οικονομικοί πόροι. Η πρότασή της ΕΕ σ' αυτό το σημείο περιορίζεται συνεπώς στο να παρέχονται μαθήματα μητρικής γλώσσας από εκπαιδευτικούς από την κοινότητα των προσφύγων ή άλλους φυσικούς ομιλητές των μητρικών γλωσσών των παιδιών με τα απαιτούμενα προσόντα (π.χ. αραβόφωνοι δάσκαλοι εγκατεστημένοι εδώ και χρόνια στην Ελλάδα, μαθητές του Διδασκαλείου του ΕΚΠΑ κ.λπ.) και να εποπτεύονται κατά προτίμηση από κάποιον διεθνή οργανισμό.

2. Η παρακολούθηση προγραμμάτων **σπουδών σε άλλη ευρωπαϊκή γλώσσα** καλό είναι να προβλεφθεί για όσα παιδιά έχουν υψηλές πιθανότητες να μετεγκατασταθούν σύντομα σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Τα προγράμματα αυτά θα πρέπει να παρέχονται από κάποιον αναγνωρισμένο φορέα που θα εξασφαλίζει και την παράλληλη διδασκαλία των ελληνικών. Η παρακολούθηση προγραμμάτων σπουδών σε ξενόγλωσσα ή/και ιδιωτικά σχολεία στην Ελλάδα θα πρέπει να επιδιωχθεί για όσα παιδιά το επιθυμούν και γίνουν δεκτά και συνίσταται ιδιαίτερα η χορήγηση υποτροφιών ή η εξεύρεση χορηγιών για να δοθούν υποτροφίες. Σε κάθε περίπτωση **η διδασκαλία άλλων ευρωπαϊκών γλωσσών** στα παιδιά των προσφύγων κρίνεται απολύτως αναγκαία, όπως και για τα παιδιά γηγενών, και υπάρχουν πολλοί καθηγητές ξένων γλωσσών που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν σ' αυτό το έργο όπως και η εμπειρία των ξενόγλωσσων Τμημάτων των ΑΕΙ.

Με δεδομένη τη συνεχιζόμενη οικονομική δυσχέρεια του Δημοσίου, είναι προφανές ότι η υλοποίηση μέρους ή του συνόλου των προτάσεων θα εξαρτηθεί και από τη δυνατότητα ή μη χρηματοδότησής τους.

Είναι προφανές ότι στο τέλος της σχολικής χρονιάς 2017-2018, θα πρέπει να αποτιμηθεί η κατάσταση εκ νέου και να υπάρξει νέος σχεδιασμός των τρόπων περαιτέρω ένταξης των προσφυγόπουλων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα που θα αντιστοιχούν στις συνθήκες που θα έχουν διαμορφωθεί. Προτείνεται να σχεδιαστεί η συστηματική παρακολούθηση και αξιολόγηση όλων των εκπαιδευτικών λύσεων που θα υιοθετηθούν για τη σχολική χρονιά 2017-2018, ώστε να υπάρξουν έγκυρα στοιχεία για τον σχεδιασμό του επόμενου έτους.

1. Γενικοί στόχοι και αρχές

Στόχος της πολιτείας είναι η εξασφάλιση της ψυχοκοινωνικής στήριξης και η ένταξη των παιδιών των προσφύγων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα μετά από ένα διάστημα προετοιμασίας, και πάντως το συντομότερο δυνατό, χωρίς την επιβάρυνση των σχολείων με υπερβολικά μεγάλο αριθμό παιδιών που δεν γνωρίζουν ελληνικά και δεν έχουν προετοιμαστεί κατάλληλα για τη φοίτηση σε ελληνικό σχολείο. Στόχος συνεπώς του Υπουργείου είναι η σταδιακή ένταξη των παιδιών σε σχολικές δομές. Ωστόσο, επειδή αυτό το βήμα ενέχει πολλές δυσκολίες και η εμπειρία κατά το σχολικό έτος 2016-17 έδειξε ότι για να πετύχει χρειάζεται η συνέργεια όλων, προτείνεται να επιμνησθεί η μεταβατική φάση για άλλη μία σχολική χρονιά με διαφοροποιημένες παρεμβάσεις ώστε να διαμορφωθούν σταδιακά προσφορότερες συνθήκες.

Η ένταξη στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα θα πρέπει να σχεδιαστεί με τρόπο που να ενισχύει τις πιθανότητες επιτυχίας των παιδιών των προσφύγων έτσι ώστε να παραμείνουν στο σχολείο και να μην το εγκαταλείψουν πρόωρα. Για να επιτευχθεί η ένταξη και η παραμονή των παιδιών των προσφύγων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να πληρούνται οι κάτωθι προϋποθέσεις:

α. η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας,

β. η οργάνωση προγραμμάτων εντατικών μαθημάτων για όσα παιδιά έχουν μείνει εκτός σχολείου για μεγάλο διάστημα και έχουν γνωστικά κενά, όπως και για τα αναλφάβητα παιδιά,

γ. η στήριξη των παιδιών προσφύγων που εντάσσονται στο πρωινό πρόγραμμα μαθημάτων,

δ. η οργάνωση ενός μηχανισμού και διαδικασιών πιστοποίησης των απαραίτητων για την απόκτηση απολυτηρίου γυμνασίου και λυκείου γνώσεων και των αντίστοιχων επιπέδων ελληνομάθειας για τα παιδιά που στερούνται των απαραίτητων αποδεικτικών (ή τα αποδεικτικά τους δεν αντιστοιχούν με τα ελληνικά απολυτήρια).

2. Σχεδιασμοί για τους καλοκαιρινούς μήνες (Ιούνιος-Αύγουστος 2017)

Απαιτείται η εξασφάλιση μιας εποπτευόμενης δημιουργικής απασχόλησης που να ανταποκρίνεται στις ψυχοκοινωνικές και μαθησιακές ανάγκες των παιδιών των προσφύγων ηλικίας 3-12 ετών, κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, και εντός και εκτός των ΚΦΠ, έτσι ώστε να αποκτήσουν μία αίσθηση κανονικότητας, συνέχειας, σταθερότητας και ελπίδας. Προτείνεται η άμεση λειτουργία νηπιαγωγείων εντός των ΚΦΠ, όπου αυτό είναι δυνατό, με την κατ' εξαίρεση πρόσληψη νηπιαγωγών για το διάστημα του καλοκαιριού είτε μέσω των προγραμμάτων του ΟΑΕΔ, είτε με χρηματοδότηση από το ΥΠΠΕΘ. Επίσης, θα πρέπει να οργανωθούν μαθήματα γραμματισμού στην ελληνική και ίσως στην αγγλική γλώσσα. Αυτό μπορεί να γίνει όχι

μόνο μέσω κλασικού τύπου μαθημάτων αλλά και μέσα από δημιουργικές δραστηριότητες. Η έξοδος από τα Κέντρα Φιλοξενίας με ή χωρίς τη συνοδεία των γονέων αναλόγως της ηλικίας τους πρέπει να επιδιώκεται. Στις δραστηριότητες μπορεί να περιλαμβάνονται επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς ή αθλητικούς χώρους, οικολογικά πάρκα κ.λπ.

Οι ΣΕΠ να κληθούν να έρθουν σε συνεννόηση με τους φορείς που οργανώνουν δράσεις δημιουργικής απασχόλησης και εκπαιδευτικά προγράμματα για τα προσφυγόπουλα προκειμένου να σχεδιαστεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η αξιοποίηση του διαστήματος του καλοκαιριού για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και την εν γένει ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη και μαθησιακή τους πρόοδο.

Προτείνεται επίσης: α. η δημιουργία κινητών μονάδων εξοπλισμένων με κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό, για να καλύπτουν τις ανάγκες μικρών ή απομακρυσμένων Κέντρων Φιλοξενίας, ξενοδοχείων και άλλων τόπων φιλοξενίας και να μεταφέρουν και εκπαιδευτικούς-εμπυχωτές. β. να αξιοποιηθούν οι κινητές βιβλιοθήκες που διαθέτουν Δήμοι ή άλλοι φορείς προκειμένου να έχουν τα παιδιά πρόσβαση σε βιβλία σε πολλές γλώσσες και σε παιχνίδια. γ. Να ζητηθεί από τους ΣΕΠ να προτείνουν ιδέες και καλές πρακτικές για το καλοκαίρι.

Ιδιαίτερη μέριμνα χρειάζεται να ληφθεί για τους εφήβους 13-18 ετών με τη οργάνωση: εντατικών μαθημάτων εγγραμματοσμού, αθλητικών και καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, δραστηριοτήτων και παιχνιδιών με τη χρήση νέων τεχνολογιών, μαθημάτων ελληνικής και αγγλικής γλώσσας, κ.λπ. Κάποια παιδιά μπορούν να πάνε σε κατασκηνώσεις, όπου θα οργανώνονται δραστηριότητες και μαθήματα. Προτείνεται να διερευνηθεί η δυνατότητα συνεργασίας με την Αρχιεπισκοπή/Αποστολή και το Σώμα Ελληνικού Οδηγισμού και τους Προσκόπους που διαθέτουν μεγάλη εμπειρία στην οργάνωση ημερήσιων κατασκηνώσεων, πανελλήνιο δίκτυο και υλικό κατάλληλο για τη δημιουργική απασχόληση παιδιών προσφύγων.

Προτείνεται, τέλος, **να προχωρήσει κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού η Ομάδα Διαχείρισης του ΥΠΠΕΘ, τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των απαραίτητων για την επόμενη χρονιά βημάτων.** Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να υπάρξει, σε συνεργασία με το ΥΜΕΠΟ και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, για τον έγκαιρο σχεδιασμό του αριθμού και της χωροθέτησης των ΤΥ για τα παιδιά που ζουν εντός του αστικού ιστού των ελληνικών πόλεων. Επίσης, απαιτείται μέσα στο καλοκαίρι να γίνουν βήματα για την επιμόρφωση των στελεχών εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών καθώς και για την ενημέρωση των μαθητών, των γονέων και των τοπικών αρχών και κοινωνιών για την είσοδο παιδιών προσφύγων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

3. Σενάρια για το σχολικό έτος 2017 -2018

3.1. Σενάρια για την εκπαίδευση παιδιών 5-6 ετών (προσχολική εκπαίδευση)

Τα νηπιαγωγεία αποτελούν καθοριστικό στάδιο για την ομαλή ένταξη των παιδιών προσχολικής ηλικίας στο εκπαιδευτικό σύστημα. Τα παιδιά 5-6 ετών είναι συνεπώς απαραίτητο να παρακολουθήσουν κάποια μορφή προσχολικής εκπαίδευσης.

Τα εναλλακτικά σενάρια περιλαμβάνουν:

A. Νηπιαγωγεία στα Κέντρα Φιλοξενίας: να προετοιμαστεί κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού η διοικητική μηχανή του ΥΠΠΕΘ ώστε να ιδρυθούν παραρτήματα νηπιαγωγείων στα ΚΦΠ. Δεδομένων των δυσκολιών προσαρμογής και επικοινωνίας (λόγω γλώσσας) των νηπίων, προτείνεται να υιοθετηθεί η διαδικασία που προκρίθηκε για τους ΣΕΠ για το εκπαιδευτικό προσωπικό: δηλαδή να κληθούν όσοι μόνιμοι νηπιαγωγοί επιθυμούν να υποβάλουν αίτηση απόσπασης στα νηπιαγωγεία που θα λειτουργούν εντός των ΚΦΠ, ώστε να εξασφαλιστεί πεπειραμένο προσωπικό ικανό να διαχειριστεί τις παιδαγωγικές και κοινωνικές δυσκολίες αυτού του εγχειρήματος. Η λειτουργία νηπιαγωγείων εντός των καταυλισμών χρειάζεται ιδιαίτερη και συνεχή στήριξη για να πετύχει. Θα πρέπει συνεπώς να καταβληθούν προσπάθειες να υπάρχουν δύο νηπιαγωγοί ανά τμήμα των 20 παιδιών στα νηπιαγωγεία εντός των ΚΦΠ, να προβλεφθεί η δυνατότητα ελαστικού διδακτικού ωραρίου και, όπου υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση παιδιών προσχολικής ηλικίας, να προβλεφθούν δύο βάρδιες λειτουργίας. Προτείνεται επίσης, όπου αυτό είναι εφικτό, να αναλάβουν τα Τμήματα Προσχολικής Αγωγής την εποπτεία των νηπιαγωγείων στα ΚΦΠ, μέσω του Δικτύου Πρακτικών Ασκήσεων, ώστε να στείλουν φοιτητές/τριες για πρακτική άσκηση και να τα στηρίξουν επιστημονικά.

B. Παιδιά των οποίων οι γονείς διαμένουν σε αστικές δομές σε πόλεις/γειτονιές όπου λειτουργούν νηπιαγωγεία να έχουν τη δυνατότητα να φοιτήσουν σ' αυτά. Στα νηπιαγωγεία που θα δεχθούν προσφυγόπουλα, ο αριθμός των παιδιών που δεν γνωρίζουν ελληνικά δεν πρέπει να ξεπερνά το 25% του συνόλου των παιδιών της τάξης. Όπου είναι δυνατόν να διοριστεί πρόσθετος νηπιαγωγός ή πολιτισμικός διαμεσολαβητής, ή να συνδράμουν το έργο των νηπιαγωγών οι φοιτητές/τριες των Τμημάτων Προσχολικής Αγωγής που επιθυμούν πραγματοποιώντας εκεί την πρακτική τους άσκηση.

Στις περιπτώσεις όπου δεν υπάρχουν διαθέσιμες θέσεις για την εγγραφή των προσφυγόπουλων στο πρωινό πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, προτείνεται να λειτουργήσει απογευματινό πρόγραμμα.

Η Ομάδα Διαχείρισης, σε συνεργασία με τις διευθύνσεις πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και τους συμβούλους προσχολικής εκπαίδευσης, χρειάζεται να καταγράψει έγκαιρα τους χώρους στα νηπιαγωγεία που βρίσκονται σε συνοικίες στις οποίες υπάρχουν διαμερίσματα/ξενοδοχεία/ξενώνες που φιλοξενούν πρόσφυγες και να σχεδιάσει την κατανομή των παιδιών. Όπου οι χώροι δεν επαρκούν, να διερευνηθεί, σε συμφωνία με

Δήμους, η δυνατότητα χρήσης σχολικών κτηρίων το απόγευμα ή/και των κτηρίων των παιδικών σταθμών.

3.2. Σενάρια για την εκπαίδευση παιδιών 7-15 ετών (υποχρεωτική εκπαίδευση)

Ως προς τον σχεδιασμό της επόμενης σχολικής χρονιάς, η πρόταση της Επιστημονικής Επιτροπής προς το ΥΠΠΕΘ, κινείται στην κατεύθυνση να ενταχθούν όλα τα παιδιά των προσφύγων που φιλοξενούνται σε διαμερίσματα, ξενοδοχεία ή ξενώνες εντός των πόλεων είτε σε τάξεις υποδοχής είτε, εφόσον γνωρίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό την ελληνική γλώσσα, σε κανονικές τάξεις στα δημοτικά και γυμνάσια της γειτονιάς τους. Αυτό απαιτεί: α. τη δημιουργία πολλών πρόσθετων τάξεων υποδοχής επιπέδου Ι και ΙΙ, β. την επικαιροποίηση της εγκυκλίου «Οδηγίες και κατευθύνσεις για την ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής (ΤΥ) ΖΕΠ για το σχολικό έτος 2016-2017 σε δημοτικά σχολεία της χώρας» και γ. τη στήριξη των προσφυγόπουλων που θα φοιτήσουν μαζί με τα ελληνόπουλα με ενισχυτική διδασκαλία των ελληνικών. Προτείνουμε μόνο τα παιδιά που θα διαμένουν ακόμα σε μεγάλους ή απομακρυσμένους καταυλισμούς να συνεχίσουν να φοιτούν σε ΔΥΕΠ στην περίπτωση που δεν μπορεί με κανένα τρόπο να οργανωθεί η μεταφορά και η φοίτησή τους σε ΤΥ των πρωινών σχολείων ή σε διαπολιτισμικά σχολεία.

Πιο συγκεκριμένα:

1. Τα παιδιά των προσφύγων που γνωρίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό την ελληνική γλώσσα να ενταχθούν στις κανονικές πρωινές τάξεις με τα ελληνόπουλα στα δημοτικά και γυμνάσια της γειτονιάς τους. Ο αριθμός των παιδιών που δεν γνωρίζουν ελληνικά προτείνεται να μη ξεπερνά το 25% των εγγεγραμμένων μαθητών κάθε τάξης. Να προβλεφθεί **ενισχυτική διδασκαλία** των ελληνικών για αυτά τα παιδιά.
2. Ενεργοποίηση του νόμου ο οποίος επιτρέπει την **ίδρυση Τάξεων Υποδοχής και στο γυμνάσιο** (<https://edu.klimaka.gr/arxeio/nomothesia-fek/fek-1789-1999-idrysi-leitourgia-taxeis-ypodochis-frontistiria-ka-tmimata-klimaka.pdf>).
3. Δημιουργία επαρκούς αριθμού **τάξεων υποδοχής** στα πρωινά προγράμματα των δημοτικών και των γυμνασίων στις περιοχές με μεγάλη συγκέντρωση προσφυγικού πληθυσμού. Ο θεσμός των ΤΥ έχει δοκιμαστεί στα ελληνικά σχολεία εδώ και δεκαετίες και κρίνεται επιτυχημένος. Με βάση τα προβλήματα που εντοπίστηκαν στην αποτίμηση, κρίνονται πάντως απαραίτητες ορισμένες πρόσθετες ενέργειες στήριξης τους ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις σημερινές έκτακτες συνθήκες: Το ΙΕΠ να αναδιαμορφώσει το **αναλυτικό πρόγραμμα και να εμπλουτίσει το εκπαιδευτικό υλικό των ΤΥ Ι και ΙΙ** και για το δημοτικό και για το γυμνάσιο και να σχεδιάσει **εργαλεία διερεύνησης γνώσεων ελληνομάθειας και κατάταξης** τόσο στις ΤΥ όσο και στις κανονικές τάξεις του δημοτικού και του γυμνασίου για τα παιδιά που έχουν φοιτήσει σε ΔΥΕΠ όπως και για όσα δεν έχουν φοιτήσει σ' αυτές.
4. Πρόβλεψη αύξησης των τμημάτων των **διαπολιτισμικών σχολείων** (ιδίως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση) ή/και ίδρυσης παραρτημάτων διαπολιτισμικών σχολείων, ώστε να μπορούν να δεχτούν περισσότερα παιδιά προσφύγων. Σχεδιασμός της μετακίνησης των παιδιών με τα λεωφορεία των ίδιων των σχολείων.

5. Για τα παιδιά 15 ετών και άνω που **δεν έχουν απολυτήριο γυμνασίου** να οργανωθούν **ευέλικτες και πολύμορφες τάξεις υποδοχής** με ταχύρρυθμα και εντατικά προγράμματα που θα δίνουν στα προσφυγόπουλα τη δυνατότητα να μεταβαίνουν πιο γρήγορα από τη μία τάξη στην άλλη ανά σύντομα τακτά διαστήματα και αποκτήσουν απολυτήριο γυμνασίου. Να δημιουργηθούν δηλαδή ειδικά ταχύρρυθμα τμήματα τάξεων υποδοχής (διάρκειας ενός σχολικού έτους) σε ημερήσια και εσπερινά σχολεία και σε διαπολιτισμικά σχολεία για την απόκτησή του απολυτηρίου γυμνασίου. Για τα **αναλφάβητα** παιδιά 15 ετών και άνω προτείνεται παρόμοιου τύπου φοίτηση σε ειδικές τάξεις υποδοχής, αλλά για τρία σχολικά έτη. Το ΙΕΠ να διαμορφώσει αντίστοιχα ευέλικτα και ανοικτά **αναλυτικά προγράμματα και κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό για ΤΥ** για τα παιδιά άνω των 15 ετών και να σχεδιάσει **εργαλεία διερεύνησης γνώσεων ελληνομάθειας και κατάταξης** τόσο στις ΤΥ, όσο και στις κανονικές τάξεις της μη υποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τα παιδιά που έχουν φοιτήσει σε ΔΥΕΠ όπως και για όσα δεν έχουν φοιτήσει σ' αυτές.

6. Η **οικονομική ή υλικοτεχνική ενίσχυση των σχολείων** (εποπτικά μέσα, γραφική ύλη κ.ά) στα οποία φοιτούν προσφυγόπουλα και ο διορισμός πρόσθετου **εξειδικευμένου προσωπικού** (ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, πολιτισμικοί διαμεσολαβητές). Όπου συνέβη αυτό είχε πολύ θετικά αποτελέσματα (π.χ. Δημοτικό Σχολείο Ικονίου-Περάματος). Προτείνεται η συνεργασία με τους Δήμους που μπορούν να διαθέσουν αυτό το προσωπικό (οκτάμηνα ΟΑΕΔ).

7. **Λειτουργία ΔΥΕΠ μόνο όπου υπάρχουν ακόμη μεγάλα ή στερούμενα συγκοινωνίας κέντρα φιλοξενίας και όπου είναι αδύνατον να οργανωθεί η μετάβαση και φοίτηση των παιδιών σε ΤΥ στα πρωινά σχολεία ή σε διαπολιτισμικά σχολεία. Σε κάθε περίπτωση η φοίτηση κάθε προσφυγόπουλου σε ΔΥΕΠ δεν θα πρέπει να ξεπεράσει τα δύο σχολικά έτη.** Τα μεγάλα ΚΦΠ που στεγάζουν πολλά παιδιά απαιτούν την εξεύρεση πολλών σχολικών αιθουσών για τη στέγαση των ΤΥ. Επιπλέον, προκειμένου να μην επιβαρυνθούν τα κοντινά σχολεία με υπερβολικά μεγάλο αριθμό αλλόγλωσσων μαθητών, απαιτούν τη διασπορά των προσφυγόπουλων σε μεγάλο αριθμό πιο απομακρυσμένων από τα ΚΦΠ σχολείων. Τέλος, η χωροθέτηση ορισμένων ΚΦΠ σε τόπους απομακρυσμένους που δεν εξυπηρετούνται από τακτική συγκοινωνία, αποκλείει την πρόσβαση των παιδιών που διαμένουν σ' αυτά στα κοντινά σχολεία. Συνεπώς για τα ΚΦΠ που δεν εξυπηρετούνται από τακτική συγκοινωνία, αν προκριθεί η λύση να πηγαίνουν τα παιδιά σε πρωινό πρόγραμμα, θα πρέπει το Υπουργείο να διερευνήσει τη δυνατότητα οργάνωσης της μεταφοράς τους είτε από τον ΔΟΜ, είτε με ειδικά δρομολόγια των συγκοινωνιών σε συνεννόηση με την τοπική αυτοδιοίκηση (βλ. **Παράρτημα III** Καταγραφή της εξυπηρέτησης από τις τοπικές συγκοινωνίες της μετάβασης από ΚΦΠ σε κοντινά σχολεία).

8. Το ΙΕΠ να διαμορφώσει **διακριτά επίπεδα φοίτησης στις ΔΥΕΠ** καθώς και τα αντίστοιχα Αναλυτικά Προγράμματα και εκπαιδευτικά υλικά, έτσι ώστε τα παιδιά που θα φοιτήσουν για δεύτερη χρονιά σ' αυτές να εξελιχθούν γνωστικά. Το ΙΕΠ να σχεδιάσει επίσης **διαγνωστικά εργαλεία** κατάταξης για τους νεοεισερχόμενους μαθητές, όπως και για όσους φοιτούν για δεύτερη χρονιά σε ΔΥΕΠ. Να **εμπλουτιστούν τα**

προτεινόμενα εκπαιδευτικά υλικά και για τις ΔΥΕΠ, να αναρτηθούν λεξικά, ασκήσεις μαθηματικών, υλικό για το μάθημα της πληροφορικής κ.λπ. στις ιστοσελίδες του ΙΕΠ και να περιγράφονται εκεί καλές πρακτικές.

9. Να ενταχθούν προγράμματα **εξοικείωσης με τη ζωή στην Ελλάδα** και την **ελληνική και ευρωπαϊκή ιστορία και τον πολιτισμό** σε όλες τις τάξεις υποδοχής όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης.

10. **Διδασκαλία της γλώσσας μέσα από όλα τα γνωστικά αντικείμενα.** Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας να είναι μέριμνα των εκπαιδευτικών όλων των γνωστικών αντικειμένων και, αντίστοιχα, στα μαθήματα ελληνικών να διδάσκονται οι πιο συχνά χρησιμοποιούμενοι όροι των υπολοίπων μαθημάτων. Να ενταχθεί το θέμα αυτό στις επιμορφώσεις των εκπαιδευτικών όλων των ειδικοτήτων και να αναρτηθεί κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό στην πλατφόρμα του ΙΕΠ για την εκπαίδευση των παιδιών των προσφύγων.

3.3. Σενάρια για παιδιά 15 ετών και άνω (μη υποχρεωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση: λύκειο-τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση, κ.ά.)

Το ΥΠΠΕΘ θα πρέπει να δώσει μεγαλύτερη έμφαση φέτος στην ένταξη των παιδιών 15 ετών και άνω σε δομές εκπαίδευσης.

Προτείνουμε:

1. Να οργανωθούν μαθήματα εγγραμματισμού, **εντατικών μαθημάτων ελληνικών** και προγραμμάτων επαγγελματικού προσανατολισμού το **καλοκαίρι**.
2. Να αποκτηθεί **άδεια χρήσης από έναν συγκεκριμένο αριθμό προσφύγων διαφόρων προγραμμάτων εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας εξ αποστάσεως** που υπάρχουν ήδη σε ειδικές πλατφόρμες στο διαδίκτυο.
3. Να θεσμοθετηθεί η δυνατότητα ίδρυσης **τάξεων υποδοχής σε όλες τις μορφές μη υποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και να προβλεφθεί θεσμικά η ευελιξία και η πολυμορφία τους** (στα γενικά και τεχνικά-επαγγελματικά λύκεια, στα ημερήσια και στα εσπερινά σχολεία, στις σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ, στις επαγγελματικές σχολές κ.ά.). Να οργανωθούν **ευέλικτες και πολύμορφες τάξεις υποδοχής** με ταχύρρυθμα και εντατικά προγράμματα που θα δίνουν στα προσφυγόπουλα άνω των 15 ετών τη δυνατότητα να μεταβαίνουν πιο γρήγορα από τη μία τάξη στην άλλη ανά σύντομα τακτά διαστήματα και να αποκτήσουν απολυτήριο λυκείου (με αύξηση τάξεων στα διαπολιτισμικά σχολεία, την ίδρυση παραρτημάτων διαπολιτισμικών σχολείων, τη δημιουργία ειδικών ΤΥ στα λύκεια και σε άλλες μορφές μη υποχρεωτικής εκπαίδευσης). Ένας αριθμός τέτοιων τάξεων υποδοχής να λειτουργήσει και στα εσπερινά σχολεία, όπου υπάρχει εμπειρία από αντίστοιχες κοινωνικές και πολιτισμικές κατηγορίες και ηλικίες, για τα προσφυγόπουλα που εργάζονται. Μία άλλη λύση θα μπορούσε να είναι να νομοθετηθεί η δυνατότητα να παρέχουν εκπαίδευση σε παιδιά 15-18 ετών τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας και να απευθύνονται και στα ελληνόπουλα που έχουν εγκαταλείψει το σχολείο. Στην ίδια κατεύθυνση άλλωστε βρίσκεται και η πρόταση του

Συνηγόρου του Παιδιού. Προτείνει να δημιουργηθούν ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα ή/και να διευρυνθεί με νομοθετική ρύθμιση ο θεσμός του σχολείου δεύτερης ευκαιρίας, ώστε να καλύψει και την πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε ό,τι αφορά τις ηλικίες αυτές. Μέχρι την υιοθέτηση της πρόβλεψης αυτής, προτείνει τη δυνατότητα ένταξης των μεγαλύτερων μαθητών σε τάξεις υποδοχής (<https://www.synigoros.gr/resources/docs/08-oikogeneia.pdf>).

4. Να οργανωθεί και **να διευκολυνθεί η αντιστοίχιση απολυτηρίων γυμνασίου** όσων παιδιών έχουν αποδεικτικά μαζί τους.

5. Στα τέλη Αυγούστου να οργανωθούν σε πανελλαδικό επίπεδο **εξετάσεις για την πιστοποίηση των απαιτούμενων για την απόκτηση απολυτηρίου γυμνασίου γνώσεων και της αντίστοιχου επιπέδου ελληνομάθειας** έτσι ώστε οι επιτυχόντες (είτε έχουν φοιτήσει σε ΔΥΕΠ είτε όχι) να μπορούν να φοιτήσουν είτε σε λύκεια ή τεχνικές και επαγγελματικές σχολές. Σε περίπτωση που αυτό είναι ανέφικτο, προτείνεται η **διαμόρφωση ειδικών σχολικών επιτροπών ανά εκπαιδευτική περιφέρεια, οι οποίες θα πιστοποιούν με ειδικά διαπιστωτικά test ή με εξετάσεις** εάν τα προσφυγόπουλα της αντίστοιχης ή μεγαλύτερης ηλικίας μπορούν να φοιτήσουν σε εκπαιδευτικές δομές της μη υποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

6. Να ενταχθούν προγράμματα **επαγγελματικού προσανατολισμού και εξοικείωσης με τη ζωή στην Ελλάδα** και την **ελληνική και ευρωπαϊκή ιστορία και τον πολιτισμό** σε όλες τις τάξεις υποδοχής.

7. **Διδασκαλία της γλώσσας μέσα από όλα τα γνωστικά αντικείμενα.** Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας να είναι μέριμνα των εκπαιδευτικών όλων των γνωστικών αντικειμένων και, αντίστοιχα, στα μαθήματα ελληνικών να διδάσκονται οι πιο συχνά χρησιμοποιούμενοι όροι των υπολοίπων μαθημάτων.

8. Να οργανωθούν **πilotικά προγράμματα τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης** από τα Γεωπονικά Πανεπιστήμια, τα Πολυτεχνεία κ.ά. Η διοίκηση της Σιβιτανιδείου Σχολής, όπως και τα Γεωπονικά Πανεπιστήμια Αθηνών και Θεσσαλονίκης, έχουν ήδη συμφωνήσει να διαμορφώσουν πρότυπα προγράμματα τεχνικής κατάρτισης προσφυγόπουλων.

9. Να οργανωθούν **ειδικά προγράμματα τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης** (εγκύκλιας και τεχνικής-επαγγελματικής) για προσφυγόπουλα σε **δομές εκτός σχολείων** όπως είναι, για παράδειγμα, τα εργατικά κέντρα, τα ΚΕΚ, τα ΙΕΚ, κ.ά. και να δοθεί η δυνατότητα στους πρόσφυγες να λάβουν μέρος σε προγράμματα κατάρτισης που οργανώνουν διάφοροι φορείς (ΟΑΕΔ κ.ά.)

10. Να οργανωθούν ειδικά **προγράμματα μουσικής και καλλιτεχνικής εκπαίδευσης** (εργαστήρια φωτογραφίας, κόμικ, ζωγραφικής, κεραμικής, design κ.ά.) για προσφυγόπουλα σε ωδεία, τις Σχολές Καλών Τεχνών, κ.ά.

11. Η έγκαιρη και πλήρης **επιμόρφωση των εκπαιδευτικών** –και ιδιαιτέρως όσων εργάζονται στη **δευτεροβάθμια εκπαίδευση**–είναι εκ των ουκ άνευ για τη βελτίωση των σχολικών επιδόσεων των προσφυγόπουλων. Ιδιαίτερα απαιτείται ταχύρρυθμη εκπαίδευση στη διδασκαλία σε αλλόγλωσσα παιδιά.

3.4. Σενάρια για νέους 18 ετών και άνω

Νέοι και νέες άνω των 18 ετών που επιθυμούν να συνεχίσουν κάποια μορφή εκπαίδευσης/κατάρτισης:

1. Εξασφάλιση εντατικών προγραμμάτων σπουδών για την **εκμάθηση της ελληνικής από ενήλικες** κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού και κατά τη διάρκεια του επόμενου ακαδημαϊκού έτους για όσους επιθυμούν να τα παρακολουθήσουν και ιδιαίτερα για όσους θέλουν να φοιτήσουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.
2. Προτείνεται να λειτουργήσουν περισσότερα τμήματα (και ειδικά τμήματα όπου χρειάζεται) στα κατά τόπους παραρτήματα των **Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας** και να υπάρξει νομοθετική ρύθμιση ώστε να μπορούν άτομα άνω των 17 ετών να εγγράφονται στα ΣΔΕ ακόμη και χωρίς πιστοποίηση προηγούμενων γνώσεων.
2. Στα τέλη Αυγούστου να οργανωθούν πανελλαδικά **εξετάσεις για την πιστοποίηση των απαιτούμενων για την απόκτηση απολυτηρίου λυκείου γνώσεων και της αντίστοιχου επιπέδου ελληνομάθειας** έτσι ώστε οι επιτυχόντες να μπορούν να διεκδικήσουν μία θέση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ή σε προγράμματα κατάρτισης και Δια Βίου Εκπαίδευσης. Για την εισαγωγή στην **τριτοβάθμια εκπαίδευση να προβλεφθούν ειδικές εξετάσεις** στο πρότυπο αυτών που οργανώνονται για αλλοδαπούς ή για Έλληνες του εξωτερικού ή να δοθεί η δυνατότητα στα ΤΕΙ-ΑΕΙ να δέχονται με ειδικά κριτήρια που θα ορίσουν τα ίδια ένα περιορισμένο αριθμό προσφύγων.
3. Να **διευκολυνθεί** από τα ΤΕΙ-ΑΕΙ η **εγγραφή** φοιτητών που στερούνται εγγράφων εφόσον έχουν επιτύχει στις διαδικασίες πιστοποίησης.
4. **Ενημέρωση** των προσφύγων από τη διεύθυνση του υπουργείου παιδείας που ασχολείται με τους ξένους φοιτητές και έχει την εμπειρία του τρόπου εγγραφής τους στα πανεπιστήμια για τις **προϋποθέσεις και τις διαδικασίες εγγραφής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση** για όσους έχουν μαζί τους τα απαραίτητα έγγραφα.
Για φοιτητές που έχουν παρακολουθήσει μέρος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην πατρίδα τους αλλά δεν έχουν τα απαιτούμενα πιστοποιητικά, απαιτείται η συνεργασία με τα υπουργεία παιδείας των χωρών-μελών της ΕΕ προκειμένου να οργανωθεί πανευρωπαϊκά ένα σύστημα πιστοποίησης της ειδικότητας και του επιπέδου εκπαίδευσής τους προκειμένου να αποκτήσουν τη δυνατότητα συνέχισης των σπουδών τους.
5. **Ενημέρωση** των προσφύγων από το ΔΟΑΤΑΠ για τη δυνατότητα και τις απαιτούμενες **διαδικασίες πιστοποίησης τίτλων σπουδών** κλπ.
6. Να ζητηθεί από το ΙΚΥ και τα ΤΕΙ-ΑΕΙ να εξασφαλίσουν **υποτροφίες**, θέσεις σε εστίες και σίτιση σε παιδιά προσφύγων. Να εξασφαλιστούν υποτροφίες από χορηγούς.
7. Εντοπισμός ή **σχεδιασμός προγραμμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εξ αποστάσεως στην αγγλική γλώσσα** σε ορισμένα γνωστικά αντικείμενα και οργανωμένη πληροφόρηση των νέων για τις υπάρχουσες δυνατότητες.

8. Να οργανωθούν **πilotικά προγράμματα τεχνικής και επαγγελματικής μεταλυκειακής εκπαίδευσης** από τα Γεωπονικά Πανεπιστήμια, τα Πολυτεχνεία, τα Επιμελητήρια κ.ά.

9. Να οργανωθούν **ειδικά προγράμματα τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης** (εγκύκλιας και τεχνικής-επαγγελματικής) για νέους πρόσφυγες σε Εργατικά Κέντρα, ΚΕΚ, ΙΕΚ, κ.ά. και να τους δοθεί η δυνατότητα να λάβουν μέρος σε προγράμματα κατάρτισης και Διεύθυνσης Εκπαίδευσης που οργανώνουν διάφοροι φορείς (ΟΑΕΔ, ΓΓΔΜ κ.ά.)

4. Αθλητικές, καλλιτεχνικές δραστηριότητες και δραστηριότητες με χρήση τεχνολογίας για όλες τις φάσεις και όλες τις ηλικίες

Εξοικείωση με τη χρήση της νέας τεχνολογίας

Η εξοικείωση των παιδιών όλων των ηλικιών με τη χρήση της νέας τεχνολογίας αποτελεί ένα σημαντικό κίνητρο για να ενταχθούν στο εκπαιδευτικό σύστημα. Οι νέες τεχνολογίες μπορεί να χρησιμοποιηθούν και για την πρόσβαση περισσότερων παιδιών σε ειδικό εκπαιδευτικό υλικό ή σε μαθήματα από απόσταση. Εξάλλου, πέρα από τη ζωτικής σημασίας επικοινωνία με τους συγγενείς και φίλους και την πληροφόρησή τους για το τι συμβαίνει στις πατρίδες τους ή αλλού, για τα δικαιώματά τους κ.λπ., η εξοικείωση με τη χρήση νέων τεχνολογιών μπορεί να διευκολύνει την εκμάθηση της μητρικής γλώσσας των παιδιών, την πιστοποίηση, την παρακολούθηση μαθημάτων στα αγγλικά ή την ολοκλήρωση ανώτερων σπουδών εξ αποστάσεως, κ.ά.

Οργάνωση προγραμμάτων για την εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες για όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και όλες τις ηλικίες.

Εντοπισμός ή διαμόρφωση ψηφιακών παιχνιδιών για την υποβοήθηση της μάθησης γλωσσών και άλλων γνωστικών αντικειμένων.

Αθλητικές δραστηριότητες

Οι αθλητικές δραστηριότητες στηρίζουν την ανάπτυξη ατομικών και κοινωνικών δεξιοτήτων, ενισχύουν τους κοινωνικούς δεσμούς, την ομαδικότητα και τη συνεργασία. Είναι σημαντικές για τη σωματική αλλά και την ψυχοκοινωνική διαμόρφωση των παιδιών.

- Επιδίωξη συνέργειας με συλλόγους γυμναστών, τα Τμήματα ΤΕΦΑΑ των ΑΕΙ και κυρίως συνοικιακές και τοπικές αθλητικές ομάδες και συλλόγους.
- Η κινητοποίηση αθλητικών και ιδιαίτερα ποδοσφαιρικών συλλόγων και η συνύπαρξη γηγενών και προσφυγόπουλων σ' αυτούς θα μπορούσαν να συμβάλουν καθοριστικά προς την κατεύθυνση της ένταξης και της αποδοχής.

Καλλιτεχνικές δραστηριότητες

Η μουσική, ο χορός, το θέατρο, τα παραμύθια, τα ποιήματα, ο κινηματογράφος, οι εικαστικές τέχνες βοηθούν στην υπέρβαση τραυμάτων και φόβων, στον εντοπισμό

παιδιών που χρειάζονται ειδική βοήθεια, στηρίζουν την ανάπτυξη ατομικών και κοινωνικών δεξιοτήτων, ενισχύουν τη φαντασία, την έκφραση συναισθημάτων και τη δημιουργικότητα, την ομαδικότητα και τη συνεργασία. Είναι σημαντικές για τη σωματική αλλά και την ψυχοκοινωνική διαμόρφωση των παιδιών.

Τα προγράμματα τα οποία πραγματοποιήθηκαν την προηγούμενη περίοδο αποσπασματικά εντός των Κέντρων Φιλοξενίας (οργάνωση καλλιτεχνικών δρώμενων) ή εκτός με επισκέψεις (σε μουσεία, χώρους μουσικούς εκδηλώσεων κ.ά.) αξιολογούνται ως ιδιαίτερα επιτυχή.

- Σχεδιασμός και οργάνωση καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων.

5. Επιμορφώσεις εκπαιδευτικών, στελεχών εκπαίδευσης, ενημέρωση γονέων κ.ά.

1. Λόγω των ιδιαίτερα υψηλών απαιτήσεων που έχει η εργασία των εκπαιδευτικών σε σχολεία στα οποία φοιτούν προσφυγόπουλα, η ΕΕ προτείνει **να αποσπαστούν εθελοντικά σ' αυτά έμπειροι εκπαιδευτικοί που ενδιαφέρονται**, και μόνο εφόσον δεν καλυφθούν οι θέσεις σε όλα τα σχολεία να προσληφθούν σ' αυτά αναπληρωτές. Προτείνεται δηλαδή να υιοθετηθεί η διαδικασία που προκρίθηκε για τους ΣΕΠ για την πρόσληψη των εκπαιδευτικών: δηλαδή να κληθούν μόνιμοι εκπαιδευτικοί να δηλώσουν απόσπαση στα νηπιαγωγεία/δημοτικά/γυμνάσια ή στα λύκεια κ.λπ. στα οποία θα φοιτήσουν προσφυγόπουλα, είτε λειτουργούν εντός είτε εκτός των Κέντρων Φιλοξενίας, ώστε να εξασφαλιστεί πεπειραμένο προσωπικό ικανό να διαχειριστεί τις παιδαγωγικές και κοινωνικές δυσκολίες αυτού του εγχειρήματος. Σε περίπτωση που αυτό δεν είναι εφικτό, η ΕΕ προτείνει να υπάρξει μια **ξεχωριστή λίστα για την πρόσληψη των αναπληρωτών εκπαιδευτικών** που θα εργαστούν σε Τάξεις Υποδοχής και ΔΥΕΠ. Ο σχετικός πίνακας θα πρέπει να περιλαμβάνει αποκλειστικά εκπαιδευτικούς με ειδικά προσόντα (διδασκαλία της ελληνικής ως 2^{ης}/ξένης γλώσσας, προϋπηρεσία σε ανάλογες δομές, επιμόρφωση κ.λπ.) και η πρόσληψή τους να γίνει με βάση ακριβώς αυτά τα **αυξημένα προσόντα** με διαδικασίες ανάλογες με αυτές της πρόσληψης εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής. Για να καταστεί δυνατό αυτό, θα πρέπει να συγκροτηθεί με σχετική νομοθετική ρύθμιση Επιτροπή στο ΙΕΠ, η οποία θα ορίσει τα εν λόγω ειδικά κριτήρια. Επίσης, επειδή αναφέρθηκαν περιπτώσεις εκπαιδευτικών οι οποίοι ήθελαν να παραμείνουν στη ΔΥΕΠ όπου υπηρετούσαν, αλλά μετατάχθηκαν σε άλλα σχολεία χωρίς να τους δοθεί η δυνατότητα να αρνηθούν τη μετάταξή τους, να δοθεί σε όσους εκπαιδευτικούς το επιθυμούν η δυνατότητα να μην αποδεχθούν υπηρεσιακή μεταβολή, χωρίς τις αρνητικές επιπτώσεις που προβλέπονται σ' αυτές τις περιπτώσεις. Τέλος, δεδομένων των δυσκολιών πρόσληψης αναπληρωτών με ειδικά προσόντα και της εμπειρίας που αποκτήθηκε κατά τη σχολική χρονιά 2016-17 με τις καθυστερήσεις στην επιμόρφωση των αναπληρωτών, προτείνεται οι αναπληρωτές να προσληφθούν κατά προτεραιότητα στα σχολεία στα οποία υπάρχουν κενά μετά την εθελοντική απόσπαση μόνιμων εκπαιδευτικών σε σχολεία με προσφυγόπουλα, προκειμένου να αποκτήσουν την απαιτούμενη εμπειρία προτού αναλάβουν τάξεις με μαθητές που δεν μιλούν καλά τα ελληνικά.

2. Αποφασιστικής σημασίας είναι η **επιμόρφωση των εκπαιδευτικών**. Οι εκπαιδευτικοί, και ιδιαίτερα οι νεοδιοριζόμενοι αναπληρωτές που δεν διαθέτουν εμπειρία, χρειάζονται συστηματική υποστήριξη στο παιδαγωγικό τους έργο, κυρίως ως προς το σκέλος της διδασκαλίας σε αλλόγλωσσους μαθητές. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει επίσης να δοθεί στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη διδασκαλία αλλόγλωσσων μαθητών. Προτείνεται η οργάνωση εντατικής επιμόρφωσης στη διδασκαλία σε αλλόγλωσσα παιδιά για όλους τους εκπαιδευτικούς που θα εργαστούν σε ΤΥ όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης ή σε ΔΥΕΠ ή σε άλλες μορφές εκπαίδευσης προσφυγόπουλων.

Η επιμόρφωση πρέπει: α. να είναι εστιασμένη στα ζητήματα της εκπαιδευτικής πράξης και στα θέματα που απασχολούν τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς, β. να αναδεικνύει τις «καλές πρακτικές» και να προτείνει λύσεις στους εκπαιδευτικούς για το πώς θα δράσουν πρακτικά, ανά περίπτωση και θέμα, γ. να ευαισθητοποιήσει τους εκπαιδευτικούς στις ποικίλες μορφές διακρίσεων, να τους βοηθήσει να εντοπίζουν τις περιπτώσεις ρατσιστικής συμπεριφοράς στο σχολείο και να γνωρίζουν πώς να τις αντιμετωπίζουν, δ. να παρέχει κατευθύνσεις για την αντιμετώπιση των ψυχοκοινωνικών και μαθησιακών προβλημάτων των παιδιών των προσφύγων καθώς και των γλωσσικών και πολιτισμικών διαφορών στις σχολικές τάξεις, ε. να παρέχει γνώσεις για το υπόβαθρο του πολέμου και τους λόγους έλευσης των προσφύγων στην Ελλάδα, αλλά και για την ιστορία και τον πολιτισμό των περιοχών από τις οποίες προέρχονται τα παιδιά πρόσφυγες.

Θα βοηθούσε να προετοιμαστεί μια **ειδική ιστοσελίδα** που να ενημερώνει τους εκπαιδευτικούς για όλα τα συναφή ζητήματα.

Συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία και την UNICEF για την ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών σε θέματα που αφορούν τα παιδιά προσφύγων. Η Ύπατη Αρμοστεία έχει μεγάλη εμπειρία και κατάλληλο υλικό και θα μπορούσε να καλύψει μεγάλο εύρος σχολείων και εκπαιδευτικών.

3. Εξίσου σημαντική θεωρείται και η **επιμόρφωση των στελεχών της εκπαίδευσης** (περιφερειακοί διευθυντές, διευθυντές σχολείων, σύμβουλοι, προϊστάμενοι, κ.ά.) καθώς είναι αδύνατον να γίνουν παρεμβάσεις μεγάλης έκτασης για την εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων χωρίς τη συνέργειά τους.

4. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει **να στηρίζονται από άλλες ομάδες επαγγελματιών** όπως είναι οι σχολικοί ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί κ.ά. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει παράλληλα να ενημερωθούν για τις υπάρχουσες κοινωνικές υπηρεσίες στα ΚΦΠ και στις πόλεις όπου ζουν πρόσφυγες και να παροτρυνθούν να συνεργάζονται στενά με σχολικούς συμβούλους, τις κοινωνικές υπηρεσίες των δήμων, κ.ά..

5. Σχεδιασμός της **ενημέρωσης και της προετοιμασίας των μαθητών, των γονέων, και των τοπικών αρχών και κοινωνιών** για την είσοδο παιδιών προσφύγων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, για την ιστορία των προσφύγων και το θρήσκευμά τους, για τα δικαιώματά τους, για τον τρόπο ένταξης, το διαπολιτισμικό σχολείο κ.λπ. Όσο οι εμπλεκόμενοι στη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος αντιμετωπίζουν την

εκπαίδευση των παιδιών των προσφύγων ως πρόβλημα, είναι μεγαλύτερες οι πιθανότητες να αναπτυχθούν διακρίσεις και ρατσιστικές συμπεριφορές.

6. Ιδιαίτερη μέριμνα απαιτείται, σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία, τους Δήμους και τις αρμόδιες ΜΚΟ, για την **ενημέρωση των γονέων προσφύγων που ζουν σε διαμερίσματα και άλλες δομές φιλοξενίας εντός των πόλεων** για την τυπική εκπαίδευση στην Ελλάδα και για τις διαδικασίες εγγραφής των παιδιών τους σ' αυτήν.

7. Απαραίτητη κρίνεται η στενή συνεργασία των ΣΕΠ με την Ύπατη Αρμοστεία και το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής στην ενημέρωση των γονέων προσφύγων για την τυπική εκπαίδευση καθώς και για την πληροφόρησή τους σε σχέση με τις μετακινήσεις και αφίξεις, κ.λπ.

6. Ειδικό θέμα: πρόσφυγες εκπαιδευτικοί

Απαιτείται ο εντοπισμός, η πιστοποίηση των πτυχίων και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών μεταξύ των προσφύγων. Η αξιοποίηση των νηπιαγωγών, δασκάλων-εκπαιδευτικών μεταξύ των προσφύγων είναι απολύτως απαραίτητη στα νηπιαγωγεία, για τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας κ.λπ. και για τη **διαμόρφωση πολιτισμικών διαμεσολαβητών**. Θα συνδράμει εξάλλου στις διαδικασίες κοινωνικής ένταξης των προσφύγων.

Πολιτισμικοί διαμεσολαβητές είναι ιδιαίτερα απαραίτητοι στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Πρόσφυγες με γλωσσικές δεξιότητες (στη μητρική, ελληνική ή και αγγλική γλώσσα) μπορούν να εκπαιδευτούν και να συμμετέχουν ως **βοηθητικό προσωπικό** στη διαδικασία της διδασκαλίας.

7. Δράσεις για γονείς προσφυγόπουλων

Πληροφόρηση: Είναι απαραίτητο να πληροφορηθούν οι πρόσφυγες για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και για τις δυνατότητες που ανοίγει η εκπαίδευση των παιδιών για το μέλλον τους.

Διαμόρφωση ειδικής **ιστοσελίδας του Υπουργείου** στην οποία θα συγκεντρώνονται όλες οι πληροφορίες που αφορούν την εκπαίδευση (όλων των βαθμίδων και τύπων) των παιδιών των προσφύγων (στα ελληνικά, τα αγγλικά και στις γλώσσες που μιλούν οι πρόσφυγες). Ειδικότερα, να συγκεντρωθούν σε ειδικό χώρο της ιστοσελίδας του Υπουργείου για την εκπαίδευση των παιδιών των προσφύγων πληροφορίες για τη διαδικασία εγγραφής στα **ΑΕΙ-ΤΕΙ**, τον υπεύθυνο κάθε ανώτατου ιδρύματος, τα προγράμματα/μαθήματα που παρέχονται στα αγγλικά, τις υποτροφίες που διαθέτουν σε πρόσφυγες, τις δυνατότητες στέγασης, σίτισης κ.λπ.

Για να επιτευχθεί η ένταξη των παιδιών είναι απαραίτητη η **εκμάθηση των ελληνικών** από τους γονείς και η διαμόρφωση **πολιτισμικών διαμεσολαβητών**.

8. Ζητήματα πιστοποίησης

Όπως αναλύθηκε και πιο πάνω, πρώτης προτεραιότητας ζήτημα αποτελεί φέτος η διαμόρφωση ενός **συστήματος και διαδικασιών πιστοποίησης** για την είσοδο και την εξέλιξη των προσφυγόπουλων στις διάφορες βαθμίδες τόσο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης όσο και της μη υποχρεωτικής εκπαίδευσης (λύκειο και διάφορες μορφές τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης). Διαδικασίες πιστοποίησης απαιτούνται τόσο για τα παιδιά που έχουν φοιτήσει σε ΔΥΕΠ όσο και για όσα δεν έχουν φοιτήσει σ' αυτές και, βέβαια, για την είσοδο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ιδιαίτερης σημασίας είναι η διαμόρφωση ενός **συστήματος και διαδικασιών πιστοποίησης του απολυτηρίου γυμνασίου και του απολυτηρίου λυκείου**.

Να διερευνηθεί η δυνατότητα **πιστοποίησης τεχνικών και επαγγελματικών γνώσεων** από τον ΕΟΠΠΕΠ σε συνεργασία με τα επιμελητήρια και το CEDEFOP.

9. Διοικητικά ζητήματα

1. Δεδομένου ότι ο σχεδιασμός της εκπαίδευσης των παιδιών των προσφύγων είναι ιδιαίτερα περίπλοκος, απαιτεί την ταχεία και αποτελεσματική αντιμετώπιση αστάθμητων παραγόντων και ξαφνικών αλλαγών, εμπλέκει πολλούς φορείς και είναι ευαίσθητο ζήτημα, χρειάζεται απαραίτητα **να συνεχίσει να λειτουργεί η Ομάδα Διαχείρισης, Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης των Προσφύγων του ΥΠΠΕΘ και στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη**. Στη διάρκεια του σχολικού έτους 2016-17 η Ομάδα απέκτησε τεράστια εμπειρία και βαθιά γνώση των περίπλοκων και ιδιαίτερων δεδομένων της εκπαίδευσης των προσφυγόπουλων, την οποία θα μπορέσει πλέον να αξιοποιήσει με αποτελεσματικό τρόπο κατά το επόμενο σχολικό έτος. Η Ομάδα θα πρέπει να αναλάβει την **κοστολόγηση** της εκπαίδευσης των προσφυγόπουλων και να **αναζητήσει τρόπους χρηματοδότησής** της από δημόσιους, διεθνείς και ευρωπαϊκούς πόρους αλλά και από ιδιωτικές χορηγίες. Στο πλαίσιο λειτουργίας της Ομάδας Διαχείρισης, με βάση την εμπειρία του σχολικού έτους 2016-17, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να λειτουργήσει ένας **τομέας επικοινωνίας και ενημέρωσης**, που θα απαρτίζεται, εκτός άλλων, και από ειδικούς σε θέματα επικοινωνίας. Ένας τέτοιος τομέας πρέπει να αναλάβει, με τα ενδεδειγμένα μέσα και σύγχρονες προσεγγίσεις επικοινωνίας, να παρέχει έγκαιρα αξιόπιστη πληροφόρηση στις ενδιαφερόμενες κοινότητες για τους στόχους, τις προοπτικές και τις συνθήκες εφαρμογής των εκπαιδευτικών παρεμβάσεων. Τέλος, δεδομένης της αναγκαιότητας να επιληφθεί η Ομάδα Διαχείρισης όλων των παραπάνω, καθώς και της επέκτασης του προγράμματος του ΥΠΠΕΘ για τα παιδιά προσφύγων σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, κρίνεται απαραίτητη η ενίσχυσή της με πρόσθετο προσωπικό.

2. Οι ΣΕΠ απέκτησαν και αυτοί κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2016-17 πολύτιμες γνώσεις και εμπειρία που θα μπορέσουν να αξιοποιήσουν κατά τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο το επόμενο σχολικό έτος είτε εργαζόμενοι σε ΚΦΠ είτε εκτός των δομών φιλοξενίας στις πόλεις. Για όσο διάστημα θα λειτουργούν Κέντρα Φιλοξενίας **να συνεχίσουν να εργάζονται σ' αυτά όσοι από τους Συντονιστές Εκπαίδευσης Προσφύγων επιθυμούν** ως εκπρόσωποι του Υπουργείου. Οι ΣΕΠ είναι πλέον ειδικευμένα στελέχη της εκπαίδευσης, τα οποία το υπουργείο μπορεί να αξιοποιήσει ποικιλοτρόπως προκειμένου να βελτιωθεί η παρεχόμενη στα προσφυγόπουλα εκπαίδευση και στα ΚΦΠ αλλά και εκτός αυτών. Προτείνουμε να διερευνηθεί διοικητικά η δυνατότητα να οριστούν όσοι/ες ΣΕΠ δεν τοποθετηθούν σε ΚΦΠ και το επιθυμούν ως ειδικοί σύμβουλοι στις περιφέρειες για θέματα εκπαίδευσης προσφύγων.

Με βάση την εμπειρία της τρέχουσας σχολικής χρονιάς χρειάζεται: α) να οριστούν με μεγαλύτερη σαφήνεια τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες των ΣΕΠ καθώς και οι όροι εργασίας τους, β) να οριστούν ρητά οι αρμοδιότητες των ΣΕΠ που αφορούν την εποπτεία και τον συντονισμό των εκπαιδευτικών δράσεων ΜΚΟ και άλλων φορέων στο χώρο της μη τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης και τα κριτήρια έγκρισης και αξιολόγησης των δράσεών τους (κατάθεση σχεδίων μαθήματος, εκπαιδευτικού υλικού και πτυχίων εκπαιδευτικών, καθορισμός αριθμός μαθητών κ.ά.), γ) να αποκτήσουν όλοι/ες χώρο εργασίας (γραφείο), τηλέφωνο και ηλεκτρονικό υπολογιστή, δ) να εξασφαλίσει το ΥΠΠΕΘ την κάλυψη των εξόδων επικοινωνίας με τα σχολεία και της μετακίνησής τους από τα Κέντρα Φιλοξενίας προς τα σχολεία, και ε) να διοριστούν εγκαίρως –το αργότερα έως τη 1/9/2017– προκειμένου να έχουν τον απαιτούμενο χρόνο για να προετοιμάσουν την έναρξη της επόμενης σχολικής χρονιάς.

10. Ειδικά θέματα

Ειδική μέριμνα απαιτείται:

α) για τα **ασυνόδευτα παιδιά**: Σε συνεργασία με το Υπουργείο Αλληλεγγύης και τον Συνήγορο του Παιδιού, να καταγραφούν όλα τα ασυνόδευτα παιδιά που φιλοξενούνται σε ξενώνες, ΚΦΠ κ.ά., να χαρτογραφηθούν τα όμορα σχολεία και να ενταχθούν στο σχεδιασμό της επόμενης χρονιάς.

β) για τη εκπαίδευση των κοριτσιών στις περιπτώσεις που υπάρχουν πολιτισμικού τύπου εμπόδια.

γ) για τα **παιδιά με ειδικές ανάγκες**: Προτείνεται οι ΣΕΠ να παραπέμπουν παιδιά με ιδιαιτερότητες ή προβλήματα στα ΚΕΔΔΥ ή στα πιστοποιημένα ιατροπαιδαγωγικά κέντρα για να διαγνωστούν οι ειδικές ανάγκες τους και, στη συνέχεια και εφόσον κριθεί απαραίτητο, να παραπέμπονται σε τάξεις ένταξης. Η Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής του ΥΠΠΕΘ να διαμορφώσει τις απαιτούμενες διαδικασίες για τα προσφυγόπουλα και μεριμνήσει για το ζήτημα της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας με κατάλληλες παρεμβάσεις.

δ) με βάση πρόσκληση του Ο.Α.Ε.Δ. προσλήφθηκε και διατέθηκε κατά την περσινή χρονιά σε ΚΦΠ προσωπικό που αξιοποιήθηκε με επιτυχία σε εκπαιδευτικές δράσεις. Η συνέχιση του ειδικού προγράμματος του ΟΑΕΔ και η θεσμοθετημένη υπαγωγή του προσωπικού αυτού υπό την ευθύνη και καθοδήγηση των ΣΕΠ θα βοηθούσε να υλοποιηθούν πολλές από τις προτάσεις της ΕΕ.

Κατάλογος Πηγών

Ελληνική Κυβέρνηση, Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας (ΓΓΕΕ), “Refugeecrisis-Factsheet”, Δεκέμβριος 2016.

Επιστημονική Επιτροπή για την υποβοήθηση του έργου της Επιτροπής Στήριξης των Παιδιών των Προσφύγων, «Οι εκπαιδευτικές δράσεις για τα παιδιά των προσφύγων», Ιούνιος 2016.

Αρχείο Ομάδας Διαχείρισης, Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης των Προσφύγων ΥΠΠΕΘ

Συντονιστικό Όργανο Διαχείρισης της Προσφυγικής Κρίσης, Ημερήσιες καταγραφές των 04.03.2016, 28.03.2016, 06.04.2016, 05.05.2016, 29.05.2016, 27.08.2016, 20.10.2016, 20.12.2016, 07.02.2017, 13.03.2017, 11.04.2017.

Συνήγορος του Πολίτη/Συνήγορος του Παιδιού και UNICEF, *Μηχανισμός Παρακολούθησης των δικαιωμάτων των παιδιών που μετακινούνται στην Ελλάδα* (Ιούλιος-Δεκέμβριος 2016), www.synigoros.gr/resources/20170420-ekthesi-mixanizmos.pdf.

Συνήγορος του Πολίτη/Συνήγορος του Παιδιού, *Οικογένεια και σχολείο* (Ετήσια Έκθεση 2013), <https://www.synigoros.gr/resources/docs/08-oikogeneia.pdf>.

Συνήγορος του Πολίτη/Συνήγορος του Παιδιού, «Προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη για την εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων στη Λέσβο» (Φεβρουάριος 2017), <https://www.synigoros.gr/?i=childrens-rights.el.dpnnews.424870>.

Συνοπτική κατάσταση των προσφυγικών ροών/UNHCR (11.04.2017).

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Ασυνόδευτα Ανήλικα (Α.Α.) στην Ελλάδα (01.03.2017), <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/54239>.

«Γ. Μπασκόζος: Επιτελείται ένα τιτάνιο έργο-Περισσότερα από 30.000 εμβόλια έγιναν σε παιδιά προσφύγων, <http://www.avgi.gr/article/10842/7921333/g-mpaskozos-epiteleitai-ena-titanio-ergo-perissotera-apo-30-000-embolia-eginan-se-paidia-prosphygon> (21.02.2017).

«Μειώθηκε ο αριθμός των εγκλωβισμένων προσφύγων στα νησιά του Β. Αιγαίου», <https://left.gr/news/meiothike-o-arithmos-ton-egklovismenon-prosphygon-sta-nisia-toy-v-aigaiou> (09.03.2017).

K. Watkins, S.A. Zyck, *Report. Living on hope, hoping for education. The failed response to the Syrian refugee crisis*, odi.org. 3RP, Regional Strategic Overview, *Regional Refugee and Resilience Plan 2017-2018 in Response to the Syria Crisis*.

UNHCR, “Who’s Doing What Where?”, 17.08.2015.

UNHCR, “Who’s Doing What Where?”, 25.01.2016.

UNHCR, “Breakdown of Men-Women-Children among sea arrivals in Greece for the period June 2015-February 2016”, Φεβρουάριος 2016.

UNHCR, “UNHCR Data portal, Greece-Greece data snapshot, 08 May 2016”, 08.05.2016.

UNHCR, Mapping of unaccompanied children (23.08.2016),
<https://data2.unhcr.org/en/documents/download/50768>.

UNHCR, “Children report”, 15.03.2017.

Unicef, “Refugee and Migrant Children in Greece-by Region”, 25 March 2017.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι. Νομοθετικές και διοικητικές πράξεις

1. Εγκύκλιος για τις εγγραφές:

Υπουργού Παιδείας, Αρ. Πρωτ. : 108457/Δ204/07/2016

2. ΖΕΠ-ΔΥΕΠ

«Ρυθμίσεις Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας (ΖΕΠ)-Ίδρυση Τάξεων Υποδοχής ΖΕΠ, Ενισχυτικών Φροντιστηριακών Τμημάτων ΖΕΠ και Δομών Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων ΖΕΠ (Δ.Υ.Ε.Π. ΖΕΠ) σε σχολικές μονάδες Π.Ε.», ΦΕΚ 2687/Β/29.08.2016

3. Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις ΔΥΕΠ

Κοινή Υπουργική Απόφαση 152360/ΓΔ4/2016-ΦΕΚ 3049/Β/23.09.2016

Κοινή Υπουργική Απόφαση 180647/ΓΔ4/2016-ΦΕΚ 3502/Β/31.10.2016 (σε αντικατάσταση της πιο πάνω απόφασης)

4. Πρόσληψη Αναπληρωτών

Προσλήψεις μειωμένου ωραρίου για όλες τις ειδικότητες με εξαίρεση τους νηπιαγωγούς, ΦΕΚ 3168/Β/03.10.2016

Προσλήψεις πλήρους ωραρίου, εκτός από μειωμένου, και για άλλες ειδικότητες, ΦΕΚ 3988/Β/13.12.2016

5. Αναπληρωτές μειωμένου ωραρίου σε ΔΥΕΠ:

Αναπληρωτής μειωμένου ωραρίου σε ΔΥΕΠ ενδέχεται να αποχωρήσει καθώς υπάρχουν οι ακόλουθες δυνατότητες:

- Οι αναπληρωτές που προσλαμβάνονται (και απασχολούνται) με μειωμένο ωράριο σε ΔΥΕΠ μετά την έκδοση της παρούσας απόφασης (Αριθ. 210616/Ε2), παραμένουν διαθέσιμοι για πρόσληψη-αναβάθμιση με πλήρες ωράριο στην οικεία ΔΥΕΠ (και όχι σε οποιαδήποτε ΔΥΕΠ, όπως, κατ' εξαίρεση, ισχύει για τους εκπαιδευτικούς που ήδη απασχολούνται με μειωμένο ωράριο), καθώς και στη γενική εκπαίδευση βάσει των αναφερομένων στην αριθμ. ΥΑ 112158/Ε2/08.07.2016 (ΦΕΚ 2133/Β/11.07.2016) (βλ. Μέρος Β-Κεφ. Δ -Ενót. 2 - παρ. 1 και 2).
- Υπηρετούντες αναπληρωτές με μειωμένο ωράριο πριν τις 13.12.2016 παραμένουν διαθέσιμοι για πρόσληψη με πλήρες ωράριο εκτός από τη Γενική Εκπαίδευση και σε ΔΥΕΠ άλλης περιοχής καθώς τους δόθηκε κατ' εξαίρεση, η δυνατότητα τροποποίησης της ήδη υπάρχουσας αίτησης, μόνο για πρόσληψη/αναβάθμιση με πλήρες ωράριο σε οποιαδήποτε ΔΥΕΠ (σύμφωνα και με τα αναφερόμενα στην Ενót. 2 του Κεφ. Β της ΥΑ).

6. Χρηματοδότηση πρόσληψης αναπληρωτών

Πρωτοβάθμια-Αναπληρωτές: «Ένταξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (ΕΚΟ) στα δημοτικά σχολεία-Τάξεις Υποδοχής, σχολικό έτος 2016-2017» του Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δία Βίου Μάθηση 2014-2020». ΕΣΠΑ

Εθνικό Σκέλος Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων 143465/Ε2/06.09.2016. ΠΔΕ

Δευτεροβάθμια-Αναπληρωτές: Αρχικά, Κρατικός προϋπολογισμός.Ακολουθως: «Ένταξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (ΕΚΟ) στα δημοτικά σχολεία-Τάξεις Υποδοχής, σχολικό έτος 2016-2017» του Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δία Βίου Μάθηση 2014-2020». ΕΣΠΑ

7. Αριθμός προσλήψεων αναπληρωτών και ειδικότητες

Μετά και τις τελευταίες προσλήψεις (Μάρτιος 2017) ο συνολικός αριθμός των αναπληρωτών που εργάζονται σε ΔΥΕΠ είναι 234.

ΔΑΣΚΑΛΟΙ-ΜΕΙΩΜΕΝΟ ΠΕ70	32
ΔΑΣΚΑΛΟΙ-ΠΛΗΡΕΣ ΠΕ70	49
ΦΙΛΟΛΟΓΟΙ ΜΕΙΩΜΕΝΟ ΠΕ02	6
ΦΙΛΟΛΟΓΟΙ ΠΛΗΡΕΣ ΠΕ02	20
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΙ ΜΕΙΩΜΕΝΟ ΠΕ03	9
ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΜΕΙΩΜΕΝΟ ΠΕ06	51
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΕΙΩΜΕΝΟ ΠΕ08	4
ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΜΕΙΩΜΕΝΟ ΠΕ11	33
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΜΕΙΩΜΕΝΟ ΠΕ19/20	22
ΘΕΑΤΡΟΛΟΓΟΙ ΜΕΙΩΜΕΝΟ ΠΕ32	8
ΣΥΝΟΛΟ	234

Πίνακας 27. Προσλήψεις αναπληρωτών σε ΔΥΕΠ. Πηγή: ΥΠΠΕΘ

8. Υπουργικές Αποφάσεις προσλήψεων αναπληρωτών

- Υπουργική Απόφαση 09.09.2017:

Πρόσληψη 31 εκπαιδευτικών των κλάδων ΠΕ70-Δασκάλων, ΠΕ06-Αγγλικής Γλώσσας, ΠΕ08-Καλλιτεχνικών Μαθημάτων, ΠΕ11-Φυσικής Αγωγής, ΠΕ19-20-Πληροφορικής και ΠΕ32-Θεατρικών Σπουδών ως προσωρινών αναπληρωτών πλήρους και μειωμένου ωραρίου στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης «Ένταξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (ΕΚΟ) στα δημοτικά σχολεία-Τάξεις Υποδοχής, σχολικό έτος 2016-2017» του Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020».

Προσλήψεις 13 αναπληρωτών εκπαιδευτικών, πλήρους και μειωμένου ωραρίου, κλάδων ΠΕ02, ΠΕ03 και ΠΕ06 για απασχόληση στις Δομές Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων (ΔΥΕΠ) στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης «Ένταξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (ΕΚΟ) στα δημοτικά σχολεία-Τάξεις Υποδοχής, σχολικό έτος 2016-2017» του Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014-2020».

- Υπουργική Απόφαση 10.10.2016:

Πρόσληψη 38 εκπαιδευτικών των κλάδων ΠΕ70-Δασκάλων, ΠΕ06-Αγγλικής Γλώσσας, ΠΕ11-Φυσικής Αγωγής, ΠΕ20-Πληροφορικής και ΠΕ32-Θεατρικών Σπουδών ως προσωρινών αναπληρωτών μειωμένου ωραρίου στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης «Ένταξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (ΕΚΟ) στα δημοτικά σχολεία-Τάξεις Υποδοχής, σχολικό έτος 2016-2017» με Κωδικό ΟΠΣ 5001966 του Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014-2020».

Πρόσληψη 19 εκπαιδευτικών κλάδων ΠΕ06-Αγγλικής Γλώσσας, ΠΕ08-Καλλιτεχνικών Μαθημάτων, ΠΕ11-Φυσικής Αγωγής, ΠΕ19-ΠΕ20-Πληροφορικής και ΠΕ32-Θεατρικών Σπουδών ως προσωρινών αναπληρωτών πλήρους και μειωμένου ωραρίου με σχέση εργασίας Ιδιωτικού Δικαίου ορισμένου χρόνου για το διδακτικό έτος 2016-2017.

Προσλήψεις 16 αναπληρωτών εκπαιδευτικών, μειωμένου ωραρίου, κλάδων / ειδικοτήτων ΠΕ02 και ΠΕ03, για απασχόληση στις Δομές Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων (ΔΥΕΠ).

- Υπουργική Απόφαση 26.10.2016:

Πρόσληψη 5 εκπαιδευτικών του κλάδου ΠΕ70-Δασκάλων ως προσωρινών αναπληρωτών μειωμένου ωραρίου στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης «Ένταξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (ΕΚΟ) στα δημοτικά σχολεία-Τάξεις Υποδοχής, σχολικό έτος 2016-2017» με Κωδικό ΟΠΣ 5001966 του Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014-2020».

- Υπουργική Απόφαση 09.11.2016:

Πρόσληψη 21 εκπαιδευτικών των κλάδων ΠΕ70-Δασκάλων, ΠΕ06-Αγγλικής Γλώσσας, ΠΕ08-Καλλιτεχνικών Μαθημάτων, ΠΕ11-Φυσικής Αγωγής και ΠΕ19-Πληροφορικής ως προσωρινών αναπληρωτών μειωμένου ωραρίου στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης «Ένταξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (ΕΚΟ) στα δημοτικά σχολεία-Τάξεις Υποδοχής, σχολικό έτος 2016-2017» του Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014-2020».

Προσλήψεις έξι (6) αναπληρωτών εκπαιδευτικών, μειωμένου ωραρίου, κλάδων/ειδικοτήτων ΠΕ02, ΠΕ03 και ΠΕ06, για απασχόληση στις Δομές Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων (ΔΥΕΠ).

- Υπουργική Απόφαση 17.11.2016:

Πρόσληψη ενός (1) αναπληρωτή εκπαιδευτικού, μειωμένου ωραρίου, κλάδου ΠΕ02 για απασχόληση στις Δομές Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων (ΔΥΕΠ) στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης «Ένταξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (ΕΚΟ) στα δημοτικά σχολεία-Τάξεις Υποδοχής, σχολικό έτος 2016-2017» του Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014-2020».

Πρόσληψη 7 εκπαιδευτικών των κλάδων ΠΕ70-Δασκάλων, ΠΕ06-Αγγλικής Γλώσσας και ΠΕ11-Φυσικής Αγωγής ως προσωρινών αναπληρωτών μειωμένου ωραρίου στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης «Ένταξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (ΕΚΟ) στα δημοτικά σχολεία-Τάξεις Υποδοχής, σχολικό έτος 2016-2017» του Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014-2020».

9. Διάθεση αναπληρωτή ΔΥΕΠ Α/ΘΜΙΑΣ σε Β/ΘΜΙΑ

Είναι δυνατή η διάθεση αναπληρωτών κοινών ειδικοτήτων των δυο βαθμίδων εκπαίδευσης (ΠΕ06-ΑΓΓΛΙΚΗΣ, ΠΕ19/20-ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ, ΠΕ08-ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ, ΠΕ32-ΘΕΑΤΡΟΥ, ΠΕ11-ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ) από τη μια βαθμίδα στην άλλη με απόφαση του Περιφερειακού Διευθυντή.

(Βλ. την πιο κάτω απόφαση:

Διάθεση προσωρινής αναπληρώτριας εκπαιδευτικού κοινής ειδικότητας από την Πρωτοβάθμια στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση Εύβοιας για συμπλήρωση του διδακτικού της ωραρίου)

10. Κάλυψη ωραρίου αναπληρωτών και με συνδιδασκαλία

Όλοι οι εκπαιδευτικοί των ΔΥΕΠ, πλην των υπευθύνων λειτουργίας, διδάσκουν σε όμορες ΔΥΕΠ έως τη συμπλήρωση του διδακτικού τους ωραρίου. Εφόσον οι διδακτικές ανάγκες του αντικειμένου του κλάδου τους καλύπτονται στις όμορες ΔΥΕΠ, συμπληρώνουν το υποχρεωτικό τους ωράριο σύμφωνα με την υποπερ. α' της περ.α' της παρούσας:

α) Παρέχει διδακτικό έργο από κοινού συνεκπαίδευσης/συνδιδασκαλίας με τον κατά περίπτωση διδάσκοντα το μάθημα ή ταυτόχρονης παροχής διδασκαλίας σε υποομάδες μαθητών, προκειμένου να ικανοποιηθούν με τον βέλτιστο τρόπο οι εκπαιδευτικές ανάγκες του μαθητικού πληθυσμού, κατόπιν σχετικής καθοδήγησης από τον αρμόδιο Σχολικό Σύμβουλο Παιδαγωγικής Ευθύνης.

Χρειάζεται έγκριση από Σχολικό Σύμβουλο για συνδιδασκαλία:

β) Την απόφαση για τη δημιουργία υποομάδων μαθητών ή για την από κοινού συνεκπαίδευση/συνδιδασκαλία, σύμφωνα με την υποπερ. α' της περ.α' και την περ.δ' της παρ. 5 του άρθρου 6 της παρούσας, προκειμένου να ικανοποιηθούν με τον βέλτιστο τρόπο οι εκπαιδευτικές ανάγκες του μαθητικού πληθυσμού. (άρθρο 11, περίπτωση γ, Κοινή Υπουργική Απόφαση 180647/ΓΔ4/2016-ΦΕΚ 3502/2016/Β/31-10-2016)

11. Οδηγίες Τμήματος Αναπληρωτών για τη δήλωση των κενών

Τα λειτουργικά κενά για τις ΔΥΕΠ θα δηλωθούν στο ΟΠΣΥΔ αποκλειστικά και μόνο από τους Περιφερειακούς Διευθυντές Π.Ε. & Δ.Ε., οι οποίοι οφείλουν να συνεργαστούν με τους λοιπούς αρμοδίους, κατά περίπτωση [Διευθυντές Εκπαίδευσης (άρθρο 6, παρ. 2 της ανωτέρω Κ.Υ.Α.), Συντονιστές Εκπαίδευσης Προσφύγων (άρθρο 7, παρ. 4 της ανωτέρω Κ.Υ.Α.), αρμόδιοι Σχολικοί Σύμβουλοι (άρθρο 11 της ανωτέρω Κ.Υ.Α.) κτλ].

Ειδικότερα για τους εκπαιδευτικούς κλάδους:

1. ΠΕ70&ΠΕ02 θα πρέπει να δηλωθούν/συμπεριληφθούν και οι ανάγκες σε υπεύθυνους εκπαιδευτικούς με πλήρες ωράριο (βλ. άρθρο 6, παρ. 5 της ανωτέρω Κ.Υ.Α.)
2. ΠΕ06, ΠΕ08, ΠΕ11, ΠΕ32-ΠΕ18.41 (εφόσον πρόκειται για ανάγκες της Α/θμιας δηλώνονται αποκλειστικά στον κλάδο ΠΕ32, και θεωρούνται είτε ως ΠΕ32 είτε ως ΠΕ18.41) και ΠΕ19-ΠΕ20 θα πρέπει να ομαδοποιηθούν οι ανάγκες της Α/θμιας με αυτές της Β/θμιας [εφόσον είναι δυνατή η ομαδοποίηση (βάσει ωρολογίου προγράμματος, γεωγραφικής θέσης ΔΥΕΠ κ.τ.λ.)] και να καταγραφούν στο αντίστοιχο πεδίο ως ανάγκες της βαθμίδας εκπαίδευσης όπου υφίσταται η μεγαλύτερη ανάγκη. Σε αντίθετη περίπτωση η καταγραφή των λειτουργικών αναγκών θα γίνει ξεχωριστά ανά βαθμίδα εκπαίδευσης.

Λειτουργικά κενά που δεν δύναται να δηλωθούν στο ΟΠΣΥΔ [π.χ. 1 έως 8 διδακτικές ώρες κλάδου ΠΕ06 (οι οποίες δεν δύναται να ομαδοποιηθούν με λοιπές διδακτικές ανάγκες στην ίδια ή διαφορετική βαθμίδα για πρόσληψη αναπληρωτή εκπ/κού), ή/και περαιτέρω πληροφορίες που κρίνετε ότι πρέπει να γνωρίζουμε, σχετικές με το παρόν ηλεκτρονικό μας μήνυμα, πρέπει να δηλωθούν (πέραν των δηλωθέντων κενών στο ΟΠΣΥΔ) και αποκλειστικά από τους Περιφερειακούς Δ/ντές με ηλεκτρονικό μήνυμα προς τις Υπηρεσίες μας.

12. Μετακίνηση Αναπληρωτών σε άλλη ΔΥΕΠ άλλου ΠΥΣΠΕ

Λόγω της αναστολής λειτουργίας της ΔΥΕΠ Σερρών βρέθηκαν αναπληρωτές χωρίς διδακτικό ωράριο. Σύμφωνα με την ΚΥΑ υπάρχουν οι εξής δυνατότητες:

«2. Οι αναπληρωτές εκπαιδευτικοί που τοποθετούνται σε Δ.Υ.Ε.Π. δύνανται να διατίθενται, βάσει των εκάστοτε αναγκών της υπηρεσίας, εντός του σχολικού έτους, από τη Δ.Υ.Ε.Π. που αρχικώς τοποθετήθηκαν σε άλλη Δ.Υ.Ε.Π.: α) αρμοδιότητας του ίδιου ΠΥΣΠΕ ή ΠΥΣΔΕ με απόφαση των οικείων Διευθυντών εκπαίδευσης, ύστερα από πρόταση του αρμόδιου Περιφερειακού Υπηρεσιακού Συμβουλίου, β) αρμοδιότητας άλλου ΠΥΣΠΕ ή ΠΥΣΔΕ της ίδιας Περιφερειακής Διεύθυνσης, με απόφαση του Περιφερειακού Διευθυντή πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ύστερα από πρόταση του Ανώτερου Περιφερειακού Υπηρεσιακού Συμβουλίου»

Με έγγραφο η Γενική Διεύθυνση Προσωπικού του ΥΠΠΕΘ ζητούσε να διερευνηθούν οι ακόλουθες δυνατότητες απασχόλησης:

α) σε ΔΥΕΠ των Σερρών, και ειδικότερα ως προς το εάν υπάρχουν (ή πρόκειται να υπάρξουν εντός των ημερών) σχετικές λειτουργικές ανάγκες παιδιών που θα φοιτήσουν στη ΔΥΕΠ των Σερρών,

β) σε ΔΥΕΠ άλλου ΠΥΣΠΕ ή ΠΥΣΔΕ της Περιφερειακής Δ/νσης Π.Ε. & Δ.Ε. Κεντρικής Μακεδονίας.

Επιλέχθηκε το β) όπως φαίνεται από τα σχετικά έγγραφα:

Διάθεση αναπληρωτών εκπαιδευτικών μειωμένου ωραρίου σε ΔΥΕΠ άλλου ΠΥΣΔΕ αρμοδιότητας της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας, για την εύρυθμη λειτουργία τους

Διάθεση αναπληρωτών εκπαιδευτικών ΕΣΠΑ μειωμένου ωραρίου σε ΔΥΕΠ άλλου ΠΥΣΠΕ αρμοδιότητας της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας, για την εύρυθμη λειτουργία τους

13. Απασχόληση αναπληρωτών εντός και εκτός ΔΥΕΠ

Δεν δύναται αναπληρωτές σε ΔΥΕΠ να απασχοληθούν σε πρωινό πρόγραμμα. Σε όλες τις Υπουργικές Αποφάσεις πρόσληψης αναφέρεται ρητά:

Οι εκπαιδευτικοί θα απασχοληθούν με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου αποκλειστικά και μόνον στις σχολικές μονάδες εντός των οποίων θα λειτουργήσουν Δομές Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων (ΔΥΕΠ) πλησίον των αντίστοιχων κέντρων φιλοξενίας προσφύγων.

14. Ίδρυση τάξης υποδοχής για εκπαίδευση προσφύγων με διάθεση μόνιμου εκπαιδευτικού

Με απόφαση του Περιφερειακού Διευθυντή Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας και μετά από σχετικό αίτημα ιδρύθηκε Τάξη Υποδοχής στις 14-12-2016 με διάθεση μόνιμου εκπαιδευτικού. Ο Περιφερειακός Διευθυντής επικαλέστηκε μεταξύ των άλλων εγκύκλιο του 2012-2013 «Βασικές κατευθύνσεις και οδηγίες για την ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής (Τ.Υ.) Ι και ΙΙ Ζ.Ε.Π. και Ενισχυτικών Φροντιστηριακών Τμημάτων (Ε.Φ.Τ.) Ζ.Ε.Π. για σχολικό έτος 2012-2013» που αναφέρει ότι στις Τ.Υ. Ι και ΙΙ Ζ.Ε.Π. μπορούν να απασχοληθούν: α) μόνιμοι εκπαιδευτικοί (Π.Ε. 70)...

Η απόφαση προβλέπει τα εξής:

Ιδρύουμε μία (1) Τάξη Υποδοχής (Τ.Υ.) Ζ.Ε.Π. τύπου Ι, στο 11ο Δημοτικό Σχολείο της Δ/νσης Α/θμιας Εκπ/σης Πιερίας στην οποία φοιτούν μαθητές προσφυγόπουλα από τη Συρία και θα απασχοληθεί μόνιμος εκπαιδευτικός για το σχολικό έτος 2016-2017.

<https://edu.klimaka.gr/leitoyrgia-sxoleivn/diapolitismika/548-katalogos-sxoleia-diapolitismikis-ekpaideyshs.html>

15. Συντονιστές Εκπαίδευσης Προσφύγων

Πρόσκληση μόνιμων εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για υποβολή αιτήσεων αποσπάσεων για ορισμό Συντονιστών Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΣΕΠ) σε Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων προσφύγων για το διδακτικό έτος 2016-2017. Η προθεσμία ήταν από 26/9 έως 28/9

Πρόσκληση μόνιμων εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για υποβολή αιτήσεων απόσπασης για ορισμό Συντονιστή Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΣΕΠ) στο Κέντρο Φιλοξενίας προσφύγων Οиноφύτων για το διδακτικό έτος 2016-2017. Ημερομηνία απόφασης 23/12/2016

16.Αποσπάσεις σε θέσεις Συντονιστών

- Αποσπάσεις εκπαιδευτικών Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης σε θέσεις Συντονιστών Εκπαίδευσης Προσφύγων σε Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων προσφύγων για το διδακτικό έτος 2016-2017: Αρ.Πρωτ.: 166612/Ε1/Μαρούσι, 7-10-2016
- Ανακλήσεις αποσπάσεων και νέες αποσπάσεις εκπαιδευτικών: Αρ.Πρωτ.: 179784/Ε1/Μαρούσι, 26-10-2016
- Ανακλήσεις αποσπάσεων και νέες αποσπάσεις εκπαιδευτικών: Αρ.Πρωτ.: 189607/Ε1/Μαρούσι, 09-11-2016
- Ανακλήσεις αποσπάσεων και νέες αποσπάσεις εκπαιδευτικών: Αρ.Πρωτ.: 206949/Ε1/Μαρούσι, 5-12-2016

17. Στελέχωση των ΔΥΕΠ με μόνιμους εκπαιδευτικούς

Προκειμένου να στελεχωθούν οι Δ.Υ.Ε.Π. παρακαλούμε για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθ. 8 της αριθ. 180647/ΓΔ4/2016 Κ.Υ.Α. (ΦΕΚ 3502/τ.Β/31-10-2016) «Ίδρυση, οργάνωση, λειτουργία, συντονισμός και πρόγραμμα εκπαίδευσης των Δομών Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων (Δ.Υ.Ε.Π.), κριτήρια και διαδικασία στελέχωσης των εν λόγω δομών».

Ειδικότερα, να εκδοθούν προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος εντός της ημέρας (09-01-2017), προκειμένου οι ενδιαφερόμενοι εκπαιδευτικοί που βρίσκονται στη διάθεση των οικείων ΠΥΣΠΕ και ΠΥΣΔΕ, καθώς και όσοι δεν συμπληρώνουν το υποχρεωτικό διδακτικό τους ωράριο, να υποβάλλουν αιτήσεις, εφόσον το επιθυμούν, για τις σχολικές μονάδες εντός των οποίων λειτουργούν οι Δ.Υ.Ε.Π. ή ανήκουν τα παραρτήματα τα οποία ιδρύθηκαν εντός των κέντρων φιλοξενίας, αρμοδιότητας των αντίστοιχων ΠΔΕ και ΔΔΕ. Η προθεσμία υποβολής αιτήσεων ορίζεται έως και αύριο (10-01-2017).

Η διάθεση ή η συμπλήρωση ωραρίου στις Δ.Υ.Ε.Π. γίνεται με τις διαδικασίες που προβλέπονται από τις κείμενες διατάξεις, αφού συνεκτιμηθούν τα προσόντα της παρ. 3 του άρθ. 8 της ανωτέρω Κ.Υ.Α.

18. MySchool

Στο ΠΣ myschool υλοποιήθηκε η Υ.Α. 152360/ΓΔ4/19-09-2016 (ΦΕΚ 3049/τ. Β'/23-09-2016) με θέμα «Ίδρυση, οργάνωση, λειτουργία, συντονισμός και πρόγραμμα εκπαίδευσης των Δομών Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων (ΔΥΕΠ), κριτήρια και διαδικασία στελέχωσης των εν λόγω δομών».

Με την υλοποίηση αυτή δίδεται η δυνατότητα δημιουργίας τμημάτων για την Τάξη «ΔΥΕΠ» από τις σχετικές επιλογές στη ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ -> Διαχείριση Τμημάτων, η δυνατότητα εγγραφής των προσφύγων (κατά δήλωσή τους) και η κατανομή τους στα τμήματα αυτά, ενώ πρέπει να προχωρήσουν και Αναθέσεις Μαθημάτων στους Εκπαιδευτικούς αυτών των Δομών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. Κατάλογος λειτουργουσών ΔΥΕΠ (Απρίλιος 2017)

Περιφέρεια	ΚΕΝΤΡΟ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ	ΣΧΟΛΕΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΜΗΜΑΤΩ Ν	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	Παρατηρήσεις
ΑΤΤΙΚΗΣ	Σχιστό	Δ.Σ ΝΕΟΥ ΙΚΟΝΙΟΥ	80	4	02/02/2017	
		5ο Δ.Σ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ			01/02/2017	
		15ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΝΙΚΑΙΑΣ-ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ			31/01/2017	
		2ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ	30	2	17/2/2017	
	Ελαιώνας	72ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ-ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΛΒΟΣ	35	3	10/10/2016	
		81ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	44	3	10/10/2016	
		87ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	35	3	10/10/2016	
		2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΑΥΡΟΥ	43	3	10/10/2016	
		66ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΘΗΝΩΝ-«ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΙΟ»	31	4	10/10/2016	
	Αγιος Ανδρέας	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΝΕΑΣ ΜΑΚΡΗΣ	7	1	05/04/2017	
		1ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΝΕΑΣ ΜΑΚΡΗΣ	5	1	05/04/2017	
	Ραφήνα	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΑΦΗΝΑΣ	40	2	14/11/2016	
		1ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΡΑΦΗΝΑΣ	14	1	14/11/2016	
	Μαλακάσα	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΥΛΩΝΑ	60	1	28/03/2017	
		ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΑΛΑΚΑΣΑΣ		1	27/03/2017	
		Δ.Σ ΣΥΚΑΜΙΝΟΥ		1	05/04/2017	
		1ο Γ/ΣΙΟ ΑΥΛΩΝΑ	22	2	27/03/2017	
		Γ/ΣΙΟ ΚΑΠΑΝΔΡΙΤΙΟΥ			θα ανοίξει μετά το γ/σιο αυλώνα	
	Λαύριο- Κατασκήνωση Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης (πρώην Αγροτικής Τράπεζας)	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΑΥΡΙΟΥ	32	2	10/10/2016	
		2ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΑΥΡΙΟ	10	1	10/10/2016	
		3ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΑΥΡΙΟ	10	1	10/10/2016	
		2ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΛΑΥΡΙΟΥ	17	2	10/10/2016 (λειτουργεί το πρώι σαν τάξη υποδοχής)	
	Σκαρμαγκάς	3ο Δ.Σ ΑΙΓΑΛΕΩ	250		20/02/2017	
		10ο Δ.Σ ΑΙΓΑΛΕΩ			20/02/2017	

		5ο Δ.Σ ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	100		17/02/2017	
		9ο Δ.Σ ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ			17/02/2017	
		13ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ			21/2/2017	
		33ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ			21/2/2017	
		4ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ			21/02/2017	
		8ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ			20/02/2017	
	Ελευσίνα	3ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΑΝΔΡΑΣ	21	2	27 03 2017	
		10ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ			27/03/2017	
		4ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	5	1	28/03/2017	
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	Οινόφυτα	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΧΗΜΑΤΑΡΙΟΥ	62		06/04/2017	
		2ο Δημοτικό Σχολείο Σχηματαρίου			06/04/2017	
		3ο Δημοτικό Σχολείο Σχηματαρίου			06/04/2017	
		ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΟΙΝΟΦΥΤΩΝ	14		06/04/2017	
	Θερμοπύλες	1ο 8/Θ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΥ	42	2	14/11/2016	
		ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΟΣΧΟΧΩΡΙΟΥ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ- ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΟΣΧΟΧΩΡΙΟΥ ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΑΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ	26	2	14/11/2016	
	Ριτσώνα	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΒΑΘΕΟΣ ΑΥΛΙΔΑΣ	16	1	19/10/2016	
		ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΑΡΑΛΙΑΣ ΑΥΛΙΔΑΣ	20	1	16/10/2016	
		14ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΧΑΛΚΙΔΑΣ	36	2	19/10/2016	
		2ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΧΑΛΚΙΔΑΣ ΕΥΒΟΙΑΣ	15	2	19/10/2016	
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	Τρίκαλα ΑΤΛΑΝΤΙΚ	25ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	36	3	17/01/2017	
		2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	12	1	17/01/2017	
	Βόλος Κτίριο Μόζα	9ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΒΟΛΟΥ	15	1	18/01/2017	
		10ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΒΟΛΟΥ	3		18/01/2017	
	Λάρισα Κουτσόχερο	26ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΑΡΙΣΑΣ	20		01/02/2017	
		7ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΑΡΙΣΑΣ				
		30ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΑΡΙΣΑΣ			Θα ανοίξει σύντομα	
		ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΟΙΛΑΔΑ ΛΑΡΙΣΑΣ	34		05/04/2017	
		10/Θ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΕΡΨΙΘΕΑΣ	20		31/01/2017	

		3ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΛΑΡΙΣΑΣ	12		27/01/2017	
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Δερβένι ΔΙΟΝ	67ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	33	2	10/10/2016	
		2ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	15	1	10/10/2016	
	Λαγκαδίκια	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΑΓΚΑΔΙΚΙΩΝ	92	4	10/10/2016	
		ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΡΟΦΗΤΗ-ΕΓΝΑΤΙΑΣ		3	10/10/2016	
		ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΟΡΩΝΕΙΑΣ "ΚΩΣΤΑΣ ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ"	53	2	10/10/2016	
	Σέρρες (Πρώην Γεωργική Σχολή)	6ο Δημοτικό Σερρών	97		05/04/2017	
		12ο Δημοτικό Σερρών			05/04/2017	
		13ο Δημοτικό Σερρών			05/04/2017	
		Μουσικό Γυμνάσιο Σερρών	37		05/04/2017	
	Διαβατά (Στρατόπεδο Αναγνωστοπο ύλου)	1ο Δ.Σ ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	89	5	17/02/2017	
		2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ			17/02/2017	
		1ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	36	2	17/02/2017	
	Ωραιόκαστρο					
	Σίνδος (FRAKAPOR)	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΕΝΕΜΕΝΗΣ	56	3	Υπο μετακίνηση ο πληθυσμός	ΠΡΟΣ ΕΚΚΕΝΩΣΗ
		1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ- ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ				
		1ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΕΝΕΜΕΝΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ-ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΧΡΥΣΟΧΟΟΥ	17	1		
	Καλοχώρι (Κτήμα Ηλιάδη)	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΛΟΧΩΡΙΟΥ	23	3	18/01/2017	ΕΚΛΕΙΣΕ ΣΤΙΣ 13/2/2017- ΩΣΤΟΣΟ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥ ΚΑΛΟΧΩΡΙΟΥ ΘΑ ΦΟΙΤΗΣΟΥΝ ΣΕ ΔΥΕΠ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ
		2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΛΟΧΩΡΙΟΥ			18/01/2017	
		3ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	5	1	18/01/2017	
	Μουριές Ελευθερίου Κορδελιού (Πρώην Softex)	10ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΝΕΑΠΟΛΗΣ	78	3		σε αναστολή λόγω μείωσης αριθμού παιδιού
		12ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΝΕΑΠΟΛΗΣ		2	25/01/2017	

		1ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΥΚΕΩΝ-ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΦΩΚΑΣ	17	1	25/01/2017	
	Βαγιοχώρι	Δημοτικό: θα δημιουργηθεί τμήμα στο σχολείο του Προφήτη	17			ΕΧΕΙ ΕΚΚΕΝΩΘΕΙ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΑΡΟΝ
		Γ/ΣΙΟ ΕΓΝΑΤΙΑΣ	4	1		
	Βασιλικά (Κτήμα Κορδογιάννη)					
	Δερβένι (ΑΛΕΧΙΛ)	Δ.Σ ΜΕΛΙΣΣΟΧΩΡΙΟΥ	3	-		ΘΑ ΞΑΝΑΠΑΝΕ 3 ΠΑΙΔΑΚΙΑ
		4ο Δ.Σ ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟΥ				
		1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟΥ			17/02/2017	
		1ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟΥ	-2	2		
	Καβαλάρι (SINATEX)	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΒΑΛΑΡΙΟΥ	51	3	27/01/2017	
		4ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΛΑΓΚΑΔΑ	18	1	27/01/2017	
	Πολύκαστρο (Νέα Καβάλα)	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΟΛΥΚΑΣΤΡΟΥ	150	12	27/01/2017	
		1ο Δ.Σ ΑΞΙΟΥΠΟΛΗΣ			27/01/2017	
		2ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΞΙΟΥΠΟΛΗΣ			27/01/2017	
		ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΛΑΤΑΝΙΑ	39	5	27/01/2017	
	Πιερία (Κτήμα Ηρακλής)					
	Αλεξάνδρεια Ημαθίας (Στρατ. Γ. Πελάγου)	5ο Δ.Σ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ	59	4	01/02/2017	
		4ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ			01/02/2017	
		ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΒΑΣΙΛΩΝ	12	1	10/02/2017	
	Βέροια (Στρατ. Αρματωλού Κόκκινου Ημαθίας)	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ	20	2	27/03/2017	
		ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΒΕΡΓΙΝΑΣ	5	1	27/03/2017	
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	Δράμα	14ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΔΡΑΜΑΣ	23	2	14/11/16-σε προσωρινή αναστολή λόγω μετακίνησης πληθυσμού	
		2ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΔΡΑΜΑΣ	15	1		
	Περιγιάλι Καβάλας					
ΗΠΕΙΡΟΥ	Δολιανά	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΛΠΑΚΙΟΥ	26	2	21/11/2016	
		ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΔΟΛΙΑΝΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	14	1	21/11/2016	
	Κατσικάς	9ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ- ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ	15	2	18/01/2017	ΕΚΛΕΙΣΕ ΛΟΓΩ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ

		ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ				
		3ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ-ΜΑΡΟΥΤΣΕΙΟ		2	18/01/2017	
		2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ		15	2	18/01/2017
	Φιλιππιάδα	1ο 12/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΦΙΛΙΠΠΙΑΔΑΣ-ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΕΑΕΠ	45	1	03/04/2017	
		2ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΦΙΛΙΠΠΙΑΔΑΣ		1		
		3ο 6/Θ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΦΙΛΙΠΠΙΑΔΑΣ		1		
		1ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΦΙΛΙΠΠΙΑΔΑΣ		1		
		2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΦΙΛΙΠΠΙΑΔΑΣ		1		
	Κόνιτσα	1ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΟΝΙΤΣΑΣ	26	2	10/10/2016	
		ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΟΝΙΤΣΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	19	1	10/10/2016	
	ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	Μυρσίνη Ανδραβίδας (Κυλλήνη)	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ	45	3	13/01/2017
			ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΝΕΟΧΩΡΙΟ ΗΛΕΙΑΣ	18	1	13/01/2017

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ. Καταγραφή της εξυπηρέτησης από τις τοπικές συγκοινωνίες της μετάβασης από ΚΦΠ σε κοντινά σχολεία

ΚΕΝΤΡΟ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ	Αστικός Ιστός	Πρόσβαση σε ΜΜΜ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ		
Σχιστό	3 χλμ από Πέραμα, Κερατσίνι	ΝΑΙ. Καλή πρόσβαση στα ΜΜΜ ακριβώς απέξω λεωφορείο για Κερατσίνι.
Ελαιώνας	ΝΑΙ	ΝΑΙ. Καλή.
Άγιος Ανδρέας	ΟΧΙ	ΟΧΙ. Πολύ μακρύτερα από το ΚΦΠ περνάει γραμμή ΚΤΕΛ.
Ραφήνα	ΟΧΙ	ΟΧΙ καλή. 1,5 χλμ με τα πόδια και μετά ΚΤΕΛ για Παλλήνη. Ο ΔΟΜ έχει βάλει 2 λεωφορεία για Αθήνα 2 φορές την εβδομάδα.
Μαλακάσα	ΟΧΙ	ΟΧΙ. Μόνο το τραίνο (15' περπάτημα) δρομολόγια ανά 2ωρο. ΚΤΕΛ στα 4 χλμ.
Λαύριο ΑΓΡΟΤΙΚΗ	ΟΧΙ. 3χλμ από Λαύριο.	ΟΧΙ
Σκαμαγκάς	ΟΧΙ. 3 χλμ από Ασπρόπυργο-Χαϊδάρι	ΝΑΙ καλή. Λεωφορεία έως Μετρό Αγ. Μαρίνα.
Ελευσίνα	ΟΧΙ. 4χλμ από το κέντρο της Ελευσίνας.	ΟΧΙ καλή. Μόνο ένα ΚΤΕΛ περνάει έξω από το Camp. Διατίθεται από ΜΚΟ λεωφορείο μια φορά την ημέρα για Αθήνα.
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ		
Αλεξάνδρεια	ΝΑΙ	ΝΑΙ. Δίπλα στην πόλη (500 μ).
Βέροια	ΟΧΙ	ΝΑΙ. Στάση αστικού και ΚΤΕΛ.
Δερβένι ΔΙΟΝ	ΟΧΙ	ΝΑΙ. Στάση αστικού συχνά.
Διαβατά	ΟΧΙ	ΝΑΙ. Συγκοινωνία του Δήμου ανά ώρα.
Καβαλάρι ΣΙΝΑΤΕΧ	ΟΧΙ	ΝΑΙ. Πάνω στον επαρχιακό δρόμο. Αστικό και ΚΤΕΛ.
SOFTEx Μουριές	ΝΑΙ	ΝΑΙ. Στάση αστικού αλλά απέχει 15' από το κέντρο.
Λαγκαδίκια	ΟΧΙ	ΝΑΙ. Το χωριό έχει αστική συγκοινωνία.
Πιερία ΚΤΗΜΑ ΗΡΑΚΛΗ	ΟΧΙ	ΝΑΙ. Στάση αστικού και ΚΤΕΛ.
***Σέρρες	ΟΧΙ	ΟΧΙ. Γίνονται προσπάθειες. Είπε το ΚΤΕΛ Σερρών ότι θα βάλει πιλοτικά.
Νέα Καβάλα	ΟΧΙ	ΟΧΙ. 2 χλμ. απόσταση από το Πολύκαστρο.
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ		
***Δράμα	ΟΧΙ	ΝΑΙ. Στάση αστικού ένα 15'.
Καβάλα Περιγιάλι	ΝΑΙ	ΝΑΙ. Στάση αστικού και κοντά στην πόλη.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ		
Οινόφυτα	ΟΧΙ	ΟΧΙ. Πολύ μακριά υπάρχει γραμμή ΚΤΕΛ.
Θερμοπύλες	ΟΧΙ	ΟΧΙ. Λεωφορείο ΚΤΕΛ για Λαμία. Πολύ δύσκολα μπορούν να πάνε σε γειτονικά σχολεία χωριών.
Ριτσώνα	ΟΧΙ	ΟΧΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ		
Κόνιτσα	ΝΑΙ	ΝΑΙ. ΚΤΕΛ για Ιωάννινα 4-6 φορές την ημέρα.
Φιλιπιάδα	ΟΧΙ	ΚΤΕΛ
Δολιανά	ΟΧΙ (κοντά στο Καλπάκι)	ΝΑΙ. Δρομολόγια μισθωμένα μαθητικά λεωφορεία του Δήμου για παιδιά Γυμνασίου. Υπάρχει γραμμή ΚΤΕΛ με πολύ αραιά δρομολόγια. Και η ΟΧFAM για Γιάννενα.
Κατσικάς	Όχι. Προάστιο Ιωαννίνων 6 χλμ από κέντρο Ιωαννίνων.	ΝΑΙ. Είναι εφικτό (όταν επανέλθουν στο camp). Υπάρχει αστικό λεωφορείο.
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ		
Τρίκαλα Ατλάντικ	ΝΑΙ. Πολύ κοντά.	ΝΑΙ. Αστικό λεωφορείο 2-3 φορές την ημέρα (προβληματική στάση σε δρόμο ταχείας κυκλοφορίας χωρίς ασφάλεια).
Βόλος Κτήριο Μόζα	ΟΧΙ	ΟΧΙ. Μόνο λεωφορείο της DRC.
Λάρισα Κουτσόχερο	ΟΧΙ	ΟΧΙ καλή. Μόνο το ΚΤΕΛ Τρικάλων (δρομολόγια για το camp ανά 2ωρο).
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ Β. ΑΙΓΑΙΟΥ		
Λέσβος Καρα Τεπέ	ΟΧΙ-2 χλμ από τη Μυτιλήνη.	ΟΧΙ. Έχει συγκοινωνία για συγκεκριμένους προορισμούς. Τον χειμώνα έχει ΜΟΝΟ μια φορά τη μέρα.
Μόρια	ΟΧΙ. Είναι δίπλα στο χωριό της Μόριας.	ΟΧΙ. Έχει συγκοινωνία για συγκεκριμένους προορισμούς. Πρόβλημα τον χειμώνα.
Σάμος	ΝΑΙ	ΝΑΙ. Στο όριο της πόλης. 10' από το κέντρο.
ΒΙΑΛ Χίος	ΟΧΙ	ΟΧΙ. Η Ύπατη έχει χορηγήσει 10 λεωφορεία από ξενοδοχεία έως ΒΙΑΛ. Πολύ προβληματική κατάσταση.
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤ. ΕΛΛΑΔΑΣ		
Μυρσίνη Ανδραβίδας (Κυλλήνη)	ΟΧΙ (3χλμ το κοντινότερο χωριό)	ΟΧΙ. Δεν υπάρχει αστικό λεωφορείο.

